

מאמצי קרן זו... מנסה להשיג... (מאמצי קרן זו... מנסה להשיג...)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"י
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 522

הונצח ע"י מנחם פריד
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לזכרו

לע"נ הר"ר צבי בחר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, כו תשרי התשע"ה. מסכת יבמות דף טז – דף לה

דף טז ע"א

א) גמ', בני צרות אני מעיד לכם. הקשה התוס' הרא"ש היכי פשיט מבני צרות ששימשו על גבי המזבח, דילמא עשו כבית הלל דמתירים צרת ערוה לשוק. ותירץ, דאי היו פגומים לבית שמאי לא היו מניחים אותם לשמש, תדע, דאפילו הלל הזקן שהביא עולתו לעזרה ביום טוב (ביצה כ.) חברו עליו תלמידי שמאי ורצו למנעו מלהקריב.

ב) תוס' ד"ה בני צרות, וא"ת לשמואל וכו' אם כן פשיטא דכשרה וכו'. בשו"ת נודע ביהודה (תנינא חלק אה"ע תשובה ק"ג) מביא בנו בהגהה דאביו הקשה בכתביו, מאי קשיא להו להתוס', נימא דבני הצרות נולדו ללא שנתקדשו, אלא על ידי זנות. ותירץ, דלא מסתברא דבני משפחות גדולות שהעיד עליהם ר' יהושע נולדו כולם על ידי זנות. אך חזר והקשה, הא משכחת לה שנולדו מפילגש בלא קידושין להסוברים דשרי. ואפשר דהתוס' סברי דפלגש אסורה.

ג) בא"ד, אבל היבמה שנתקדשה לשוק אפשר לתקן על ידי גירושין שתתייבם הלכך לא פקע זיקה. הקשה האחיעזר (ח"א סימן ב'), דמתוס' לעיל (י.) ד"ה לעולם (בסופו) משמע, דאשת איש אינה פוטרת צרתה, דהקשו אמאי לא תני במתניתין כגון דאמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני, והלכה ונישאת לאחיו ומת ונפלה לפניו, ותירצו, דמתניתין לא מיירי בדבר שביד המגרש להתירו. ומשמע דמכל מקום היא ערוה ופטורה מייבום, וסתרי לדבריהם הכא שכתבו דאשת איש לא מפקיע זיקה. והביא שהחתם סופר (בשו"ת אה"ע"ז סימן ע"ט) תירץ, דדווקא בנידון תוס' דידן לא פקעה הזיקה משום שכופין אותו לגרש, אבל בדף י' דמיירי שבעלה הראשון שיר בגיטו ולא פעל עוולה, אין כופין אותו לגרש ופקע הזיקה. והאחיעזר תירץ, דהיכא דהיתה אשת איש בשעת הנפילה כבדף י', נפטרת אף שאפשר לגרש, דמכל מקום היאך תחול הזיקה, הא אין קידושין תופסין באשת איש. מה שאין כן הכא דבשעת הנפילה היתה פנויה וחלה הזיקה, בעינן לפטור מדין ערוה מגזירת הכתוב דמי שאינה ראויה ליבום אינה ראויה לחליצה, וכיון שאפשר להתייבם על ידי גירושין לא פקעה הזיקה.

ד) גמ', אמר להם רבי יהושע אני אלך. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות),

לפי שהיה רבי יהושע אב בית דין, ואחריו רבי אלעזר בן עזריה לפי שנתמנה לנשיא, ואחריו רבי עקיבא שהיה שמו בשם הגדולים.

ה) גמ', כמותך ירבו בישראל. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דלפי שהיה רבי עקיבא בן גרים, רצה לומר שהלואי שיזכו בני ישראל מזרעם להעמיד גדולי תורה כאלו.

ו) גמ', אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר. ביאר המהר"צ חיות על פי הגמ' בברכות (סג.) דאף דאסור לעבר שנים בחוץ לארץ, ר' עקיבא עיבר, לפי שלא הניח כמותו בארץ ישראל. ובפירקי דר' אליעזר (פרק ח') איתא דאפילו אם יש בחוץ לארץ צדיקים וחכמים, ובארץ ישראל רק רועי צאן ובקר, מעברין השנים על ידי רועי בקר שבארץ ישראל ולא על ידי החכמים שבחוץ לארץ. (ודלא כהגמ' בברכות דאולינן אחר גדול הדור, דמעבר אפילו בחו"ל). ולפי זה כתב, דאחיו של ר' דוסא סבר כפירקי דרבי אליעזר, ועל כן אמר לרבי עקיבא דאף שאתה גדול הדור, ושמן הולך מסוף העולם ועד סופו, מכל מקום אסור לך לעבר שנים בחוץ לארץ, דעדיין אינך מגיע למעלת רועי בקר שנמצאים בארץ ישראל.

ז) תוס' ד"ה עמוז ומואב, בסוה"ד, והא דשבק הכא ובחגיגה. וכו'. בהגהות הרא"מ הורוויץ תירץ, דלא הביאו ראייה ממצרים, כיון שהוא מעשה חדש שנעשה אחר כך, והכא איתא שכך מקובלנו מחגי הנביא, וכן בחגיגה אמרו דהוי הלכה למשה מסיני, לכך הביאו ראייה מהא דלא כיבשו עולי בבל שנעשה על פי נביאים. [והרי חגי הנביא בתקופת עולי בבל היה].

ח) גמ', מפני שהם גרים וטועים. פירש רש"י בד"ה וטועים, שהמירו דתם. ובגדה (נו:): בד"ה וטועים פירש, דטועים בזה שאינם מצניעים את כתמיהם.

דף טז ע"ב

ט) תוס' ד"ה רבי יוחנן וסביא וכו', תימה היכי וכו'. כתב הערוך לנר דקושית התוס' דוקא לשיטתם לקמן בד"ה אמוראי, דהנהו דסברי דמקבלין גרים מן התרמוד, קים להו דלא באו על בנות ישראל. אבל לתוס' הרא"ש שביאר דפליגי אי נתין ועבד הבא על בת ישראל הוולד כשר או לא. דהך מאן דאמר דהוולד ממזר כרבי עקיבא סבירא ליה, די

הדרג היוזמי

מפכת יבמות דף טז – דף יז

כו תשרי – כז תשרי התשע"ה

בגליון הש"ס, דתנינן **לקמן** (ט:). דישראל הבא על השפחה הולד עבד, ובת ישראל הנבעלת לעבד הולד ממזר, משמע דישראל הבא על השפחה אין הולד ממזר אלא עבד בלבד, אפילו למאן דאמר עבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. וצע"ג. **ובהגהות הרא"מ הורוויץ** כתב, הנראה דעבד עברי הבא על השפחה כולי עלמא מודו דהולד עבד כמותה ואינו ישראל ממזר, דאינו מתייחס אחר אביו, דהיכי מפרש קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה. ופירש, דזהו כוונת מתניתין שם (ט:). דאפילו לרבי עקיבא הולד עבד ולא ממזר, משום דמיירי בעבד עברי הבא על השפחה. ודקדק כן בלשון מתניתין שם **ונכבש** על השפחה דמשמע שבא עליה בעל כרחו, לפי שעובד עבודת לילה, (כדאיתא בקידושין טו). ומתורצת קושית הגרע"א.

יח בא"ד, ונראה דטעמא דרב יהודה אמר רב אסי משם בנות. הקשה **המהרש"א**, לפי זה מאי מקשינן **לקמן** (יז). על רב אסי דאין בנך מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה, הא הכא מיירי שהיה בן ישראלית ולכך חוששין לקידושיה.

יט בא"ד, ועל כרחך ר' יוחנן דאמר וכולן לפסול וכו'. **המהרש"א** יישב דעת רש"י, דהא איכא אמורא אליבא דר' יוחנן דסבר, דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, ולדידיה לר' יוחנן בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך.

דף יז ע"א

א גמ', א"ר יוחנן וכולן לפסול. פירש רש"י ד"ה **לפסול** דלר' יוחנן הוולדות שנולדו מעכו"ם הבא על בת ישראל ישראלים הוו, ונוהג בהם איסור ממזרות. והקשה **המהרש"א** אמאי הוצרך לפרש כן ולא פירש דרב יהודה סבר בדעת ר' יוחנן דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר כדמצינו אמוראים **לעיל** (טז): הסוברים כן בדעת רבי יוחנן, ואם כן כמו כן ישראל הבא על הגויה הולד ממזר, וכדפירש רש"י עצמו **לעיל** (טז): ד"ה **מעשרת השבטים** בדעת רב אסי. והמהרש"ל הגיה ברש"י, דחיישינן שנישאו בנות ישראל לעכו"ם ועבד, והוכיח כן דהא ר' יוחנן סובר דבנך מן הגויה קרוי בנה. וגם על זה הקשה המהרש"א מנא ליה לרש"י לפרש בדעת רב אסי באופן אחר. ותירץ, דמשמע ליה לרש"י מהא דאמר שמואל על דברי רב אסי דאין בנך מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה, ולא משני מידי על הקושיא דילמא מבנות ישראל הוא, אלמא דטעמיה דרב אסי משום שסובר דישראל הבא על הגויה הולד ממזר, ולא משום שסובר דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד כשר ונוהג בו ממזרות.

ב רש"י ד"ה ואמר רבינא, בתוה"ד, ש"מ דאבתך לא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד לו בן וכו'. מבואר ברש"י דקרינן "בנך" לבן הבת, וטעמו משום דבני בנים הרי הם כבנים, כדאיתא **לקמן** (סב): אך הכא שמעינן חידוש טפי דגם בני בנות הרי הם כבנים. והגרע"א **בגליון הש"ס לקמן** (סב): ציין לרש"י בפירוש התורה (בראשית פרק כ' פסוק י"ב) שכתב דבנות בנים הרי הם כבנות. (דחשיב לשרה בתו של תרח משום שהיתה בתו של הרן בנו). **וביורה דעה** (סימן רמ"ה) הביא הש"ך (בסעק"א). **דהכסף משנה** (בריש הלכות תלמוד תורה) נסתפק, אי חייב ללמד את בן הבת תורה לפני אחרים. דאפשר דדוקא בן מי שהוא מחויב ללמדו תורה, אבל בן הבת שאינו מחויב ללמדה תורה, אינו קודם לאחרים. אמנם הש"ך סיים, דדעתו, דאף בן הבת קודם. ולכאורה לפי מה דחזינן הכא, דאף בן הבת דינו כבן מוכח כדברי הש"ך.

ממזר מחייבי לאוין כמו שכתבו התוס' לקמן. ואם כן הא דפליגי רבי יוחנן וסביא, משום דילפי מקרא דיש ממזר מחייבי לאוין. (ועיין באות הבאה)
י תוס' ד"ה אמוראי נינהו, דלרבי עקיבא דווקא דאמר אין קידושין תופסין וכו' הוא דהוי ממזר. **הגרע"א בגליון הש"ס ציין לגמ' לקמן** (ע). דאיתא להדיא דאפילו רבנן מודו, דבעכו"ם ועבד הבא על ישראל הולד ממזר. ונשאר בצריך עיון גדול.

יא תוס' ד"ה בשלמא, וא"ת למה לי וכו' הוה ליה למימר משום עבדי שלמה דעבדים אסורים בישראלית. **המהרש"ל** פירש קושית התוס', דלמה לן למימר דעבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, ועבדי שלמה נשאו ישראלית, אימא שנשאו שפחות, והולד עבד משום דנולד מעבד ושפחה. **המהר"ם** פירש הקושיא, דלמה לן למימר דאין מקבלים גרים מתרמוד משום בני עבדי שלמה שהם ממזרים, אימא דאין מקבלים גרים מהם משום עבדי שלמה עצמם. ותמה **הישרש יעקב**, הא עבדי שלמה כבר מתו. ולכך פירש קושית התוס', דבני עבדי שלמה פסולים משום עבד, ואפילו נשאו ישראליות והולד כשר, מכל מקום עבד מיהא הוי משום דהלך אחר הפסול, ונעשה עבד כאביו. [וחזינן דסבר, דכיון דאזלינן בתר הפסול, הרי אף שבא מישראלית עדיין שייך והווי ממונו של אדונו של אביו. וצריך עיון בהא. (י.צ.ב.)].

יב תוס' ד"ה קסבר, בתוה"ד, וא"ת והיכי פשיטא ליה התם דלרבי עקיבא הוי ממזר וכו' דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אביו. **התוס' בקידושין** (עה:): **ד"ה ורבי יוחנן תירצו**, דעל כרחך רבי עקיבא לא בעי דלהוי דומיא דאנוסת אביו, דהא אנוסת אביו הוי לאו דשאר, והיינו לאו שנובע מחמת הקורבה, ומצינו דרבי עקיבא סבר דיש ממזר אפילו מחייבי לאוין דלאו דשאר כגון עמוני ומואבי. ואם כן הוא הדין דלא בעי שיהיה אסור לדידיה ושרי לאחריני. וכתב **המהרש"א**, דכן הוא נמי כוונת התוס' במה שתירצו דעל כרחך רבי עקיבא היא.

יג גמ', ואלא דוד אמריה, מי קשיש כולי האי. הקשה **המהרש"א** (חידושי אגדות), הא מצינו שנאמר גבי דוד והמלך דוד זקן בא בימים. ותירץ, דאפילו הכי כיון שלא חי אלא שבעים שנה, אינו רבותא אם לא ראה כל ימי חייו צדיק נעזב, אלא על כרחך דקאי על שר העולם דלגביה הוי רבותא.

יד גמ', זה עמון ומואב וכו' והם נפנו על ספר תורה. ביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות), דסמיך אסיפיה דקרא דכתיב ביה "אשר צויתיה לא יבואו בקהל לך" והיינו עמון ומואב, ומחמדיה היינו ספר תורה שנקרא מחמד, [כדאיתא **בסנהדרין** (קב): דמחמד עיניך היינו ספר תורה], וידו פרש צר היינו אותיות "שרף", ומינה ילפינן שרצו לשרפו באש.

טו רש"י ד"ה הומניא לפום נהרא, בהומניא יונים הם וכו'. **רש"י בקידושין** (עב:): **ד"ה כגון פירש**, דהומניא היינו עמונים, ופירש לפי זה הדרשא דדרשינן בהו "ציוה ה' ליעקב סביביו צריו". דמצינו דעמון ומואב הצירו לישראל יותר מכולם כדאיתא **בסנהדרין** (צו:). דעמון ומואב שכיני בישו דירושלים הוו.

טז תוס' ד"ה עובד כוכבים שקידש, ונראה דלא קשיא כל כך וכו'. **האבני מילואים** (סימן ד' סק"ב) ביאר כוונתם, דכיון דעבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, והוא הדין צריך להיות להיפך, על כרחך בעי למימר דהולד ישראל, דאי יהיה גוי לא שייך בו ממזרות, ועל כרחך צריך הולד נמי להיות ממזר משום דקיימא לן הלך אחר הפסול.

יז בא"ד, והוא הדין הבא על שפחה ועובדת כוכבים. הקשה **הגרע"א**

יולד לו בן, ואם כן שפיר הוי דרכי נועם דלא היה כאן שעת היתר. ונמדוייק דלא סבר דשייך דין דרכי נעם משום שצריכה להמתין וכמו שביאר התוס' הרא"ש [והערוך לנר הקשה על התוס' הרא"ש וכי היאך אפשר דנבעי לחוש שמא יולד אח. והוכיח מגמ' דלקמן (ק"ט). דאפילו לרבי מאיר דחייש למיעוטא להא לא חיישינן משום דהווי מיעוטא דמיעוטא. ודייק דשפיר מה שכתבו התוס' דקאי על מצב שהיתה מעוברת, דבכהאי גוונא שייך לומר דחיישינן. ונלכאורה עדיין צריך עיון להרמב"ן דלא כתב דקאי אמצב שהיתה מעוברת, אלא דהווי אמינא שתצטרך להמתין עד למות חמיה. אם כן הדרה קושית הערוך לנר למקומה. אמנם הרמב"ן הביא דאיתא בירושלמי דהווי אמינא רק בגוונא שהניחה מעוברת, והוכיחו זאת מהפסוקים יותר ממה שכתב הערוך לנר].

(ח) גמ', מדהוה ליה למיכתב רעים וכתוב אחים. הקשה הרמב"ן, היאך אמרינן דהוי ליה למיכתב רעים, הא רצונו לומר שהם אחים, ועוד למסקנא דלא ילפינן מלוט, מדוע כתב אחים ולא רעים. ותירץ, דאין כוונת הגמ' לומר דהוי ממש מופנה, דאין זה מופנה כיון דרצה לומר אחים, אלא כוונת הגמ' לאקשויה מנא לך למילף מלוט דאחי האב נקרא אח, אימא דנקרא רע, ומה שקראם אחים, פירושו רעים. ומשני הגמ' דאם כוונתו לומר רעים אמאי לא אמר רעים, אלא מהא דקרא להם אחים מוכח, דאחי האב בכלל אח. דהיינו דאינו ייתור לשון אלא דדרשינן מהא דנקט להו בלשון אחים.

(ט) גמ', איצטריך סד"א הואיל דחידוש הוא וכו' עד דמייחדי באבא ואמא. הרשב"א הביא שיש מקשים דיש לומר להיפך, דאין לך בו אלא חידושו ולא התירה התורה אלא קורבה דאחיו מן האב, ומנא לך להתיר גם קורבא דאחיו מן האם. ותירץ, דכיון דיבום תליא בקורבה, הוה אמינא דלא הותר יבום אלא בקרובין גמורים, מצד אב ומצד אם.

(י) רש"י ד"ה המיוחרים בנחלה, הראויין לירש זה את זה. וברש"י ד"ה המיוחרים בנחלה (השני) פירש, שחולקין נחלה אחת. והקשה הרשב"א, להאי פירושא דסגי בראויין לירש זה את זה, אמאי אמרינן דאחי האב אין מיוחדין לנחלה, ולהכי לא ילפינן אחוה אחוה מלוט. הא לוט נמי ראוי לירש את אברהם וכן אברהם ראוי לירש את לוט על ידי משמוש נחלה בקבר. והוכיח מזה כפירוש השני של רש"י דבעינן שיהיו חולקים נחלה אחת, ולוט אינו יורש את תרח יחד עם אברהם. ואף דמבואר בבבא בתרא (קנט). דבן הבן יורש מכח אביו דאבא, מכל מקום אם יהיה אביו של לוט קיים לא יירש לוט עם אברהם, מה שאין כן שני אחין לא יתכן שירש אחד את אביו ואחיו לא יירש.

(יא) תוס' ד"ה ולימא הלכה וכו', בתוה"ד, אלא ודאי בהווא דר"י כולוהו מודו וכו'. עיין לקמן (יח). תוס' ד"ה אומרים לו וכו'.

(יב) גמ', משום דאסור לבטל מצות יבמין. פירש רש"י ד"ה דאסור לבטל, דעל ידי שישא את אמה, מבטל למצוה לגמרי מן החליצה ומן היבום. משום שתהיה אסורה עליו משום בת אשתו. ולכאורה משמעות לשונו, דדווקא בנשואין, אבל אי יקדש את אמה עדיין יקיים מצות יבמין. אבל הריטב"א כתב, דאף על ידי קידושין יפקע הזיקה, ולא יקיים מצות יבמין על ידי חליצה.

(יג) תוס' ד"ה אבל מחיים וכו', בתוה"ד, וא"ת וכו' וי"ל וכו'. משמעות דבריהם דהא דאמרינן הכא דמחיים אסור משום ביטול מצות יבמין אפשר לומר אף דיש זיקה. דאי לאו הכי מאי קשיא להו הא עצם מה מה שחיישינן לביטול מצות יבמין מכריח דסבר אין זיקה. אמנם הריטב"א

(ג) גמ', והיא עמוקה משאול, וכו'. בקידושין (עב): נחלקו ר"מ ור' יוסי האם לעתיד לבוא המשיח יברר ויוציא הפסולים שנטמעו בכלל ישראל, או שמשפחה שנטמעה הוכשרה, ולא חשיבי פסולים. וכתב היעב"ץ דצריך לומר דסוגיין אזלא כרבי מאיר הסובר שעתידין פסולים להתברר, דלר' יוסי הלא יש תקנה למשפחות פסולות על ידי שיטמעו בישראל.

(ד) תוס' ד"ה משאול לתרמוד, שאול קורא בבל וכו'. המהר"ם פירש, דהוקשה לתוס' דלפירוש רש"י בדי"ה והיא עמוקה, דשאול היינו גיהנם, איך מתיישב הלשון קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר ואזיל משאול וכו'. והמהרש"ל פירש, דהוקשה לתוס', לפירוש רש"י מה המשך הגמ' דמתגלגל מתרמוד למישן, הא תרמוד פסולה טפי ממישן, דהא פסולי דמישן מתרמוד קאתו. ולפירוש רש"י הא משמע דמישן פסולה טפי כמו שפירש דמתגלגל משאול לתרמוד, דהיינו שפסולה גרע טפי משאול. וממילא מישן גרע טפי מתרמוד, והא פסולי דמישן מתרמוד קא אטו. וכתב דיש לומר בדעת רש"י כמו שכתבו התוס' בדיבור הקודם, דמהא דפסולי דמישן מתרמוד קאתו אין להוכיח דפסולי דתרמוד הוו טפי, משום דיש לומר דלאחר מיכן נתרבו פסולי מישן יותר מתרמוד.

(ה) [בא"ד, דלא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה ועלה. דברי התוס' דווקא לאביי דאית ליה התם בקדושין דעלו מאיליהן אחרי שעזרא עשה את בבל כסולת נקיה. אבל רבא אית ליה התם דעזרא העלם לארץ ישראל. ולפי זה בעינן למימר שאין למה שנאמר בסוגיין דבר עם מעשה דעזרא. (י.צ.ב.).]

פרק כיצד אשת אחי

(ו) גמ', מאן דתני ראשונה לא משתבש וכו'. כתב הרשב"א דאית דפירש דאזיל על אשת אחיו שלא היה בעולמו, דאית דקרי לה ראשונה ואית דקרי לה שניה. והקשו, דאם כן הוה ליה לומר תחילה, איכא דתני ראשונה ואיכא דתני שניה, מאן דתני ראשונה וכו', דהכי אמרינן בכל דוכתא. ומשום הכי פירשו, דלא קאי ב' הלשונות על מתני' דידן, אלא הכא הגירסא "ראשונה" ומאן דמתני לה לא משתבש. ולקמן (ל). גרסינן במתניתין שלשה אחין שנים נשואין שתי אחיות וא' נשוי נכרית, מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת, "שניה" יוצאה משום אחות אשה, (דלא כגירסא שלפנינו) והראשונה משום צרתה. ומאן דתני לה נמי לא משתבש.

דף יז ע"ב

(ז) תוס' ד"ה אשת אחיו שלא היה בעולמו, וא"ת תיפוק ליה מדכתיב וכו'. ומצאנו בביאור קושית התוס' מה שכתב התוס' הרא"ש, דהא על כרחך אם היתה מתייבמת לאחיו שאינו בעולמו, היתה צריכה להמתין כל זמן שחמיה קיים, שמא יולד לו בן, ואין זה דרכי נועם להאסר זמן רב כל כך. והרמב"ן ביאר הקושיא, דדין דרכי נועם היינו שאין לאסרה אחרי שכבר הותרה לשוק, ואם כן אמאי בעי קרא לאשת אחיו שלא היה בעולמו, הא וודאי כשמת בעלה ולא היה יבם היתה מותרת, ואחר כך כשנולד אח לבעלה היאך תיאסר, הא אין זה דרכי נועם. ותירץ, דלקמן (פז): בדין דרכי נועם, דמייירי שהיו לו בנים ומתו, שפיר אינו דרכי נועם דעל כרחך הותרה בשעה שמת דהיו לו בנים, ואינו דרכי נועם לחזור ולאסרה כשמתו. אבל הכא יש לומר דכל זמן שחמיה קיים תהא אסורה שמא

חדר היוזמי

מסכת יבמות דף יז – דף יח

כז תשרי – כח תשרי התשע"ה

יבמתו משום אבות זקוקה, אבל באיך ברייתא מתייבמת, משום דמיירי לאחר מיתת היבם, ואין זיקה לאחר מיתה.

(ז) תוס' ד"ה דלמא, וא"ת הא רבנן למיתה לא חשו וכו'. הריטב"א תירץ קשייתם, דהא דלא חיישינן למיתה היינו בגוונא שיש צורך בדבר, כגון שזקוק לעשר בערב שבת בין השמשות על סמך ברירה שיפריש אחר כך, דלא חייש ר' מאיר לבקיעת הנוד. וכן באשת כהן שגירשה בעלה שעה אחת לפני מותו לא חייש ר' מאיר שמא ימות (ואסורה בתרומה), על מנת שלא להפסידה תרומה. אבל הכא לא בעינן דווקא לייבם, דהא יכול נמי לחלוץ ובוזו לרבי מאיר נמי עדיף לחלוץ, ולא לגרום לחשש ביטול מצוות יבמין. אך הקשה, דהכא נמי איכא מצוה, דיבום הוא מצוה טפי מחליצה. אמנם לאבא שאול דסבירא ליה דמצות חליצה קודמת למצות יבום יש לתרץ כן.

(ח) רש"י ד"ה לעולם אין זיקה, בתוה"ד, ומדינא לבתר חליצה דקמא וכו', אלא גורה דילמא אתי לייבומי ברישא. וכן תירצו התוס' ד"ה דלמא. עוד תירצו בשם הריב"ץ משום שבשעת נפילה לא חזו תרווייהו וכו'. נכוונתו משום דהואיל ונאסרה שעה אחת נאסרה לעולם]. וכדברי הריב"ץ תירץ נמי רש"י לקמן (כד). ד"ה ואי למד, שכתב דאם חולץ לחדא, השניה עומדת באיסור אשת אח, שלא נראית ליבום מתחילה. [וצריך עיון שנוי הטעמים] והקשה הערוך לנר, הא לקמן (כז): מתרץ רב, דלא אמרינן לסברא דנאסרה אלא היכא דנאסרת משעת נפילה מדאורייתא, אבל אי ליכא אלא איסור דרבנן לא. וכן הקשה החזון איש (בהערות למכילתין סימן קל"ד). והערוך לנר הוסיף, דאין ליישב דדבריהם לשיטת ר' יוחנן (שם) דאמרינן לדינא דכיון דנאסרה וכו' נמי דרבנן, דלדידיה בין כך לא קשיא מתניתין דד' אחין, דהא אמר (שם) אמתניתין דהתם, אחיות אינני יודע מי שנאן. (ועיין בדבריו). והחזון איש תירץ, דצריך לומר דהחמירו חכמים כאילו אינה ראויה כלל ליבום.

(ט) גמ', ואי אין זיקה תיבטל דהא רבן גמליאל וכו'. הקשו התוס' לקמן (כט). ד"ה אי כר"ג, היאך מדמינן הא דרבן גמליאל דמיירי בגוונא דהקטנה כבר מקודשת לו, ולכך לא חייש לביטול מצוות יבמין, להכא דמיירי שרוצה לייבם ולבטל עתה מצוות יבמין, וזה מהיכי תיתי. [ועיין שם שהוכיחו סברא זו]. ותירצו, דמכל מקום לא מסתבר דהחמיר בסוגיין, דהוי רק ספק ביטול מצוות יבמין, טפי מגוונא דרבן גמליאל דמבטל מצוות יבמין בוודאי. ואין הכי נמי בגוונא דמבטל בוודאי חילקו התוס' כן לעיל (יז): בד"ה אבל מחיים בפשטות. אמנם הרשב"א (שם) כתב דאינו מחוור, דאדרבה משמע דלר"ג אפילו בשאינה נשואה לו אמרה, דאיתא להדיא בגמ' לקמן (קט, א) קסבר ר"ג המקדש אבות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה, אלמא אפילו בעלמא אמר הכין.

דף יח ע"ב

(י) גמ' שומרת יבם שקידש אחיו וכו'. כתבו התוס' ד"ה שומרת וכו' בשם ר"י, דדווקא קידש אבל נשא כבר שהיא אשתו גמורה פקע לה זיקה. וכתב בקובץ הערות (ס"ב ד') דלשיטת התוס' מה ששומרת יבם אסור באמה, היינו דוקא בקדושין אבל בנשואין הא פקעה זיקה, וכל מה שיאסר היינו דוקא משום ביטול מצות יבמין. (עיין באות הבאה).

(יא) תוס' ד"ה אומרים וכו', וא"ת וכו' דכיון דקדשה פקעה לה זיקה לגמרי וכו'. כדמוכח בפרק ד' אחים וכו'. והערוך לנר הביא דהרשב"א לקמן (כט): הביא ירושלמי, דאם מאמר קונה קנין גמור היינו קנין ככנוסה. ואם

כתב, דמחיים לא משום דאסור לבטל מצות יבמין. פירוש, דכיון דסבירא לן אין זיקה, אם היה מקדש לאמה, היתה זיקתו גרוע של זו נפקעת לגמרי ונפטרה מן החליצה ומן הייבום. הרי דסבר דדווקא משום דאמרינן אין זיקה ליכא לחיוב חליצה, ועל כן מבטל מצות יבמין. וכן ביארו בתוס' חד מקמאי לקמן (כו): גמ' זו. (יד) [רש"י ד"ה יש זיקה, זיקת יבום הוית ככנוסה. צריך עיון מאי טעמא שינה רש"י לשונו, דלעיל בד"ה אין זיקה כתב, זיקת יבמתו שמתה לא אלימא למדווי כארוסה וכו'].

דף יח ע"א

(א) גמ', מתיב רב הונא בר חיאי וכו'. קשה, הא בגמ' לעיל (יז): מבואר דיש זיקה ואין זיקה פלוגתא דתנאי היא, ואם כן מאי קשיא ממתניתין. וביאר הרמב"ן דהלכה כסתם מתניתין, ולכך הקשו דמתניתין משמע דהלכה דאין זיקה. ועיין באות ג.

(ב) גמ' שם, עיין באות הקודמת. וכן כתב הרשב"א, והקשה, מאי מקשה ליה מדסתמא מתניתין, הא הויה לה סתם במתני' דפרקין, ומחלוקת בפרק החולץ לקמן (מא.). דתנן, שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משום ר' יהודה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה. ובבבאי גוונא קיימא לן כמחלוקת. ותירץ בשם ר' משה בר שניאור זצ"ל דהקושיא על מאי דאמר רב יהודה יש זיקה ואפילו לאחר מיתה. וקסבר דהא דתני עשה בה מאמר דברי הכל היא, ואפילו למאן דאמר יש זיקה. משום דזיקה בכדי פקעה לאחר מיתת יבם, והוא הדין דפקעה מעיקרא לאחר מיתת היבמה ואם כן יהא מותר באמה.

(ג) תוס' ד"ה והאי, בתוה"ד, וי"ל דאי לאו משנה יתירה הוה דייקנין מתני' כפשטה וכו'. ביאר הרד"ל, דהמשנה יתירה גלי לן דלא אתינן לדייק ממתני' דאין זיקה, אלא מתניתין אתיא לאפוקי מבית שמאי.

(ד) גמ', איתבינה אביי שני אחין בעולם אחד וכו'. לפי המבואר באות א' דהקושיא היא מכח הלכה כסתם מתניתין, ביאר הרמב"ן דקושיא אביי מברייתא דהכא, משום דהברייתא אתיא לפרושי מתניתין, ואם כן הוי כאילו נאמרו דבריה במתניתין וחשיב כסתם מתניתין.

(ה) גמ', הא מני ר"מ היא דאמר יש זיקה. פירש רש"י ד"ה ר"מ היא, דלהדיא קתני סיפא "דברי ר"מ". וכתב הרמב"ן לדרכו (באות הקודמת) דכוונת הגמ' דאינה סתם מתניתין, ואם כן ליכא קושיא, דהא שמעינן לעיל (יז): דתנאי פליגי בהא. ושוב לא בעינן לתירצו של רבה לעיל, דנקט מאמר לאפוקי מבית שמאי.

(ו) גמ', ומי סבירא ליה לר"מ אין זיקה וכו'. כתב הרשב"א, דהאי קושיא לא אפרוקין קא מקשינן. והא דהקשתה זאת הגמ' כאן ביאר בג' אופנים. א. דאורחא דגמ' דכשמביאים ברייתא מפרשינן לה. ב. דבלאו סוגיין אין הכרח לומר דכל הברייתא ר"מ אמרה, דרק בסיפא שנינו "דברי ר"מ", ואפשר דהרישא [דמוכח מינה דאין זיקה] לאו ר"מ אמרה. ג. דבסוגיין נתחדש דלמאן דאמר יש זיקה לא פקעה זיקה לאחר מיתה, וגם לאחר שמתה יבמתו אסור בקרובותיה, ומכח זה מוכיחין דלר"מ אין זיקה כלל אפילו מחיים, דהא אם יש זיקה, יש זיקה אפילו לאחר מיתה והויה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בויקה. ולפי זה שפיר קשיא ממתני' דארבעה אחין. אבל בלאו סוגיין הוה אמינא, דגם למאן דאמר יש זיקה, לאחר מיתה אין זיקה, ואם כן לא הוה קשיא כלל ממשנת ארבעה אחין, דהתם מיירי דהיבם חי יש זיקה, ומשום הכי אינו מייבם דאסורה עליו

הדרג היוזמי

דמתניתין שני אחין קתני, לאו דוקא, דהא לפרושי אשת אחיו שלא היה בעולמו דקתני **לעיל** (ט). דפוטר צרתה וצרת צרתה קא אתי. [דלר' שמעון אינה פוטרת]. ולא שייך פטור צרה וכו' בויקת יבם אחד. וכיון דדינא דר' שמעון אף בנולד ולבסוף ייבם. על כרחיך דסבר זיקה ככנוסה אפילו בשני יבמין.

דף יט ע"א

(א) **גמ'**, **גזרה משום שמא יאמרו וכו'**, פירש **רש"י ד"ה גזרה**, דמיירי שנפלו שתייהן בבת אחת בצמצום, והיינו דהוקשה לו הא באמת דינא הכי אליבא דר"ש דאם נפלו בזו אחר זו, צריכה רק אחת יבום דהווי שתייהן מבית אחד, ולכך פירש, דנפלו בבת אחת דלא הווקשה אף אחת לזה שמת. והקשה **הרשב"א** הא אכתי לא ידעינן דר"ש סובר כר' יוסי דאפשר לצמצם, ורק לקמיה אמרינן הכי. ועוד, דמלתא דלא שכיחא הוא, ולא גזרינן משום לתא דידה. ולכן פירש **כהתוס'** **ד"ה שמא יאמרו** דמיירי שהיא ערוה לאחיו השני.

(ב) **גמ'**, **ומי שני ליה לר"ש והתניא וכו'**. העיר **הריטב"א** דקושיה זו לא קשיא אשינויא דאביי דחילק בין יבם אחד לשני יבמין, אלא קשיא על ר' אושעיא שאמר דר"ש מתיר נמי בנולד ולבסוף יבם, דבברייתא מוכח דאסר. אלא כיון דאביי תירץ דברי ר' אושעיא הקשו לו מהא. והא דלא הקשה רב יוסף **לעיל** (יח): מהך ברייתא, משום דרצה קודם להקשות ממתניתין, אי נמי דרצה להקשות בדרך ק"ו מוזיקה ומאמר, לזיקה גרידא.

(ג) **גמ'**, **ואלא מאי כללא**. כתב **התוס' הרא"ש**, דלאו פירכא היא כולי האי, דאיכא לשינויי, דכיון דלר"ש זיקה ככנוסה, זיקה נמי מיקרי נישואין קודמין ללידה, והכלל במקומו עומד. להכי הוסיף להקשות ועוד מתיב ר' אושעיא. **והערוך לנר** כתב, דהא דלא חש לתרץ קושיא זו, (דגם למסקנא לא תירצוה) משום דאין למדין מן הכללות.

(ד) **גמ'**, **שניה שבזוג זה**. פירש **רש"י ד"ה שניה** דמיירי שהיו שלשה אחין, שנים נשואין אשה בתה ושתי אחיות, ומתו שניהם, שנמצאת אחת מנשי הראשון זיקה ככנוסה, ונמצאת אחותה אשת השני ערוה על השלישי, והשניה פטורה משום צרת ערוה. והקשה **התוס' הרא"ש**, הא השתא קיימין דאליבא דר"ש אין זיקה ככנוסה אלא ביבם אחד, וטעמא משום דסוף כל סוף אין עומדות לייבום לפני שנים אלא לפני אחד. ואם כן, מהאי טעמא נמי, אמאי הכא אמרינן זיקה ככנוסה כשיש למת ב' נשים, הא אין שתייהן עומדות ליבום אלא אחת מהן. **והמהרש"א** תירץ, דיש לחלק בין שני יבמין לשתי יבמות, דבשני יבמין לא אמרינן זיקה ככנוסה, מכיון דלאו ברצונו תליא מילתא אם ליבם או לא, דשמא אחיו רוצה לייבם. אבל בב' יבמות הדבר תלוי ברצונו לייבם איזו שירצה ולכך חשיבא אחת מהן ככנוסה.

(ה) **גמ'**, **שם**. הקשה **הרשב"א**, לפירוש **רש"י דמיירי בב'** אחין הנשואים לארבע נשים, הוה לה לברייתא למימר, ר"ש פוטר בשלשתן, דהא פוטר את השניה שבביתו של הראשון, ואת שתי נשיו של השני. ותירץ, דהשניה שבביתו של הראשון לא חשיב נפטרת מייבום, משום שהיא פטורה משום דצרתה שליחותא קעבדא, והוי כאילו היא נתייבמה, ורק שתי הנשים של השני חשיבי פטורות מייבום.

(ו) **גמ'**, **לרבנן איצטריך ולא זו אף זו קתני**. הקשה **המהרש"א**, אמאי לא תירצו דהא דשנו בבא דרישא היינו לפרושי מתניתין דפרק קמא, ובעו לפרשה ככולי עלמא דבפלוגתא לא קמיירי, ולכך פירשו באופן דמודה

כן לפי מה שכתבו **התוס'** **לעיל בד"ה שומרת**, דנשואין מפקעי זיקה, לא קשיא כלל. וכן אמנם תירץ שם **הרשב"א**, לקשיית התוס' ממאמר לב"ש.

(יב) **תוס' ד"ה אומרים לו**, ואת"ל למה צריך להמתין וכו'. **והרמב"ן** כתב, דקדושין אינם מפקיעין זיקה משום דזיקה נמי הוי כמקודשת לו, ומאי אולמה דקידושין מוזיקה. אבל נשואה דין הוא שתפקיע הזיקה כיון דהיא אשתו גמורה היאך תיכנס זו ותוציאנה מביתו. עוד כתב, דיש לומר דלמאן דאמר יש זיקה מקצת קנין שיש לו בה מן התורה, פוגם עליו קדושי אחותה, בין קידושין גמורין בין קידושי מאמר שאינן גמורין בה. ואפילו קדם ונשאה יוציא כדברי ב"ה, ולעולם לא מידחיא אלא משום קידושין ונשואין קודם זיקה. עוד ביאר באופן אחר, שלא התירו לבעול לאחר שקידשה, גזירה שמא יכנס בלא קידושין אחרים, ונמצא פוגע באחות זקוקתו. **והריטב"א** כתב, דודאי למאן דאמר יש זיקה, אי זיקה דאורייתא לא פקעה זיקה, לא על ידי נשואי אחותה ולא על ידי קדושין. ועל כן לא אמרינן ליה שיכנס לאחותה אלא המתן. ואי זיקה דרבנן, בעו להפקע על ידי נשואין וקדושין.

(יג) **בא"ד**, ויש לומר דלר"י בן בתירה דסבר יש זיקה אין הקידושין מפקיעים הזיקה. מבואר דאף לאחר הקידושין היא אחות זקוקתו, וצריך לבאר דבריהם לפי מה שכתבו **לעיל בד"ה שומרת יבם** דהא דאסור לבעול, היינו משום דנראה כנושא אחות זקוקתו. דמשמע דבאמת פקע הזיקה מחמת הקידושין, אלא דמיחזי כזקוקה. דהכא נמי כוונתם, דאין הקדושין מפקיעין הזיקה משום דסבר יש זיקה, ומחזי כמכניס אחות זקוקתו. (י.צ.ב.).

(יד) **בא"ד**, אבל ר' אבין סבר אין זיקה וכו'. הקשה **הרשב"א**, א. אם כן מנא לה להגמ' לאקשוויי אי סלקא דעתך מאמר קונה קנין גמור זה יעשה מאמר ויקנה וכו', אימא דבית שמאי סברי יש זיקה ולא מהני קידושין להתירה. ב. היאך מקשינן דנתיר לשניהם לעשות מאמר על ידי שליח, הא איכא למיגזר אטו מייבם האי והדר מייבם אידך. כדגזרינן **לעיל** (עמוד א') **בתוס' ד"ה דלמא**, דאסור לאחד לחלוץ והשני לייבם דילמא אתי לאיחלופי.

(טו) **גמ'**, **נולד ואח"כ ייבם מאי טעמא**, **קסבר יש זיקה וזיקה ככנוסה**. ביאר **הרמב"ן**, דזיקה ככנוסה לאו היינו דנחשבת לאשה של כל האחים, דאם כן היאך אפשר לייבם בכל גוונא שיש ב' יבמים, הא הוויא אשת אחיו. אלא הגדר דאם קדם אחד וייבמה פקעה לה זיקה מאותן שלא רצו לייבם. נוכחותה, דזיקה ככנוסה היינו דמעיקרא היא נחשבת אשתו מכח מה שהיא עומדת להתייבם לו לבסוף, וכיון שייבמה אחד איגלאי מילתא שלא עמדה לפני האחרים ולכן אינה נחשבת כאשת אחיו. והיינו נמי טעמא דהיכא דלא ייבם ולא מת אסורה היבמה לאח שלא היה בעולם. משום דכיון שלא יבמה אחד מן האחין, אותו שבא ליבמה אינו מייבמה מכח הזיקה ככנוסה שיש לה על האחים האחרים הקיימים בעולם, אלא מכח זיקת המת שלא היה בעולמו.

(טז) **גמ'**, **אי נמי בתרי ולא ייבם ולא מית**. ביאר **רש"י ד"ה ולא מת**, דאם מת האח השני דהייתה ככנוסה לגביו, שריא לשלישי, כיון דמייבמה מכח השני שמת. וביאר **הרמב"ן**, דאף דסוף סוף לא יבמה השני לבסוף, (ועיין באות הקודמת) מכל מקום אמרינן זיקה ככנוסה משום דאמרינן שמא אם היה קיים היה מייבם.

(יז) **גמ' שם**. תמה **הרשב"א**, מאי דוחקיה למתלי בר' שמעון כי האי סברא דחיקא, ולאמר דאפילו בתרי זיקה ככנוסה דמיא. ותירץ, משום דקסבר דעל כרחיך ר' שמעון שרי בנולד ולבסוף יבם, אפילו בנפלה קמי תרי. ואף

חדף היוזמי

מפכת יבמות דף יט - דף כ

כט תשרי - ל תשרי התשע"ה

דף כ' ע"א

(א) גמ', התם נמי לימא ויבמה עדיין יבומים הראשונים עליה וכו'. **הריטב"א** ביאר, דיש כאן ב' קושיות. א. דנימא דכשמגרשה תצטרך חליצה. ב. היאך מותר לו להחזירה הא קיימא ליה באיסור אשת אח, כיון דעדיין שם יבמה עליה. אמנם **ברש"י** ד"ה לימא משמע, דהקושיא היא רק שתצטרך חליצה, אבל לא הוקשה לגמ' היאך שרי להחזירה. והביא שיש מקשים דאם כן ביאה שניה נמי יאסר בה. ותירצו, דבהיתר שנאמר "ולקחה לו לאשה" נאמר שכל זמן שמקיים המקח שלו זהו בכלל ההיתר, דהתירה לו התורה שתהיה כאשתו. ובתוס' לעיל (ח:): ד"ה מלמד כתבו, דלא מסתבר דאמר רחמנא לגרשה אחר ביאה ראשונה.

(ב) תוס' ד"ה האי איסורא וכו', דפקע וכו', וכי היכי דפקע ליה לגבי דידיה וכו'. **הריטב"א** הוסיף ביאור, דאיסור אשת אח פקע לגבי אחיו שיבמה וכמו שפקע לגביה פקע נמי משאר האחין, אבל איסור אחותו לא חל ביה הפקעה לגבי אחיו אלא לא היה בו כלל איסור מעיקרא, דלאח שיבם אינה אחותו.

(ג) מתני', כלל אמרו ביבמה כל שהיא איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת. פירש **רש"י** ד"ה לא חולצת דקאי על צרתה [דהיינו צרת איילנית וכדאיתא בגמ'] וכל שכן היא. ותוס' ד"ה לאתווי ביארו, משום דאיסור ערוה היינו מי שנאסרה מחמת הערוה, והיא הצרה. והקשה **הריטב"א** דאם כן רישא דמתניתין לא דמיא לסיפא, דבסיפא דאיסור מצוה ואיסור קדושה, בודאי לא קאי אלא עליה, אבל צרתה מותרת להתייבם, וכתב שכן הוא **בירושלמי** להדיא דצרת איסור מצוה וקדושה מתייבמת. [וכן כתב **הנימוקי יוסף** (ד. מדפי הרי"ף) בשם הירושלמי, ולפנינו ליתא]. ותירץ, דאין הכי נמי אלא דברישיא מצי תנא לכלול צרתה בכלל ערוה, דהא אף היא ערוה ויש בה כרת, אבל בסיפא דאיסור מצוה וקדושה לא מצי לכלול צרתה בכללה שהרי לא עשה צרתה כמותה שתהא בה איסור מצוה ואיסור קדושה. [ולכאורה נראה, שלא ביאר כהתוס' דנאסרה מחמת ערוה. אלא דהיא כלל בכלל ערוה].

(ד) **רש"י** ד"ה גרושה, שעבר אחיו המת ונשא גרושה. הערוך לנר הניח את דברי **רש"י** בצריך עיון דהיה יכול לבאר, כגון שאחיו חלל ונשא גרושה וחלוצה בהיתר.

(ה) גמ', אחותה דמאן, אילימא דאיסור מצוה וכו'. הקשו **הרמב"ן** ו**הרשב"א**, מאי קושיא, דילמא סבר לתנא דמתניתין אין זיקה, ומותר לבטל מצות יבמין. וכתבו, דאיכא דילפי מהכא דגם למאן דאמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין, מכל מקום לכתחילה אסור לבעול ולפגוע באחות זקוקתו. משום דנראה כפוגע באחות ארוסתו. והוכיחו שלא כדבריהם. אלא מאן דמתיר, מתיר אפילו לכתחילה. לכך תירץ **הרשב"א**, דאורחא דתלמודא להקשות אליבא דהלכתא. ועוד, דסתים לן תנא לקמן (כו). כמאן דאמר יש זיקה או אסור לבטל מצות יבמין, ולא ניחא לגמ' לאוקמי לסתור המשניות בפלוגתא. ו**הרמב"ן** תירץ, דמדתנן אחותה שהיא יבימתה גבי יבמה האסורה, מוכח דהתנא סבר תנא דכששתיהן מותרות אסור לייבם, והיינו משום דסבירא ליה יש זיקה או אסור לבטל מצות יבמין, ומכח זה מקשה הגמ'. וכן כתב **הנימוקי יוסף** (ד. מדפי הרי"ף), ועיין שם בהגהות הב"ח אות ז'.

(ו) גמ', א"ל רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מיקרי וכו'. הקשה **הרשב"א** מאי קשיא ליה לרבא, הא שפיר איכא למימר

ביה ר"ש, דהיינו נולד ולבסוף יבם. ותירץ, דאם הוא הטעם דשנה התנא את לרישא, הוה ליה למימר בהדיא דר"ש מודה בה, ומדשתיק ר"ש ברישא שמע מינה, דלא משום הכי תני ליה, אלא לאשמועינן רבותא דרבנן דפליגי אף ביבם, ולבסוף נולד ולא זו אף זו קתני.

דף יט ע"ב

(ז) גמ', הך בבא סיפא למאן קתני לה וכו'. הקשה **הריטב"א**, אמאי לא אותבינן מעיקר הלשון שאומר ר"ג טעם ההיתר הואיל ובא ונשאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור, אלמא דאם מצאה בזיקתה (דיבם ולבסוף נולד) אסורה לו, דאף דזיקה ככנוסה, מכל מקום הואיל ושומרת יבם היא אינה נחשבת שהיא עומדת לו בהיתר. (דהא אסור לו ליבמה דהוא לא היה בעולמו של המת שנפלה ממנו תחילה). ותירץ, דהיה אפשר לדחות דר"ש אמר כן לדעת ר"מ, דאודי לי מיהת בייבם ואחר כך נולד כיון שמצאה בהיתר. והתוס' הרא"ש כתב, דמצינן למימר דכיון דזיקה ככנוסה קרינן ביה מצאה בהיתר. [וצריך ביאור דסוף סוף אסורה לו וכמו שכתבנו לבאר בדברי הריטב"א].

(ח) **רש"י** ד"ה חליץ לבעלת מאמר, בסוה"ד, משום אשת אחיו שלא היה בעולם וחליצתה אינה חליצה. הקשה **הגרע"א** למה ליה לרש"י למימר דהשניה אינה נפטרת משום דהראשונה ממילא פטורה משום אשת אחיו שלא היה בעולם, הא הוה ליה למימר דפטורה משום דהווי שני בתים, דאם מאמר אינו קונה הרי היא אשת הראשון.

(ט) תוס' ד"ה רבי שמעון, בתוה"ד, וי"ל דר"ש סבר אין זיקה. ביאר **המהרש"ל**, דהיינו לפי המסקנא דר"ש לא פליג בנולד ולבסוף יבם, כיון דסבירא ליה זיקה לאו ככנוסה. והוסיף, דליכא לאקשוויי מהכא לר' אושעיא דאמר דר"ש ס"ל זיקה ככנוסה, [דיקשה הא הוה לה צרת ערוה בזיקה], דאדרבא לשיטתו הא הראשונה נמי מותרת לו משום דזיקה ככנוסה, ואין כאן אשת אחיו שלא היה בעולמו כלל.

(י) תוס' ד"ה חליץ לבעלת מאמר וכו', וא"ת ואמאי לא דייק וכו'. ו**הרמב"ן** תירץ, דאיכא למיפרך דלר' שמעון זיקה ככנוסה רק היכא שיבמה לבסוף, אבל הכא שחליץ לה נתברר למפרע שלא היתה כנוסה ולכן אינה פוטרת צרתה.

(יא) גמ', מה קידושין דעלמא מדעתה אין בעל כרחא לא וכו'. הקשה **הרשב"א**, הא אשכחן קידושין בעל כרחא בקטנה שאביה מקדשה. ותירץ, דהתם יד אביה כידה ודעתו כדעתה.

(יב) **רש"י** ד"ה ביאה דיבמה, אמרינן בפ"ק ויבמה בעל כרחא וכו'. הקשה **הערוך לנר**, הא אליבא דרבי קיימינן הכא, דיליף לעיל (ח:): יבום בעל כרחא מיבמה יבוא עליה. והניח בקושיא.

(יג) תוס' ד"ה לערביניהו ולתניניהו, לא כמו שפירש בקונטרס וכו' דאכנסה ומת ואחר כך נולד ודאי לא פליג ר"ש. התוס' הרא"ש הוסיף לבאר, דמקשינן על רש"י, היאך אפשר לערב הכל, הא משמע מינה דר"ש פליג נמי בכנסה ומת ואחר כך נולד, ובוה וודאי לא פליג ר"ש. וכתב **הערוך לנר**, דיש לומר בדעת רש"י, דלא היינו טועים בזה לומר דר"ש פליג אף ברישא, דהא ר"ש אמר טעמו הואיל ובא ומצאה בהיתר, ובכנסה ומת ואחר כך נולד וודאי מצאה באיסור. ובשלמא בנולד ואחר כך יבם סובר רש"י כהתוס' הרא"ש (הובא לעיל אות ז') דחשיב כבא ומצאה בהיתר מחמת דזיקה ככנוסה, אבל במת ואחר כך נולד לא שייך זה, ואם כן שפיר אפשר לערב הכל יחד ולא היינו טועים.

ר' גידל דיליף לה מיבימתו. והקשו, דאם כן לילף אפילו חייבי כריתות דלא קרינן בהו לקחת, שיהו עולים לחליצה. ופרקינן, דהא איכא קרא אחרינא, דמרבה שכל שאינו עולה לייבום דלא קרינן ביה בעלמא לקחת, אינו עולה לחליצה, ומהאי קרא מרבינן חייבי כריתות. ופרקינן דמהאי קרא נמי יכול לרבות חייבי לאוין, כיון דבעלמא לא קרינן בהו לקחת. ותירצו, הא כתב רחמנא יבמתו. כלומר, אם כן מה דרשינן מ"יבמתו" המיותר. [אלא דמהאי דרשא ילפינן לחייבי לאוין]. והקשו, הא כיון שאין הכרע בכתובים לדרוש לחייבי כריתות יותר מחייבי לאוין, לדרוש להיפך. ותירצו, מסתברא דחייבי לאוין דתפסי בהו קידושין בעלמא [שלא במקום יבום], על כן אמרה התורה שיעשו בה במקום יבום קצת זיקה להצריכה חליצה. אבל חייבי כריתות בעלמא [שלא במקום יבום], לא תפסי בהו קידושין, הלכך לא קרי בהו לקחת, ולא שייך שיהיה בה זיקה, וריבה אותם הכתוב לפטרם מן החליצה, מהדיוק דאם לא יחפוץ. ועל פי זה תירץ מה שהקשו על רש"י (עיין לעיל אות ו'). דכונת רש"י דבחייבי לאוין תפסי בהו קדושין היינו בעלמא.

דף כ' ע"ב

(ג) **גמ', מתיב רבא איסור מצוה וכו' חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא וכו',** הקשה הקרן אורה הא כיון דאיירינן דאיכא לצרה המותרת לגמרי, אם כן אפילו אי נימא שחייבי לאוין רמו לייבום מדאורייתא, הא טעמא דהיתירא משום עשה דוחה לא תעשה. ואם כן הכא דאית לה צרה, היאך ידחה העשה, כיון שיכול העשה דיבום להתקיים על ידי צרתה המותרת. ותירץ, דהגמ' סברה דאי ילפינן לחייבי לאוין איסור ייבום מדאורייתא, צרתן נמי תהיה אסורה. אמנם כתב, דאף אי נימא דהגמ' כאן סברה כן, אליבא דאמת בודאי קיימא לן דצרת חייבי לאוין אינה כמותה, ומתייבמת. (ועיין לעיל אות א' מהריטב"א והגמוקי יוסף). עוד תירץ, (לקמיה ד"ה אם), דרבא הקשה דוקא אי נימא כרב גידל דחייבי לאוין נתמעטה לגמרי מדין יבום, מה שאין כן אי מדאורייתא רמיא ליבום, גם כשאין כח בעשה לדחות הלאו, כגון הכא שיכול להתקיים על ידי צרתה, על כל פנים אינה עליו באיסור אשת אח אלא בלאו בעלמא, ובדיעבד אם בעל קנה כדון חייבי לאוין שקידושין תופסין בהם, וגם פטר את צרתה. [ועיין לקמן אות כא דהקרן אורה עצמו כתב דכך היא דוקא שיטת רבא, אך הגמ' לקמן סוברת דכשאין העשה דוחה את הלאו, אם בעלו נמי לא קנו]. ובשו"ת **אבני נזר** (אה"ע ח"ב סימן רכ"ג אות ט"ו) כתב, דודאי גם במקום שיש צרה המותרת לו יש כח בעשה לדחות הלאו, כיון דאינו חפץ לייבם הצרה וגם אינו מוכרח לזה דהא יכול לחלוץ לה, והוא חפץ לייבם הערוה. הלכך לא חשיב "אפשר לקיים שניהם". וכן כתב גם **האור שמח** (קונטרס זיקה אות כ"ג). ועיין לקמן דף כא. אות א'.

(יד) **גמ' סריס אדם.** פירש רש"י ד"ה **סריס אדם**, ד"אדם" אתי לאפוקי אם נסתרס בידי שמים מחמת חולי. אך **תוס'** ד"ה **פצוע דכא** פירשו, דאתי לאפוקי מי שנולד סריס בידי שמים "שלא היה לו שעת הכושר". ומשמע לכאורה מדבריהם דפליגי ארש"י וסברי, דנסתרס מחמת חולי שהיה לו שעת הכושר דינו כסריס אדם. אמנם **מהרש"ל** ביאר דלא פליגי, ומר אמר חדא ומר אמר חדא. ולענין יבום איכא ב' מיני סריס בידי שמים, א. מי שנעשה סריס מחמת חולי, ב. מי שנולד סריס. ודיניהם חלוקים, דהגם דלענין האיסור לבא בקהל שניהם כשרים, דאין איסור אלא על בני שנסתרס בידי אדם. אך לענין יבום **תנן לקמן** (עט:), דמי שנולד סריס אינו

שכשאינו מקיים נקרא רשע וכשמקיים נקרא קדוש. וכדמצינו בירושלמי (פ"ב ה"ד) דפרשת קדושים תהיו נסמכה לפרשת עריות, משום דכל הפורש מן הערוה נקרא קדוש. ותירץ, דפריך אלשון "מצות קדושה", דמשמע דאין קיומה אלא מחמת מעלה דקדושה, ואם כן מי שאינו מקיימה לא מיקרי רשע. [אבל הפורש מן הערוה נקרא קדוש, אינו משום דיסוד הפרישה בגדר מעלה דקדושה, אלא משום שהפרישה מהערוה מקדשת בעצם]. ולפי זה ביאר **הריטב"א** דברי רבא, קדש עצמך במותר לך. דהיינו דהא דקרינן לשניות איסור קדושה, משום דהו מן המצוות שנאסרו לישראל כדי לקדשם במותר להם, [דהיינו דמקדשים אותם בעצם, ולא שנאמרו בשביל תוספת קדושה, וכמו גבי עריות]. ושפיר נקרא העובר עליה רשע.

(ז) **רש"י ד"ה תפסי בה קידושין,** הלכך קרינן ביה לקחת בדיעבד וכו'. הקשה **הרמב"ן** הלא מכח האי מסתברא אתינן למימר דקרא דיבימתו ממעט חייבי לאוין מיבום לגמרי, כמבואר בהמשך הסוגיא שאפילו בעלו בדיעבד לא קנו, ואם כן לא קרינן ביה לקחת בדיעבד, אף דקידושין תופסין בחייבי לאוין. ולכך פירש, דכיון דחייבי לאוין תפסי בהו קידושין קרינן בה "יבימתו", אבל חייבי כריתות דאין בהם תפיסת קידושין אינה קרויה "יבימתו" כלל. (ועיין לקמן אות י')

(ח) **תוס' ד"ה בשלמא,** תימה דמן הנישואין נמי תיקשי ליה וכו'. **והרמב"ן** תירץ, דניחא ליה דחולצת משום דסבירא ליה זיקה בכדי לא פקעה, דחייבי לאוין לא מפקעי קידושין. נכונתו במה שכתב קדושין צריכה עיון. אמנם **רש"י** אמתניתין ד"ה **גרושה** כתב "דלא אלים לאו למיפטר דילפינן מאחות אשה בפ"ק". עוד תירץ **הרמב"ן**, דחולצת משום גזירה דרבנן אטו חייבי לאוין גרידא. וכן פירשו **הרשב"א** ו**הריטב"א**.

(ט) **תוס' ד"ה יבא עשה,** הקשה ריב"א וכו'. **הרמב"ן** תירץ, דכיון שאפשר למעך כתמר ולהתעבר מביאה ראשונה, ממילא איכא מצוה בביאה ראשונה בין בתולה ובין בעולה, בין נתעברה מביאה זו ובין לא נתעברה.

(י) **בא"ד,** דאל"כ תיקשה היאך קטנה מתייבמת וכו' ובפרק הבא על יבמתו נמי מרבינן דנקנית בביאה שלא כדרכה והעראה. **במהדורא בתרא** דחה ראיות אלו וחילק, דגבי קטן וקטנה ושלא כדרכה ובהעראה, היינו מפני דעל כל פנים ראויה לילד כשתגדיל או יגדיל, או בביאה אחרת שתהא כדרכה. ומה ההוכחה לאלמנה מן האירוסין שתהא אסורה לו בביאה שניה.

(יא) **תוס' ד"ה אי הכי, בתוה"ד,** ותימה לר"י היכי מצי למימר וכו'. **והרמב"ן** ביאר לשאלת הגמ' מה ראית וכו' בלשון נוסף, דנימא יבימתו לחייבי כריתות, ואם לא יחפוץ לחייבי לאוין, דכל שביאתה באיסור אינה ראויה ליבום, ולא אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה. וכיון דילפינן מהקרא יתירא, דכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה. נשמע מהאי כללא נמי דחייבי לאוין אינה חולצת ואינה מתייבמת. ותירוצו הגמ' מסתברא וכו', דמסתבר לפטור חייבי כריתות בלא חליצה, כיון דלא תפסי בהו קדושין פקעא זיקתן. מה שאין כן חייבי לאוין, דכיון דתפסי בהו קידושין היאך תפקע זיקתן בלא חליצה.

(יב) **שם, והריטב"א** פירש לשיטת רש"י. דכולה דרשא דקרא על "לקחת את יבמתו" סמיק, ומעיקרא דרשו מייטורא דיבמתו, דיש לך שאינה עולה לייבום, משום דלא קרינן בה לקחת. פירוש, דלא שייכא בה קצת בעלמא שאסור לישא אותה. ואפילו הכי עולה לחליצה, והיינו חייבי לאוין. [אמנם בסוף דבריו נתקשה, דבגמ' ליכא כלל לדרשה מקרא דלקחת גבי

דף היומי

מפכת יבמות דף ב - דף כא

ל תשרי - א' חשוון התשע"ה

וכן כתב הרמב"ן (בסוף עמוד א') בשם בה"ג, דלמסקנא דרבא קרא דיבימתו קאי לחייבי לאוין ועשה וקרא דאם לא יחפוץ לחייבי כריתות. עוד כתב הרמב"ן, דמסברא יש לומר דלמסקנא לית ליה לרבא להני דרשי כלל. אלא הכל נפקא מסברא, דחייבי לאוין צריכין חליצה דלא פקעה זיקה בכדי, אבל חייבי כריתות אין צריכין חליצה, כיון דלא תפסי בהו קידושין פקעה זיקה ממילא. (ועיין לעיל אות ו').

כב) תוס' ד"ה אטו, לאו דוקא נקט ביאה ראשונה וכו'. והרמב"ן כתב, דגמר ביאה ראשונה מותרת לו דאף שקנאה בהעראה, מכל מקום איתא למצוה עד גמר ביאה, דיבמה יבא עליה גמר ביאה משמע, אלא שמרבה הכתוב אף העראה. והרשב"א תירץ עוד, דמדכתיב "להקים לאחיו שם", ובגמר ביאה הוא דאיכא הקמת שם. מוכח, דגמר ביאה נמי מן המצוה.

כג) תוס' ד"ה מיתבי, תימה דרבא גופיה מותיב וכו' והשתא אתותב מינה. **הק"ן אורה** תירץ, דרבא גופיה לא חשיב לה הכא תיובתא, דבשלמא לעיל דהגמ' סברה דמעיקר הדין עשה דוחה לא תעשה, וחייבי לאוין ראוין לעלות ליבום, ומיעטתן התורה להדיא בקרא ד"ועלתה יבימתו השערה" שאינם מייבמים. שפיר קא מותיב מהאי ברייתא, דכיון דנתמעטו בפירוש מיבום, אמאי אם בעלו קנו. מה שאין כן הכא דרבא סובר דמדאורייתא אינם עולים ליבום לא מדנתמעט מקרא, אלא משום שאין עשה דוחה לא תעשה כשאפשר לקיים שניהם, אם כן יש לומר שפיר דאם בעלו קנו. כיון דמדאורייתא מוטלת עליו מצות יבום, ואינה באיסור אשת את. והא דאינו יכול לייבם הוא מפני אריה דרביע עליה דאין העשה דיבום יכול לדחות הלאו, ולכך אם יעבור ויבעל סובר רבא דשפיר קנה מצד מצות יבום, אלא שעבר על הלאו, ואסורין תו לקיימן. והגמ' לא סברה כוותיה, וחשיב ליה תיובתא כיון דסוף סוף אסור לו מדאורייתא לייבם ואמאי אם בעלו קנו.

כד) רש"י ד"ה פוטרת, אותה ואת צרתה וכו'. לכאורה מוכח מדבריו דפליגי נמי בה, ולמאן דאמר אינה פוטרת אפילו היא עצמה לא נפטרת בביאה זו, וצריכה חליצה ולא סגי לה בגט. **והמהרש"א** העיר דאם כן לפלגו בה עצמה. וכתב, דלכאורה היה נראה דהיא עצמה לכולי עלמא נפטרת בביאה זו, דלא גרעה מקידושין, והלא קידושין תופסין בחייבי לאוין. **והרש"ש** תמה עליו, דאם בה עצמה לא פליגי, מה הוכחת הגמ' במסקנא מהא דאם בעלו קנו, הא להמהרש"א ודאי לכולי עלמא קנו אותה עצמה, ולא נחלקו אלא על צרתה. וכתב שכן הוכיח נמי **הבית שמואל** (קע"ד סק"ג) דהנידון הוא גם עליה עצמה. ותירץ הרש"ש, דברייתא זו דאם בעלו קנו, היא **בתוספתא** (פי"א ה"ג). והתם איתא קנו ופטר את הצרות. ויש לומר דעליה סמיך בגמ' דמוכח כמאן דאמר פוטרת צרתה. אמנם **ההפלאה והקרני ראם והפורת יוסף** הקשו על המהרש"א עוד, דהגם דקידושין תופסין בחייבי לאוין מכל מקום בעל כרחך שיבמה כל זמן שהיא זקוקה ליבום אין תופסין בה קידושין מדאורייתא, ואין חילוק בין איש אחר ליבם עצמו, כדין עשה בה מאמר. ואם כן בזו שעומדת מדאורייתא לחליצה ולא ליבום לא הוי ביאת היבם עליה אלא כמאמר, ואכתי היא זקוקה לחליצה מדאורייתא. אלא על כרחך דגם בה עצמה פליגי.

דף כא ע"א

א) גמ', מ"ד פוטרת אתי עשה ודחי את לא תעשה. הקשה הרש"ש (לעיל כ: בד"ה ביאת כ"ג) מאי שייך הכא דמיירי שנפלה היא וצרתה, [דפליגי

חולץ ואין חולצין לאשתו כדרשין לקמן (כד.) מ"ולא ימחה" פרט לסריס ששמו מחוי. אך מי שנסתרט על ידי חולי כיון שאין שמו מחוי שהיתה לו שעת הכושר, ומותר נמי לבא בקהל, ומשום הכי דינו כזקן לענין יבום ולא כסריס.

טו) גמ', ואי סלקא דעתך חייבי לאוין וכו' אם בעלו אמאי קנו. העיר **הערוך לנר** דהוה מצי למיפרך מרישא דברייתא. דתניא, או חולצין או מייבמין [ולגירסת הגהות הגר"א (א) ניחא]. ותירץ, דברישא היה אפשר לתרץ, דמייבמין היינו בגוונא שהיבמות עצמן מפסולי קהל כגון ממזרות, אבל בסיפא תניא אם בעלו קנו ואסור לקיימן, הרי דבכשרות מיירי.

טז) גמ', אלא אמר רבא אלמנה מן האירוסין נמי עשה ולא תעשה. הקשו **הק"ן אורה והגרע"א**, הרי לפי זה צריך לפרש את הברייתא דפצוע דכא, דאם בעלו קנו. דהאיסור ליבם לכתחילה [ולא אמרינן עשה דוחה לא תעשה] מדרבנן. ואם כן אמאי הוצרך רבא לומר שאלמנה מן האירוסין יש בה נמי עשה, הא יכול היה לפרשו מדרבנן, וכשאר חייבי לאוין. ותירץ **הק"ן אורה**, דמלישנא דמתניתין משמע ליה דאלמנה מן האירוסין אסורה מדאורייתא, מדקרי לה איסור קדושה, ולא כלל לה באיסור מצוה. אך למסקנא הוכרח לפרש שאיסורה רק מדרבנן. **והגרע"א** תירץ, דסבירא ליה דאם מדאורייתא כל חייבי לאוין מתייבמין חוץ מאלמנה מן הנישואין לכהן גדול, לא היו רבנן גוזרים בשאר חייבי לאוין שלא יתייבמו, אבל השתא דקאמר דגם אלמנה מן האירוסין וממזרת ונתינה לישראל אסורים מדאורייתא, שפיר גזרו בשאר חייבי לאוין.

יז) גמ', יבום בנחלה תלא רחמנא מידע ידיע וכו'. הקשה **הערוך לנר** האיך יתכן לומר, שדינים אלו שיבום בנחלה תלא רחמנא, ובבנים תלא רחמנא, ובישיבה תלא רחמנא, ידועים לכל. אף שכמה מהם הם רק מדרשות. ואילו מקרא מפורש לא יבא ממזר בקהל ה' לא ידיע, דגורין במקום מצוה אטו שלא במקום מצוה. לכך פירש, דהא דאמרינן דגורין אטו שלא במקום מצוה, אין הכוונה שעל ידי זה יטעו לישא ממזרת סתם. אלא דבמקום יבום כשנפלה ממזרת לפני האחין, ואחד מן האחים הוא ממזר בעצמו שמוותר בממזרת. ובכהאי גוונא אסור לאחים הכשרים ליבם, דאפשר לקיים שניהם על ידי יבום הממזר. ועלה קאמר דגורין אטו שלא במקום מצוה, דהיינו כהאי גוונא שאין מצוה ביבומו מפני שיכול להתקיים בהיתר, שפיר יבאו לטעות ולא ידיע כלל.

יח) גמ', גזירה אלמנה מן האירוסין וכו', ממזרת ונתינה מאי איכא למימר. כתב **הרמב"ן** דלהאי שינויא הוה ליה להקשות, גרושה וחלוצה מאי איכא למימר. אלא כיון דלשינויא קמא לא מצי להקשות מיניהו, הכא נמי לא מקשה. אי נמי, ידע דאיכא למימר, דגזרו בכל פסולי כהונה זה מפני זה.

יט) גמ', תניא נמי הכי אם בעלו קנו. הקשה **הגרע"א** מה שייך לומר תניא נמי הכי, הא רבא עצמו הוכיח מברייתא זו גופא דבריו, דחייבי לאוין מתייבמין מדאורייתא. **והרש"ש** יישב דהא דהוכיח מהברייתא לא לענין מה שבעלו קנו. אלא למה שאמר רבא, דגורין ביאה ראשונה אטו ביאה שניה. והוא מוכח מהא דקתני ואסור לקיימן וכו', דלכאורה פשיטא, אלא דאתא לאשמעינן דהוא הטעם לאסור הביאה הראשונה.

כ) תוס' ד"ה אמר קרא, אע"ג דהאי עשה נמי הוי במצות יבום וכו'. כתב **הרא"מ הורוויץ** דלולי דבריהם היה אפשר לומר דהאי עשה אינו שייך אלא בפרישה מן האיסורין ולא על חיובי קום עשה כמו יבום.

כא) תוס' ד"ה גזירה, אלמנה מן הנישואין וחייבי עשה נפקא לן מיבימתו.

הדרה היוזמי

בתוס', מיירי בכהאי גוונא. ואף שבזמנו כבר נאסר לישא שתי נשים מחרם דרבינו גרשום, צריך לומר דמיירי כגון שגירש את אשתו ובא לישא את אשת אבי גרושתו. אמנם לבסוף מסיק להחמיר מספק מטעם דשמא כוונת הירושלמי למראית העין דמיחלפא באשת אביו, ועוד טעמים עיין שם.

(ח) בא"ד, בתוה"ד, הא דוד נשא רצפה בת איה. כתב האור זרוע (הלכות יבום, תקצ"ה) דצריך לומר דהירושלמי סבר דשאל קידש את רצפה בת איה, דאם היתה פילגש, איך אפשר להוכיח מפילגש לאשת חמיו ממש. והקשה החשק שלמה הלא מקרא מלא הוא בשמואל ב' (פכ"א, י"ג) "את אשר עשתה רצפה בת איה פלגש שאול". ותירץ, דהירושלמי סבירא ליה כדעת הרמב"ם (פ"ד ממלכים ה"ד) דלא הותרה פילגש אלא למלך, ואם כן יש לומר שמשעה שאמר שמואל לשאל קרע ה' את מלכות ישראל מעליך, חשש שאול שאין לו דין מלך, ולכך קידש את פילגשו בצניעא, ומה שקראה הכתוב פילגש, משום שכך היה מפורסם. (ועיין גם בקרבן נתנאל סי' א. אות ד')

(ט) בא"ד, הא דוד נשא רצפה בת איה. אמנם לא נתפרש כן בקרא, אלא שדרשו מדכתיב (שמואל ב' פכ"א, י"ג) "ויוגד לדוד את אשר עשתה רצפה בת איה פלגש שאול". [והובא שם ברד"ק]. ובירושלמי (דפרקי' ה"ד) הביאו לראיה קרא "ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך" (שמואל ב' פ"ב, ח'). והרד"ק והרלב"ג (שמואל ב' פ"ג, ה') כתב מדנפשיה, דאפשר שעגלה אשת דוד הנוכרת שם בקרא, היתה מתחילה אשת שאול, ונשא דוד גם אותה. והרד"ק שם העיר, דדבר זה שנוי במחלוקת בסנהדרין, דלר' יהודה מלך נושא אלמנתו של מלך, ולמד שם במשנה (יח). מקרא ד"ואתנה לך וכו'" דלעיל. ולרבנן אסורה דילפי להאי קרא (שם יט:). דאזיל על בנות שאול. וכתב דמכל מקום פשט הקרא נכון כדעת ר' יהודה. ובקרבן נתנאל (סימן א' אות ד') תירץ דאדרבא מהא דפליגי לענין איסור אלמנת מלך נלמד, דלרבנן נמי ליכא לאיסור משום אשת חמיו. וכעין זה הביא מהים של שלמה ועיין בדבריו שם.

(י) תוס' ד"ה אי הכי, מאם אם חמיו לא מצי למפרך וכו'. המהרש"ל הגיה בדבריהם "מאם אם חמיו, והיינו משום דאם אם חמיו באמת אסורה, כדתני ר' חייא לקמן (כב.). אלא על כרחך הקשו מאם אם חמיו, שמותרת ובתה שהיא אם חמיו אסורה מדר' חייא. אלא דלפי זה הקשה, דאם אם חמיו אסורה רק מדרבנן מאי רבותא לומר שאני מותרת ובתי אסורה, הא חידוש זה לא נאמר אלא בכגון אשת חמיו דסוגיין, שבתה אסורה מדאורייתא. ותירץ, דבחד צד איכא רבותא טפי באם אם חמיו, מבאשת חמיו. דהא אם חמיו מה שבתה אסורה, אינה מחמתה אלא מחמת שהיא אחות אשתו, ואין כאן סתירה כל כך לומר שאני מותרת ובתי אסורה, אבל באם אם חמיו, גם בתה אסורה מגזירת אם חמיו שאסורה מדאורייתא, כדן אשה ובת בתה. אם כן מאותו הטעם היה מקום לאסור גם אותה, ושפיר הקשו התוס' דהוי רבותא לומר שהיא מותרת. אמנם המהרש"א לא ניחא ליה בתירוץ זה, דאם כן נימא הכי בכל השניות שיהיו אסורות בלי הפסק כי חד טעם להם. ועל כן יישב גירסת הספרים דתוס' סברי, דמדלגא תנא בברייתא דידן לשניות דר' חייא, אלמא לא סבירא לה כדבריו. ואם כן אם חמיו מותרת, ובתה שהיא אם חמיו אסורה מדאורייתא, ואמאי לא תני לה. ותירצו דעל כרחך תנא דידן נמי סבר כר' חייא, דאם תאמר שהוא חלוק ומתיר לגמרי איך יש צד בגמ' דשניות דר' חייא אין להם הפסק, הלא בדבר שיש תנא שמתיר לגמרי בודאי אין סברא להחמיר כל כך ולומר

אם ביאתו באלמנה פוטרת את צרתה], עשה דוחה לא תעשה, הא כיון שנפלה לפניו גם צרתה יכול העשה להתקיים על ידי שייבם צרתה, ולא ידחה הלאו, דבגוונא דאפשר לקיים שניהם אין עשה דוחה לא תעשה. והניח בקושיא. [ולכאורה קושייתו תמוזה, דהא ביבם כהן גדול איירינן, ופשיטא דשתי הצרות, נשות אחיו המת, אסורות לו מדין אלמנות ומאי קושיא (י.ס.).]. ועל הרמב"ם (פ"ו מיבום ה"י) שהוציא מסוגיין, שייבם הבא על יבימתו שהיא מחייבי לאוין פטר צרתה, ולא חילק אם צרתה נמי אסירא עליה, כבר הקשו האחרונים. ועיין לעיל (כ: אות יא).

(ב) גמ', ומאי משמע דהאי לישנא דקשה הוא, דכתיב ואת אילי הארץ וכו'. הקשה העיון יעקב אמאי לא הביא קרא מהתורה "אילי מואב יאחזמו רעד". ותירץ, דהתם היה אפשר לפרש דקאי על החלשים או הבינונים, אך בקרא דאילי הארץ כתיב להיות ממלכה שפלה דקאי על הגבורים ותקיפים. והבן יהוידע תירץ, דהתם היה אפשר לפרש דקאי על הכומרים לעבודה זרה, ונקראים אילי על שם האלילים.

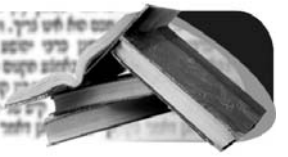
(ג) גמ', ההוא למעוטי מדות מכרת. הרשב"ם בבבא בתרא (פח:). ד"ה למעוטי פירש, דאי לאו "האלה", הוה אמינא דאיכא כרת במדות, משום דנקראו תועבה, ויהיו בכלל כל אשר יעשה מכל התועבות דכתיב ונכרתה. ופירש, דעל כרחך ליכא למימר דהוה אמינא בהו כרת מכח קל וחומר דהא אין עונשין מן הדין, וגם לא מגזירה שוה דאין אדם דן גזירה שוה אלא אם כן קיבלה מרבתי. אמנם הערוך לנר העיר דדחוק לומר דהוה אמינא דמדות בכלל כרת דעריות ממשמעות. לכך פירש, כיון שבלאו הכי דרשינן בתמורה (כט) גזירה שוה תועבה תועבה מתועבה דעריות, הוה אמינא דנילף נמי לתועבה דמדות, קא משמע לן האלה.

(ד) גמ', הני אפשר בתשובה. פירש רש"י ד"ה עריות, דהיינו כל זמן שלא הוליד ממנה ממזר. וכן כתבו בתוס' ישנים. אמנם בתוס' הרא"ש כתב, דאף אם הוליד ממזר, הגם שאינו יכול לתקן העיוות לסלק הממזר מן העולם, מכל מקום אין לזה ולעצם מחילת העבירה, דהא אין לך דבר העומד בפני התשובה.

(ה) גמ', והא דרב אשי בדותא היא וכו'. העיון יעקב יישב קצת כוונת רב אשי. דגם בדאורייתא עצמו מצינו כעין גדרים לערוה, דהרי על ידי שישמר בבת בתו, ובת בנו שהם ערוה דאורייתא בעצמן, ימנע על כל פנים מאיסור בתו ממש. ולכך דמי קצת לשומר מבפנים שמקצתו משתמר.

(ו) גמ', מה הם שניות, אם אמו ואם אביו. ביאר מהר"ן שפירא (בחידושי אנשי שם ד. מדפי הרי"ף) דאם אביו דאיירינן הכא היינו באנוסת אבי אביו, דאילו בנשואה לו הרי היא בכלל אשת אבי אביו האמורה אחריה. ונפקא מינה, דאנוסת אבי אביו לא שייך בה גזירה אטו ערוה דאורייתא ממש, ולא גזרו בה אלא משום דמיחלפא באם אמו כמבואר לקמן בגמ' (בעמוד ב') וברש"י (כאן) ד"ה ואשת אחי האב. אבל באשת אבי אביו [אף כשאינה אם אביו], שייך גזירה אטו אשת אביו שהיא ערוה מדאורייתא, וכמבואר ברש"י.

(ז) תוס' ד"ה ומותר, ירושלמי אשת חמיו אסורה משום מראית העין. בשו"ת נודע ביהודה (קמא אה"ע סימן כו ד"ה ומתחילה אני של ר' חייא) צידד, דלא אסר הירושלמי אלא בחיי אשתו, אבל אחר מות אשתו שרי, דהא לא אסר אלא משום מראית העין והיינו דמיחלף בחמותו שהיא בשריפה, אבל אחר שמתה אשתו קיימא לן כר' עקיבא דחמותו עצמה נמי אינה בשריפה, ובהאי לא גזרו. וכתב, דגם רבינו תם שהחמיר כמבואר

חדף היוזמי

מסכת יבמות דף כא - דף כב

א' השוון - ב השוון התשע"ה

דהתוס' לשיטתם בכל מקום דמקשינן "מאי שייר דהאי שייר". דפירשו, שאין דרך התנא לשייר דבר אחד. והקשה דמאי סברא לחלק בין חדא לתרתני. ומשום הכי פירש, דבכל מקום הקושיא על אמורא שאומר תנא ושייר, מנא לך ומהיכי תיתי דשייר. ועלה משני, כיון דבלאו הכי שייר דבר שאין בו שום מחלוקת, אם כן גם לדידי לא קשיא דאפשר דשייר גם מילתא דידי. ועל כן לא קשיא הכא מידי, דאף על גב דתרתני נינהו, הלא בתרוייהו איכא ספק, וליכא ראייה דהתנא שייר.

ב) בא"ד, ולא כמו שפירש רבינו יצחק וכו'. כוונתם דמכאן מוכח דלא כפירוש ריב"ם דלדידיה דאשת אחי אבי האב ואחות אבי האב תרתני נינהו, מאי מקשה הגמ' מאי שייר דהאי שייר, והא שפיר איכא למימר כיון דתרתני נינהו דשייר זה וזה. והקשה המהרש"א, אם כן גם לרש"י נימא שייר אשת אחי האם מן האם. ותירץ, דלרש"י לא קשיא, דהא בלאו הכי משני שפיר דשייר לדר' חייא. אבל לריב"ם קשה טפי, דהא בהנך גופא דאמרת עלייהו תנא ושייר, תרתני הוו ואיכא למימר שייר זה וזה. והחוסן ישועות והרש"ש הקשו על קושית המהרש"א, דהא כבר כתבו תוס' ד"ה לא, דהא דלא משני שייר אשת אחי האם מן האם, מפני שדורות האחרונים גזרו עליה, ובזמן שנשנית הברייטא היתה עדיין מותרת.

כא) תוס' ד"ה אממיר, בסוה"ד, ואין התלמוד רוצה לפשוט בעיא שלו מדברי אממיר. כתב הקרבן נתנאל (סימן א' אות כ') דרבינו חננאל והשאלות דפסקו כאממיר דלא חשו לראיה זו, סבירא להו דהגמ' רצתה לפשוט דוקא מדברי משנה או ברייתא ולא מדברי האמוראים, ועל כן לא פשטה מאממיר. דיש מקומות שהגמ' מניחה אפילו בספק אם אינה מוצאת לפשוט מדברי התנאים ואינה פושטת מדברי האמוראים, כדאיתא בר"ץ בנדרים (עב. ד"ה ולענין).

דף כב ע"א

א) גמ', שניות דבי רבי חייא יש להן הפסק או אין להם הפסק. תוס' ד"ה שניות הקשו, דלעיל אמרינן דאפילו כלת בן בן בנו אסורה, ואיך מספקינן הכא להתיר בת בן בן בנו. ותירצו, דכלה שכיחא גביה טפי מפני שהן בני ירושה. והרשב"א והריטב"א כתבו שכן נראה מדברי רש"י בד"ה ת"ש דכתב דמוכח מדנקט ר' חייא שלישי שבבנו, משמע דהספק נמי לגבי שלישי שבבנו. ובשם הרמב"ן כתבו, דאין כוונת הגמ' להסתפק בכל שניות דר' חייא, דודאי בת בן בן הבן אסורה, והספק רק לגבי בת בן בן בנה של אשתו (רביעי שבבן אשתו וביתה), וכן גבי רביעי שבחמיו וחמותו. וסייע לדבריו מדאיתא בירושלמי (בפרקין ה"ד), דאברהם אבינו אסור בכל נשי ישראל, ושרה אסורה בכל אנשי ישראל. ובהגהות הגר"א (על הרא"ש סי' א' שהביא דברי הרמב"ן בשם יש מפרשים) כתב דמאי ראייה, דהא ודאי דאברהם אסור בכל הנשים מדין כלת בנו דאין לה הפסק, ודוקא בנשים דהיינו נשואות, אבל בבתולות שרי דשלישי שבבנו יש לה הפסק.

ב) שם. הקשה מהר"ן שפירא (בחידושי אנשי שם ד: מדפי הרי"ף אות א'), איך אפשר להסתפק להתיר אם אם חמותו, הא לעיל אמרינן דאשת אבי אביו אין לה הפסק, ואם כן אשת אבי אבי אביו אסורה, אף על גב דגם היא אינה קרובתו כי אם על ידי נשואין, ומאי גריעא מאם אם חמותו. ותירץ בשם מהרש"ל בבניאורי הסמ"ג, דהבן מצוי אצל אביו והאב מצוי אצל הנשואות במשפחתו, אבל אצל חמותו אינו מצוי, ולא האם מצויה אצל הבנות.

שאינן להם הפסק. **יא) גמ', וסימניך דעולאי דרב.** פירש רש"י בד"ה סימן, דהא דהוסיף זעירי הוא דור אחד למעלה מדורות שהזכיר רב. ובתוס' הרא"ש והריטב"א פירשו, דאשת אבי אמו שהוסיף זעירי נזכרה בברייתא למעלה מהני שאמר רב. **יב) גמ', וזעירי, להתם שכיח ואזיל.** פירש הערוך (ערך על א'), דשכיח יותר שהולך למשפחת אביו משום דאתי ליה ירושה מהתם. [וכסברא זו מצינו נמי בתוס' (כ"ב). ד"ה שניות].

דף כא ע"ב

יג) גמ', לא אסרו כלת בתו אלא משום כלת בנו. הקשה הריטב"א, מאי קא משמע לן הא איכא עוד הרבה אחריני דלא גזרו בהו אלא משום דיש להם שם אחד עם אחרת שגזרו בה משום ערוה, ושוניהו כחדא גזירה, כמפורש בגמ' להלן. ועל כן כתב, דהא דאסרינן כלת בתו, היינו דוקא היכא דאית ליה נמי כלת בנו, אבל בליכא, כלת בתו מותרת. לפי זה פירש, דהא דאמרו האמוראים כגון כלתה דבי בר ציתאי וכל הנך, היינו דדוקא בכגון אלו אסרו, כיון שהיה בביתם כלת הבן וכלת הבת. וכן כתב בשלטי גבורים (ד: מדפי הרי"ף אות א') בשם ריא"ז. והדרכי משה (אה"ע ט"ו) פליג על השלטי גבורים בזה.

יד) גמ', כגון כלתה דבי בר ציתאי. פירש רש"י ד"ה כגון דלכל אלו הנוכחים כאן היתה כלת הבן וכלת הבת ואתו לאחלופי. והערוך (ערך כלת) הוסיף לבאר דכל אלו היו בעלי בתים גדולים, וכלות הבנות היו (מצוינות) [מצויות] בבתיהם כמו כלות הבנים ולכן אתו לאיחלופי.

טו) תוס' ד"ה רב אשי, בתוה"ד, וצ"ל דתרי מרי בר איסק הוו וכו'. הערוך לנר הקשה מנא להו, והא איכא למימר שכשמת רב חסדא היה רבא כבר זקן, ומרי בר איסק בא לפני רב חסדא כשהיה עדיין בחור, ובימי רב אשי כבר היה מרי זקן, שהיה לו כלת הבן וכלת הבת. והניח בקושיא.

טז) גמ', וטעמא מאי, משום דכולהו דבי דודי קרי להו. העיר המהרש"א, אם כן מה מספקינן באשת אחי האם מן האם והלא גם לה קרו דבי דודי. ופירש, דמכל מקום כיון דאין בה שום צד אב, אפשר דלא יטעו בינה לבין דבי דודי אחריני.

יז) גמ', מאי שנא הני ומאי שנא הא. התוס' לעיל ד"ה לא אסרו, למדו מכאן דכלל דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו, הוא סיבה ולא סימן, דאם היה סימן בעלמא לא היה שייך לשאול מאי שנא הני וכו'. אמנם הרמב"ן (בריש העמוד) כתב, דבאמת האי כללא אינו אלא סימן בעלמא, והגמ' מקשה אליבא דאמת, אמאי לא גזרו בכל הני, כגון באשת חמיו משום חמותו, ואשת בן חמיו משום אחות אשתו וכן כולם.

יח) גמ', או דילמא הא איתפליג דרתא. הקשה הרש"ש, הא באם אמו ואשת אבי אביו אמרינן לעיל דאין להם הפסק, ואם כן אסרינן נמי בהפלגת דורות טפי, ואיך מבעיא ליה להתיר באשת אחי אבי האב משום דאיתפליג דרתא. וכתב, דרש"י ד"ה איתפליג יישב קושיא זו בדבריו שכתב נתרחה קורבה. וכוונתו, דהגם שמצד מרחק הדורות אין היא רחוקה כל כך אך מצד קירבת המשפחה איכא ריחוק. וכמו שכתבו תוס' לעיל (ג). **ד"ה מקמי, דלגבי עריות אמרינן בן כרעיה דאבוה לומר שקרובי הבן יותר קרובים לאב, מאשר קרובי אחיו.** והכא נמי אשת אבי אביו, קרובה אליו יותר מאחות אבי אביו.

יט) תוס' ד"ה מאי שייר, אף על גב דתרתני נינהו וכו'. כתב הקרן אורה

הדרה היוזמי

עכו"ם שקדש בזמן הזה, חוששין לקדושו, שמא מעשרת השבטים הוא. וכיון שיש להם קדושין זיקה נמי איכא, כדמשמע במכילתין, דכל דקדושו קדושין זיקתו זיקה. אך כתב **הריטב"א**, דמסברא תמוה להצריכה להתייבם לו, דהא אין זה הקמת שם למת. וכן אמאי נצטרך להקים שם בישראל לבעל מומר. אמנם מפני שאין אנו יכלים לדרוש טעמא דקרא, חולצת ואינה מתייבמת. אמנם **באור זרוע** (הלכות יבום סימן תר"ה) הביא בשם **כמה גאונים**, כדברי ר' יהודאי גאון. וביאר הטעם, משום דנישואין הראשונים מפילים, וחשיב כאילו לא היה לו אח בשעת נישואין. והביא **מתשובת הגאונים**, דאי אפשר לומר דקידושו היו אדעתא דרבנן, שתפול לפני יבם מומר, והרי הקדושין הם המפילים. וכן אי אפשר להצריכה להתייבם למומר מדאורייתא דאין זה דרכי נועם. והא דאמרינן הכא מי שיש לו אח מכל מקום וכו', היינו דוקא בקדושתיה. דאי במומר, הא בלאו הכי אי אפשר לומר שהוא אחיו לכל דבר, כגון לירשו וליטמא לו.

ח מתני', מי שיש לו בן מכל מקום פוטר אשת אביו וכו'. הסתפק הלחם **משנה** (פ"א מיבום ה"ו) אם יש לו בן מומר האם פוטר את אשתו מן היבום.

ט מתני', חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה. שאינו מתייחס אחריו כי אם אחריה כמבואר בגמ'. וכתב **הרי"ף** (ה. מדפי הרי"ף) בשם **רב נטרונאי גאון**, דהני מילי כשהיא שפחה של אחרים, אבל אם יש לו בן משפחה דידיה, דבידו לשחררה אמרינן חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ובודאי שחררה ובנה מתייחס אחריו לכל דבר. והביא שיש גאונים שמסתפקים בזה, לכך הכריע להחמיר בכל צד. ולענין יבום, אשת אביו בעיא חליצה, ואינה מתייבמת. ומספק אינו יורשו. אבל היורשים אינם יכולים למכור אותו. והרמב"ם (פ"י מגירושין ה"ט) פליג על הגאונים. וסובר, דדוקא באשתו אמרו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, כגון באשתו שגירשה, או שקידש אשה על תנאי ובעל סתם. אבל בסתם אשה, לשם זנות בעל, ובנו מהשפחה עבד הוא ואינו מתייחס אחריו. והראב"ד (שם בהשגות) סבר כגאונים. והרא"ש בסוגיין (סוף סימן ג') הסכים עם רב נטרונאי שהוא ודאי בנו לכל דבר. ו**בביאור הגר"א** (אה"ע סימן ט"ו, י"ז) הביא **דבמכילתא** (ריש פרשת משפטים עה"פ וילדה לו) מפורש כהרמב"ם, דאיתא התם "וילדה לו", להביא את הרב שבא על שפחתו שילדיה עבדים.

דף כב ע"ב

י גמ', מטמא הוא לאשתו כשרה ואין מטמא לאשתו פסולה. הקשה הקרן **אורה**, למאן דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אמאי בעינן למילף לה מקרא, הא לאו אשתו היא. ותיירך, דמשכחת לה, כגון שקידשה בהיתר כשהיתה כשרה וזינתה תחתיו.

יא גמ', אמר רב יהודה לאיתווי ממוזר. כתב **הרמב"ם** (פ"ג מיבום ה"ד), מי שזינה אם אשה ונתעברה, אף על פי ששניהם מודים שהעובר ממנו, והוא בנו ודאי לענין ירושה. מכל מקום לענין יבום, הוא ספק. משום דהוא עצמו אינו יודע בבירור שהבן ממנו, דשמא כשם שזינתה עמו כך זינתה עם אחר, וחולצת ולא מתייבמת. והמרדכי (סימן י"ב) הקשה עליו, אם כן מאי טעמא בנו ממוזר פוטר את אשת אביו מן היבום, ניהוש דילמא נולד מזנות דאחר. ותיירך, דמתניתין מיירי כגון שהיו חבושין בבית האסורין, ובודאי שלא זינתה אלא עמו. ו**בתוס' הגרע"א** (במשניות) כתב, דאפשר לאוקי מתניתין, באנס אחת מן העריות והוליד ממנה ממוזר. דבהא ליכא למיחש

ג גמ', ת"ש שלישי ורביעי, שלישי ורביעי אין טפי לא. הקשה **הריטב"א** לדעת **הרמב"ן** (לעיל אות א) דגבי שלישי שבבנו ושבבתו פשיטא לן דאין להן הפסק, מה מוכיח מהלשון שלישי ורביעי דנקט ר' חייא, והא על כרחך לאו דוקא הוא, דהרי בכלל דבריו גם שלישי שבבנו ושבבתו, והנהו ודאי גם טפי אסורין. וגם בתירוץ הגמ' דקאמר "דילמא משלישי ואילך" וכו', מאי דילמא והא בודאי על כרחך הכי הוא. ותיירך, דהכי קשיא ליה, על כרחך שלישי ורביעי לגבי סיפא דמילתא דר' חייא דוקא הוא, דאי גם לאו דוקא אמאי נקט כלל האי לישראל שאינו בדוקא, ומשני דילמא הכל לאו דוקא, והא דנקט בהאי לישראל משום דמוכח מתוכו שאינו בדוקא דומיא דרישא דעל כרחך לאו דוקא.

ד רש"י ד"ה ושבבתו, בת בן בתו. כתב **בהגהות הרא"מ הורוויץ** דמהא דלא נקט רש"י בת בתו משמע דסבירא ליה, דהיא אינה דומה לשאר שניות דר' חייא דמספקא להו אם יש להן הפסק, דודאי אין לה הפסק, כיון דאין הפסק בינה לבין הערוה דאורייתא. מה שאין כן בת בן בתו דהבן מפסיק לגבי הערוה של "בתו", לכך איכא למימר דבת בנה יהיה הפסק. ואף שלאשת בן בנו אין הפסק, התם היינו טעמא דשם הערוה היא כלתו דהיינו אשת בנו, ובנו לא חשיב הפסק. אמנם הקשה על מאם אם חמותו דהגמ' מספקא שיהיה לה הפסק, אף על פי שאין שם מי שיפסיק בינה לבין הערוה דאורייתא. ותיירך, דשאני התם דלא כתיב האיטור בקרא בלשון "אם חמותו" אלא בלשון "אשה ובתה", על כן דורות שלמעלה ממנה אינם בכלל משמעות האיטור.

ה גמ', ומאי שנא מעריות. ערוה לכל מסורה וכו'. תוס' ד"ה ערוה הוכיחו דאיתנהו ב' טעמים חלוקים לאיטור ערוה בגרים. והריטב"א הוכיח כן, באופן אחר, דמאי פריך הכא ומאי שנא מעריות, הא ודאי שנא ושנא, דעריות אסורים גם לגויים ושייך הטעם שלא יאמרו וכו', אבל עדות קרובים כשירה בגויים ולא שייך האי טעמא. אלא על כרחך לא פריך אלא מהנך עריות דשרו לגויים, ומכל מקום אסירי לגרים מטעם דאתי לאיחלופי כדפירש רש"י ד"ה לכל מסורה, ועליה פריך שפיר מאי שנא עדות מעריות. (ועיין באות הבאה מהמהרש"א).

ו תוס' ד"ה ערוה, תימה דלעיל וכו' והכא משמע טעמא משום דאתי לאיחלופי בישראל. ביאר **המהרש"א**, דהכא משמע הכי משום דאי משום שלא יאמרו וכו', מאי פריך מאי שנא עריות מעדות הא בעדות לא שייך שמא יאמרו, שהרי בגיותן עדות קרובים כשירה. (והוא כמו שהובא לעיל באות הקודמת בשם **הריטב"א**). [ולכאורה קצת קשה דאם כן היה צריך להיות הדיבור המתחיל של תוס' על קושיית הגמ' ומאי שנא מעריות. ולולי דברי המהרש"א היה נראה, דתוס' הוכיחו בפשיטות מתירוץ הגמ'. דמחלקת בין ערוה שמסורה לכל, לעדות המסורה לבית דין. דהא פשיטא דלטעמא דשמא יאמרו, מה איכפת לן למי מסורה. אלא ודאי, דטעמא משום דאתי לאיחלופי. ובבית דין ליכא להאי טעמא. (י.ס.).]

ז מתני', חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה וכו'. דייקו **הרשב"א** ו**הריטב"א** דיבמה הנופלת לאח משומד לעבודת כוכבים, זקוקה ליבום, כיון שהורתו ולידתו בקדושה. וכן כתבו בשם **רב שרירא גאון**. אמנם בשם **רב יהודאי גאון** כתבו, דאם היה האח מומר קודם שנשא את אשתו, אינה זקוקה לו לכשימות בעלה. וכן אשה שבעלה מומר ויושבת תחתיו באונס ומת, אינה זקוקה ליבום. ותמזהו עליו ממשמעות סוגיין דהפקיעו רק ולד שפחה ונכרית. ועוד, דישראל שחטא ישראל הוא. ועוד, מדאיתא **לקמן** (מו:), דגר שטבל, אי קדיש בת ישראל קדושו קדושין. וכן מדאיתא **לעיל** (טז:),

הדרה היוזמי

דמשמע בין אמו בין שאין אמו, באישות הוא דכתיב. הקשה הרמב"ן, אי לפינן בת אביו ואמו מנישואין מבת אשת אביו, היכי אייתי תו האי קרא לרבנן לחייבו שתיים על בת אשת אביו, ולר' יוסי בר' יהודה למעט אחותו משפחה ונכרית. ותיירץ בשם בה"ג, דמשום בת אביו ואמו מן הנישואין היה סגי למיכתב ערות "אחותך" מולדת אביו, ומהא דאייתרו תיבות "בת אשת אביו", ילפי רבנן ור"י ב"י יהודה, כל חד כדאית ליה. אי נמי, אחר שנתרבתה בת אביו ואמו מן האונסין מאחותך היא, שמעינן מינה גם בת אביו ואמו מנישואין, דכיון שחייב על בת אביו ואמו לחוד בין בנישואין ובין באונסין, ומצינו באונסין שריבה בה אחותו משני צדדין לעשותה כאחותו, לכל דבר נתרבתה ואתיא בין האנוסה ובין מן הנשואה, וממילא אייתר "בת אשת אביו" לכל חד כדאית ליה.

דף כג ע"א

א) גמ', וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום. פירשו רש"י ד"ה יש אהובה ותוס' ד"ה וכי, דפשיטא שאהבת ושנאת הבעל אין משנים דין חלק בכורה. והקשה המרומי שדה, דבבבא בתרא (קל): מפורש, דאיצטריך קרא ד"לא יוכל לבכר", משום דהוה אמינא שיוכל האב לשנות חלק הבכורה בקל וחומר מחלק הפשיטות, דמהני ביה הנחלה לר' יוחנן בן ברוקה. והנחלה דחלק הפשיטות הוא גם אם משנה את חלקיהם מפני אהבה או שנאה. נולכאורה נראה דרש"י מדקדק לכתוב "צורך היה לו להזכיר" בתמיה. כלומר, כיון דפשיטא דאין אהבתו ושנאתו משנה את דיני הבכורה, על כרחך כוונת הקרא ללמד, שהוא עצמו לא יוכל לשנות חלק הבכורה. אם כן מה צורך לו להזכיר מאיזה טעם הוא רוצה לשנות החלקים אם מפני שנאת אשתו או מטעם אחר. (י.ט.ו.).

ב) גמ', ואימא פרט לחייבי כריתות. אמר רבא אמר קרא וכו' בין שאומרים לו לאביו הוצא. דהיינו דמרבין אחותו מחייבי כריתות. ורש"י בפירוש התורה (ויקרא י"ח, ט) פירש, "בין שאומרים לו לאביו הוצא את אמה כגון ממזרת או נתינה". ותמה הרמב"ן (שם), דמדבריו משמע דדוקא אחותו מממזרת או נתינה שהם חייבי לאוין, אבל לא אחותו מחייבי כריתות, והוא דבר שלא יאמר, ובפרט דהווי דלא כסוגיין. והערוך לנר תירץ, דרש"י בפירוש התורה רצה לפרש אליבא דרבנן דר"י בר' יהודה, דלדידהו לא דרשינן מאשת אביו שיש לאביו אישות בה, ואם כן לא בעינן נמי לקרא לרבנות אחותו מחייבי כריתות. והוקשה לרש"י אם כן מאי ידרשו בהאי קרא "דמולדת בית או מולדת חוץ". ותיירץ, דלדידהו בעי קרא לרבנות אחותו מכל הפסולין ואפילו מחייבי לאוין, משום דהוה אמינא דנילף אחותו דעריות מאחות דבני יעקב דדוקא בכשרין, קא משמע לן קרא דמולדת חוץ לרבנות כל הפסולין. והא דר"י בר' יהודה לא הווי ליה הוה אמינא למילף מבני יעקב, אפשר דסבירא ליה אחר שלענין יבום מרבין גם פסולין, הוא הדין לענין קורבה דעריות.

ג) גמ', בין שאומרים לו לאביו הוצא. הקשה הרמב"ן, דלכאורה לשון הוצא לא משמע לרבנות חייבי כריתות, אלא דוקא חייבי לאוין דתפסי בהו קידושין ובעי להוציאן בגט. וכתב, דלשון הגמ' לאו דוקא, והילפותא מלשון "מולדת חוץ" דמשמע שהיא חוץ לביתו של אביו, כגון חייבי כריתות. אבל חייבי לאוין דבביתו הן ובעי להוציאן בגט, לאו "חוץ" נינהו. ולשון הגמ' שאומרים לו לאביו הוצא יתפרש הוצא מביתך בלא גט.

ד) גמ', בין שאומרים לו לאביו הוצא ואמר רחמנא אחותך היא. תמה המלא הרועים, דאחותך היא כלל לא כתיב בהאי קרא אלא בקרא דערות

שמה וינתה עם אחר, דהא אינה פרוצה. והערוך לנר (במתניתין) תירץ, דמתניתין מיירי בממזר שגולד ממזרת, ולא מזנות מעריות, דדאי לא חיישינן שהולד מאחר. והחידוש דהווי בנו לכל דבר, ולא ממעטינן ליה מאחותו אחוה. ודהמרדכי לא תירץ כן, משום דמשמעות לשון המשנה, "מי שיש לו בן מכל מקום" משמע, דאתי לאיתויי ממזר דכל גווי, אפילו מזנות עם חייבי כריתות.

יב) גמ', לאיתויי ממזר. מאי טעמא, דאמר קרא ובן אין לו, עיין עליו. כתב המהר"ץ חיות ששמע בשם הגאון מהר"ץ אב"ד ברלין, דהטעם שבטלו היום מצות יבום, אף על פי שלהלכה חליצה במקום יבום לאו מצוה. משום דלא אפשר דרא, וחיישינן שמא יש למת בן מכל מקום, ונמצא היבם פוגע באיסור אשת אה. וכתב, דטעם זה אמת וראוי לפרסמו.

יג) תוס' ד"ה בן אין לו, בתוה"ד, ונראה לר"י וכו' ולהכי אצטריך לאיתויי בן הבן ובת הבן לענין נחלה וכו'. כוונתם דאחר שנתרבו בפירוש לענין נחלה, ילפינן יבום מנחלה לרבנות בני ובנות הבנים והבנות. כן כתבו תוס' בבבא בתרא (קט"ו). ד"ה בן הבן בשם ר"י. וכן כתב הרא"ש בסוגיין (סימן ג').

יד) בא"ד, העולה מדברי התוס', דמעיינן עליו ביבום מרבין ממזר. ובן הבן ובת הבן מרבין גבי נחלה וילפינן יבום מיניה (כמבואר באות הקודמת). ובת ילפינן או מולא ימחה, או מעיינן עליו בהדי ממזר. אמנם הרמב"ן כתב, דבת ליכא למילף לא מ"לא ימחה", דאם כן אפילו בן ובת הבן נלמד מהתם. ולא מ"עיינן עליו", דמעיינן עליו משמע רק זרעו של הנוכר בקרא כגון זרעו של בן, אבל בת דלא נזכרת כלל ליכא למילף. על כן כתב דבת ילפינן מקל וחומר, דכיון דמעיינן עליו משמע בין בן הבן ובין בת הבן, איכא למילף בת עצמה בקל וחומר מבת הבן.

טו) גמ', אמאי, קרי כאן ונשיא בעמך לא תאור, בעושה מעשה עמך. הקשה הערוך לנר, הלא ודאי משכחת לה ממזר מאדם שעושה מעשה עמך, כגון שבא על הערוה בשוגג שסבר שהיא אשתו. ותיירץ, דבכהאי גוונא פשיטא דבנו הממזר חייב על מכתו וקללתו, דמסיפא שמעינן לה, דתנן "ובנו לכל דבר". אלא על כרחך הא דתני חייב על מכתו וקללתו לרבנות אתי, בגוונא שעושה במזיד וברשע. ועלה פריך שפיר, אם כן אמאי באמת חייב על הכאתו וקללתו, הא אינו עושה מעשה עמך. ומשני, דעשה תשובה, וקא משמע לן דאף שהוא מעוות שאינו יכול לתקון מכל מקום קרינן ביה עושה מעשה עמך. והרש"ש תירץ, דאולי גם בשוגג נקרא אינו עושה מעשה עמך עד שיעשה תשובה, דהא בשוגג נמי בעי כפרה.

טז) גמ', הכא נמי כשעשה תשובה. הקשו תוס' ד"ה כשעשה מהא דסנהדרין (פה): דאין הבן נעשה שליח להכות אביו או לקללו. ותיירצו, דהתם נמי כשעשה תשובה. אמנם הרי"ף (ה. מדפי הרי"ף) והרא"ש (סימן ג') הוכיחו מהתם דגם בעודו עומד ברשעו אסור להכותו ולקללו, אף על פי שחויבא ליכא, אבל איסורא איכא. והיינו דאסור מדרבנן כדביאר הבית יוסף (יו"ד רמ"א). ועיין ברמב"ם (פ"ו מממרים הי"א) דחייב נמי בכבוד אביו נויש להסתפק בדבריו אי מדרבנן או מדאורייתא. אך בהגהות מיימוניות (שם אות ז') והטור (יו"ד ר"מ) כתבו, דכל זמן שלא עשה תשובה אין חייבין בכבודו.

יז) גמ', מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. הקשה הרש"ש, הלא היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא אמרינן מילתא דאתיא וכו'. והניח בקושיא. והערוך לנר תירץ, דשמא רבנן דהכא פליגי על כלל זה.

יח) רש"י ד"ה לחייבו על אחותו, בתוה"ד, והא דכתיב נמי בת אשת אביו

הדרק היוזמי

ובתה וכל כהאי גוונא, שקידושי האחת אוסרין עליו את חברתה, אלא שדיבר התנא בהווה, ויותר מצוי שנתחלפו לו שתי אחיות זו בזו, משיתחלפו לו אשה ובתה ושאר כל העריות.

(י) **מתני'**, **מת ולו אח אחד, חולץ לשתיהן**. ביאר **רש"י ד"ה חולץ**, דאסור לו לחלוץ לאחת וליבם אחת דילמא פגע באחות חלוצתו, דאסורה מדרבנן בחייה. **ובנימוקי יוסף** (ה. מדפי הרי"ף) הוסיף, דמדלא קתני הכא דאם חלץ לאחת וכנס אחת לא יוציא, משמע דבעי להוציאה אפילו בדיעבד. אף על פי דאינו אלא ספק איסור דרבנן. אלמיה רבנן לגזירת אחות חלוצה, דגזרו אטו אחות גרושתו. וקנסו אפילו בדיעבד ואפילו על הספק.

(יא) **מתני'**, **קדמו וכנסו אין מוציאין מידם**. דקדק **הרא"ש** (סימן ד') דדוקא בקדמו עצמן וכנסו אין מוציאין מידם, אבל אם נמלכו בבית דין, והורו להם שהאחד יחלוץ ואחר כך ייבם אחיו, ועברו על דברי בית דין וכנסו שניהם מוציאין מידם. וכתב **הים של שלמה** (סימן יג) דהא דכתב דשניהם יוציאו, היינו כגון שיבמו כאחד ולא נודע מי קדם. אבל אם קדם האחד ויבם, קנסינן רק לו עצמו להוציא מידו, אבל לאחיו מותר ליבם לכתחילה שהרי כבר בודאי אינה אחות זקוקתו. **והקרבן נתנאל** (אות ו') הוסיף, דהרא"ש נמי מיירי בגונא שהסכימו על דעת אחת, ששניהם יעשו מעשה. אבל אם יבם האחד בלא ידיעת חברו, שוב אם ייבם השני, לא חשיב עובר על דעת בית דין. עוד כתב **הרא"ש** שכדבריו משמע מתוך פירוש **רש"י**, וביאר הקרבן נתנאל (אות ז') דכוונתו **לרש"י ד"ה קדמו וכנסו** שכתב "קודם שנמלכו בבית דין". הא נמלכו, ועברו על דעת בית דין, מוציאין מידם.

(יב) **רש"י ד"ה אין מוציאין, בסוה"ד**, פקע זיקה מאידך למפרע. הקשה **הרש"ש**, דברש"י **ד"ה הכי השתא** מבואר, דכל יבמה שנאסרה שעה אחת לא משתריא אחר כך על ידי פקיעת הזיקה, ואם הזיקה נפקעת למפרע נמצא שלא נאסרה אפילו שעה אחת. ועל כרחק דלא נפקעת הזיקה אלא מכאן ולהבא, וסגי בזה כדי להתיר את אחותה לאחיו שלא תהיה אחות זקוקתו. וכתב דנראה למחוק תיבת למפרע, או לכתוב במקומה "לגמרי".

(יג) **תוס' ד"ה קדמו וכנסו**, אר"י וכו' אבל אי ודאי, הוה זקוק להוציא. כתב **המהדורא בתרא**, דכן מוכח ממתניתין דריש פרק ארבעה אחין (המובאת **לקמן** בגמ') דאיירא בכנס האחד את אחות זקוקתו בודאי, ואמרה דצריכין להוציא.

(יד) **גמ'**, **אבל יבומי ברישא לא, דקא פגע באחות זקוקתו**. פירש **רש"י ד"ה אבל יבומי**, חד ברישא והדר מיחלץ שני לאידך, לא. הקשה **בתוס' הגרע"א** (אות כג), למה כתב רש"י כן, הא אם הקדים האחד ויבם לאחת, מותר השני לכתחילה לייבם את השניה דאינה אחות זקוקתו, משום דפקעה זיקה על ידי יבום הראשון, דמאי שנא מחלץ. ואם כן הוה ליה לרש"י למימר אבל יבומי שניהם לא. והניח בצריך עיון.

(טו) **תוס' ד"ה קדושין**, פירוש דע"י קדושין קא מפסדה בביאה. הקשה **הערוך לנר**, לשיטת **הרמב"ם** (פט"ו מאיסורי ביאה ה"ב) שהבועל חייבי לאוין בלא קידושין אינו לוקה, נמצא דבכל חייבי לאוין הקידושין מפסדי הביאה, והוה קידושין שאין מסורין לביאה. ותירץ, דהרמב"ם לשיטתו (פ"א מאישות ה"ד), דכל הבועל אשה בלא קידושין דרך זנות, לוקה מלא תהיה קדשה. נמצא דהקידושין לא הפסידו לו כלום, אלא דקודם שקידש היה לוקה על לאו דקדשה, ועתה לוקה על לאו דחייבי לאוין.

(טז) **תוס' ד"ה ומאי שנא, בתוה"ד**, וקשה דלפי זה הוה ליה לאיתויי סיפא

בת אשת אביך מולדת אביך, ולעיל דרשינן מינה דרשא אחריתי דחייב על אחותו שהיא בת אביו ובת אמו, ומאי שייכא להכא. [ונראה דאין כוונת הגמ' לקרא "אחותך היא", אלא הכי קאמר, הא דכתיב "ערות אחותך וגו' מולדת בית או מולדת חוץ" היינו שאומרים לו לאביך הוצא, והרי חזינן בקרא דקראה אחותך (שהרי קאי על ערות אחותך), הרי דאחותו מחייבי כריתות חייב עליה (י.ס.).].

(ה) **גמ'**, **אימא בין שאומר לו אביך קיים וכו'**. לכאורה משינוי לשון הגמ' משמע דיש חילוק בצורת הדרשא בין אי דרשינן לרבות חייבי כריתות, או לרבות שפחה וגויה. אמנם **הרש"ש** הגיה גם כאן "אימא בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא" כדלעיל. דהיינו דליכא חילוק בצורת הדרשא.

(ו) **גמ'**, **מאן תנא דפליג עליה דר"י בר' יהודה, ר' שמעון היא**. כתבו **התוס' ד"ה מאן תנא**, דבגמ' **קדושין** (סח:): משני אפילו לרבנן דר' שמעון, וילפינן מקרא אחרנא ד"כי תהינה וילדו לו". והנה **הרמב"ם** (פ"א מיבום ה"ג) הביא לדרשא דהכא ד"כי יסיר". ותמה **בתוס' יום טוב**, דהרמב"ם בכמה מקומות פסק דלא דרשינן טעמא דקרא, ודלא כר' שמעון, ואיך הביא דרשא זו דאליביה דר' שמעון. והניח בצריך עיון. **והלחם משנה** (פ"ג ממלוה ולוה ה"א) דן מכח קושיא זו לדחוק בדברי הרמב"ם בכמה מקומות ולומר שפסק כר' שמעון בכל מקום. **ובלקוטי מהרי"ח** (על המשניות) יישב בדוחק, דהרמב"ם נמי יסכים דעיקר לדינא דילפינן מדרשא ד"כי תהינה", וכסוגיא דקידושין. אלא גמ' דידן תירצה בדרך קצרה, דרבנן דר"י בר' יהודה הוא ר' שמעון ודורש מכי יסיר, ולא בעי להאריך ולהביא הדרשא דכי תהינה, כיון דאין זה עיקר הסוגיא כאן. והרמב"ם כדרכו העתיק דברי הגמ' כצורתם כל זמן שאין בזה נפקא מינה לדינא. **והקרבן אורה** תירץ, דההכרח לומר דתנא קמא דר"י בר' יהודה, ר' שמעון. אינו אלא למאן דאמר דהקרא ד"לא תתחתן בם, כי יסיר וגו'", מיירי בז' אומות בלבד, והיינו דעת רבא **לקמן** (עו.), דמפרש לקרא בגירותן ואם כן בהכרח דלא מיירי אלא בז' אומות. אבל **הרמב"ם** (פ"ב מאיסורי ביאה ה"א) פסק, דהאי קרא מיירי בגיותן, ואפשר שפיר להעמידו בכל האומות, ואם כן גם לרבנן דר' שמעון אפשר למדרש מיניה בכל האומות דאין בנך מן הגויה קרוי בנך.

(ז) **תוס' ד"ה הוא, בתוה"ד**, וי"ל וכו' דמדאסר גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי, מכלל דשאר גרים שרי בישראל. **בתוס' הרא"ש** כתב, דאין לדחות ראייה זו ולומר, דלא כתב מצרי ואדומי אלא כדי להתירן אחר ג' דורות, ולא כתב עמוני ומואבי אלא כדי להתיר עמונית ומואבית, ולעולם שאר גרים אסורים. דאי משום הא הוה ליה למכתבינהו בלשון היתר, ולא בלשון איסור.

(ח) **בא"ד**, וי"ל דשמא לא אסר אלא כריתת ברית לשם עבודת כוכבים. **ובתוס' רבינו אלחנן על עבודה זרה** (כ. תירץ עוד, דלא נאסרה כריתת ברית של שלום, כגון לכרות ברית שלא יהרגו ולא יזיקו זה את זה [חוץ מבז' אומות], ואין אסורה אלא כריתת ברית של שותפות וחיבה לכל דבר. וכן כתב **בתוס' הרא"ש בקידושין** (סח:). והוסיף, דגם כריתת הברית של אברהם עם אבימלך היתה ברית של שלום ולא של אהבה וריעות.

דף כג ע"ב

(ט) **מתני'**, **מי שקידש אחת משתי אחיות**. כתבו **התוס' יום טוב** והתפארת **ישראל** דלאו דוקא משתי אחיות, אלא הוא הדין אם קידש אחת מאשה

הדף היומי

מסכת יבמות דף כג - דף כד

ג' חשוון - ד חשוון התשע"ה

דמדאורייתא משכחת לה שהבכור "קטן" ואחיו הקטן ממנו הוא "גדול". כגון שהבכור לא הביא ב' שערות, והקטן הביא ומת, ובכהאי גוונא איצטריך "איש".

(ו) **גמ'**, ואימא למעוטי בוכרא דאמא. כתב הקרן אורה, דלפי פירוש הרמב"ם (לעיל אות ד) דמפרשינן לקרא ד"והיה הבכור אשר תלד" על אם האחים, ניחא שפיר קושיית הגמ' דהיה הוה אמינא לומר דיבום תלוי בבכור מהאם, ואפילו הכי משני דכיון דיבום בנחלה תלה רחמנא, בודאי אין הבכורה מן האם מעלה או מורידה.

(ז) **גמ'**, כבכור, מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו. ביאר הריטב"א, דאין כוונת הגמ' לדייק מלישנא דקרא, דאדרבא לשון בכור משמע בכור דוקא ולא בבכור. אלא הכוונה דסברא היא, כיון שהוכחנו שאין צד הבכורה מעכב במצות היבום, על כרחך הבכורה כאן היינו מפני הגדולה ולא הבכורה, ואם כן הוא הדין בכל גדול אף על פי שאינו בכור. וכתב, דעתה שפיר לן קושיית הגמ' לקמן "ואלא בכור דקרייה רחמנא למה לי", דהיינו כיון שהכל תלוי בגדולה היה צריך לכתוב "גדול".

(ח) **גמ'**, ואימא כי מייבם בכור לשקול נחלה, כי מייבם פשוט לא לשקול נחלה. העיר המהרש"א, הא אמרינן לעיל "כי ישבו אחים יחדו" הוקשה ישיבת אחים זה לזה. אם כן מהאי היקשא נילף נמי דכולם שוין ליטול נחלה. וביאר, דהקרא כי ישבו אחים יחדו כתיב גבי יבום, דהא כתיב ביה "ויבמה", אבל בקרא דנחלה, אדרבא כתיב "בכור" ומשמע דוקא בכור נוטל נחלה ולא שאר האחין.

דף כד ע"ב

(ט) **גמ'** מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף האי וכו'. פירש רש"י ד"ה בכור, שהיבם נוטל בירושת אביהן את חלק אחיו המת, ועל זה אמרו שאינו נוטל את המוחזק ביד אביהן ביום מותו ולא את הראוי. אמנם הרמב"ן והרשב"א הביאו דהבה"ג כתב, שאין היבם יורש כלל את חלק אחיו בירושת אביהן, אם מת האח קודם האב. דאותו חלק אחיו בירושת אביהן, חשיב ראוי לבא לידי אחיו ולא מוחזק. ובתוס' הרא"ש הוסיף, דזוכה בחלק אחיו אף שעדיין לא חלקו. והריטב"א כתב, דיש לדחוק כן נמי בדברי רש"י, והא דכתב דנוטל היבם את חלק אחיו דמוחזק ביד אביהן, היינו כשמת האב קודם האח, דכבר ירדו האחין לנחלה, אלא דאכתי לא חילקו.

(י) **גמ'**, משום דרב אסי, דאמר רב אסי הסר ממך עקשות פה וגו'. פירש רש"י ד"ה דאמר, דלרב אסי טעמא דמתניתין, משום לזות שפתיים. דכשנשאה הוא מחזיק את הקול הראשון. והקשו הרמב"ן הרשב"א והריטב"א, מהא דאיתא בתוספתא (פ"ד ה"ה) דגם הבא על השפחה בודאי, לא ישאנה לכשתשחרר. ובכהאי גוונא הא לא שייך הטעם דאתו לאחזוקי לקלא קמא, כיון דבין כך ידוע שבא עליה בגיורתה. על כן פירשו הם, דלרב אסי הלזות שפתיים, שיאמרו שנתגיירה רק לשום אישות. וכתב הרש"ש, דבשפחה ונשתחררה נמי אולי שייך לזות שפתיים זו, כגון אם היא שפחה שלו, או שנתן כסף לאדוניה כדי שישחררה, ויאמרו ששיחררה לשום אישות. ובאחיעזר (ח"ג כ"ו) פירש, דהנהו ראשונים סבירי, דאין טובלין שפחה לעבודות בעל כרחא, ומיירי שלא טבלה לעבודות. ומשום הכי עתה שמשחררת צריכה טבילה וקבלת מצוות.

(יא) **תוס' ד"ה גיורת**, דמשמע לא יכנס הוא אבל אחר שרי וכו'. הרמב"ן הרשב"א והריטב"א, הוסיפו לדייק. מדקתני סיפא ואם כנס אין מוציאין

דמתניתין דד' אחין. אמנם הרשב"א, הריטב"א והנימוקי יוסף כתבו, דאין הכי נמי רש"י גרס בגמ' להדיא סיפא דהכא, "אם קדמו וכנסו לא יוציאו", וסיפא דמתניתין דהתם "אם קדמו וכנסו יוציאו". [אמנם ברש"י שלפנינו כתב בד"ה מאי שנא, וקתני סיפא אם קדמו וכנסו יוציאו, והכא קתני אין מוציאין מידן]. הרי דרש"י לא גריס סיפא דמתניתין דידן, ולא לסיפא דהתם. (י.ס.).

(יז) **תוס' ד"ה ומאי שנא, בתוה"ד**, ועוד, דבסמוך מיייתי סיפא דמתניתין אברייתא דשילא. המהר"ם ביאר, דכוונתם דמוכח שאין קושיית הגמ' הכא על סיפא דמתניתין דקדמו וכנסו אין מוציאין מידם, דאם כן הגמ' דלקמן (ריש כד.) דמיייתי על סיפא דמתניתין את הברייתא דתני שילא, לא הוי בעי לפתוח בפיסקא חדשה "קדמו וכנסו" וכו', דהא כבר לעיל מיניה איירינן על הסיפא. אלא על כרחך כדברי ר"י דהכא הקושיא על הא דתנן א' חולץ וא' מייבם, ועל כן לאחר מיכן כד מיירי אסיפא, מיייתי בפיסקא לסיפא קדמו וכנסו וכו'. וכעין קושיא זו הקשה גם הרשב"א.

דף כד ע"א

(א) **גמ'**, וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן. הקשו הרשב"א והריטב"א כיון דלא גזרו בספק חלוצה ליתני אפילו באח יחידי, אם קדם וחלץ לאחת ויבם לאחת לא יוציא, דלמא דידיה מתרמיא ליה. ואי אמרת החלוצה היתה זקוקה, וזו אחות חלוצתו היא. הא אמרינן הכא דבספק חלוצה לא גזרו בה. ותירצו, דדוקא באיסור כהונה דלאו גרידא לא גזרו בספק חלוצה אטו גרושה. אבל באחות אשה דאיסור כרת, גזרו אפילו ספק חלוצה אטו גרושה.

(ב) **רש"י ד"ה מדרבנן הוא, בסוה"ד**, לא גזרו רבנן לאפוקה מספק. כתב הרמב"ן, דרש"י דקדק דדוקא להוציאה לא גזרו מספק, אבל לכתחילה לא יכנס ספק חלוצה. אף על גב דספיקא דרבנן לקולא אפילו לכתחילה. חלוצה שאני, כיון דאיכא מעשה רבה שחלץ לה בבית דין אין מתירין אותה לכתחילה מספק. [ואולי לסברת הרמב"ן, תתיישב נמי קושיית התוס' ד"ה וספק מהא דמת בתוך ל' יום. ואף על גב דהתם מיירי שכבר קידשה הכהן, מכל מקום אם יחלוץ לה היבם עתה, הוי כאילו מתירין לכהן ספק חלוצה לכתחילה. (י.ס.).]

(ג) **מתני'**, מצוה בגדול לייבם. כתב הריטב"א בשם הר"ם דהיינו דוקא כשהגדול הגון לה ליבמה, אבל אם אחד משאר האחים הגון, מצוה באחרים יותר ממנו. ובזמן הזה, אם יש לגדול אשה אחרת ולאח האחר אין אשה, מצוה בזה שאין לו אשה, דבדאיכא אשה אחרת, אם ייבם תהיה קטטה ומריבה בבית, והוי כיבם שאינו הגון לגבי אידך שאין לו אשה.

(ד) **גמ'**, והיה הבכור, מיכן שמצוה בגדול לייבם. פירש רש"י ד"ה מכאן שמצוה, דהכי דרשינן לקרא "ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור" המייבם יהיה הבכור. אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות פירש, "והיה הבכור אשר תלד" - אִם האחים, "יקום על שם אחיו המת" - הוא ייבם את אשת אחיו ויקום תחתיו לנחלה. ואף דכתיב אשר "תלד" היינו כאילו כתיב אשר "ילדה". דלשון עתיד במקום עבר.

(ה) **גמ'**, אימא בכור לייבם, פשוט לא לייבם. הקשה המוצפה איתן הקשה בשם נצח ישראל, אם כן אמאי אצטריך "איש" להוציא קטן מיבום, הא אם אין יבום אלא בבכור, והבכור קטן, אחיו שמת קטן ממנו. ותיפוק ליה שאין אישות לקטן שיצטרך אחיו ליבם את אשתו. והמצפה איתן תירץ,

הדרג היזמי

הרוק על למעלה מן הכילה, בודאי אין בכח אשה לירוק כן, אלא בכח איש, ועל כרחק ששכב שם אדם. והמאירי פירש, דרוק דהכא הוא כינוי לשכבת זרע, ולמעלה לאו דוקא אלא בכילה, שאפשר שקינח בה.

(ז) רש"י ד"ה אבל יש לה בנים, בסוה"ד, ועבדינן להו ממזרים. הקשה רבינו אברהם מן ההר, דהא אפילו אם הקול הראשון אמת שזינתה תחת בעלה, אכתי אין בניה מן הראשון ממזרים, דרוב בעילות אחר הבעל. ואפילו היתה פרוצה ביותר הויה בעיא דלא איפשיטא בסוטה (כו.). על כן פירש דביש לה בנים לא תצא משום לעז ממזרות על הבנים, ולא דיחיו ממזרים ממש.

דף כה ע"א

(א) גמ', מנעלים הפוכים תחת המטה. הרי"ף (ו. מדפי הרי"ף) השמיט האי דינא דמנעלים הפוכים מדברי רבי. [ובהגהות הב"ח שם (אות א') הוסיפו]. והרמב"ם (פ"ב מסוטה הי"ג) השמיטו גם כן, אלא שהוסיף כמה דברים אחרים שנחשבים כיעור כגון גיפוף ונישוק, וכן אם נכנסו זה אחר זה לבית והגיפו הדלתות. (עיין שם) ומקורו מהירושלמי כתובות (פ"ז ה"ו) כמו שציין שם הכסף משנה. וכן הוא גם ברמב"ם (פכ"ד מאישות הט"ו). אמנם בפירוש רבינו אברהם מן ההר בסוגיין כתב, דכיון שהרמב"ם השמיטו שמא יש לומר דהרמב"ם גרס בגמ' מנעולים הפוכים, אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא. ולא גרס ליחזי דמאן ניהו. ומפרש דהיינו הגפת דלתות שנכנסו זה אחר זה והגיפו הדלתות, אף על פי שלא נעלו במנעול, והמנעול הפוך כמו שהוא הפוך כשהדלת אינה סגורה, תצא. ובעיקר דברי הרמב"ם הקשה בשו"ת הגרע"א (סימן צ"ט) מאי שנא הגפת דלתות משאר יחוד בעלמא דקיימא לן דאין אוסרין על היחוד. ותיירץ, דיחוד בעלמא היינו שאחד מהם היה בבית לאיזה צורך ונכנס לשם השני. אבל הכא מיירי שנכנסו שניהם זה אחר זה רצופים, וכל אחד נכנס על דעת חבירו, דבוה ניכר דעצת זימה ביניהם. וכעין זה תירץ החזון איש (אהע"ז י"ז, ז), דהכא מיירי כששינו מדרך העולם ונכנסו לחורבה או לבית גלמוד שאין בני אדם נכנסים, וכיוצא בזה, שלפי ראות עיני דיינים היתה ודאי כוונתם לכיעור. והבית מאיר (הובא בשו"ת הגרע"א סימן ק') כתב, דיחוד בעלמא הוא בלא נעילה במנעול, והרמב"ם מיירי כשנעלו במנעול. [נדלא כמו שפירש רבינו אברהם מן ההר].

(ב) גמ', שם. כתב בשו"ת מהרש"ם (אהע"ז קס"א) דמהכא מוכח דגם כשכל ההוכחה של הכיעור היא רק מצד החשוד וליכא כלל הוכחה מצידה שהסכימה ונשתתפה עמו, נמי חשיב כיעור (להוציאה מבעלה), דהא הכא ליכא ראייה אלא עליו שהפך מנעוליו (כמו שפירש רש"י) ומנלן שהיא הסכימה על ידו. וכתב, דאפילו לפירוש השני ברש"י שמנעלים שלו הונחו במקום שלה ושלה במקום בעל, מכל מקום משמע מלשון רש"י שהכל עשה הוא ולא היא, [כמו שכתב "ודאי נכרי בא לכאן ושם מנעוליו במקום שלה ושלה במקום בעל"]. אמנם בשו"ת עבודת הגרשוני (סימן כ"ח) ובכנסת הגדולה (הגהות הטור אות י"ב) כתבו בשם עוד אחרונים, דבעינן נמי כיעור ופריצות מצידה. [ואפשר שפירשו בסוגיין כהמאירי, עיין אות ה' ולדבריו הוי ממש כרוק למעלה מן הכילה].

(ג) גמ', קשיא הלכתא אהלכתא. לא קשיא וכו'. לרש"י ד"ה והלכתא (וכשיטתו לעיל (כד:)) ד"ה ואבע"א דרבי מוציא אשה מבעלה (בקול) הקושיא, דלרבי מוציאין אשה מבעלה אפילו בקול, ולרב אין מוציאין אפילו מהנטען, אלא בעידי טומאה. והתירוץ, דשאני בין קול לקול,

מידו, ואי דינא דבנתגיירה לשם אישות אינה גיורת, הוה לן לחוש דנתגיירה לשום אישות מאחר שהוכיח סופו על תחילתו דחזינן שכנסה, והוה לן לאוקמה אחזקת גויה ולהוציאה מידו. והקשה הערוך לנר, דאם כן אדמקשה מברייתא דהמתגייר לשם אישות אינו גר, ליקשי רישא לסיפא, דבסיפא קתני דאין מוציאין מידו ומוכח דהוי גירות. ואם כן אמאי לא יכנסו לכתחילה. והניח בצריך עיון. [נאמנם על הראיה דהווי גירות טובה מהא דאחר שרי לכנסו לכתחילה, קשה, דנימא דהיינו דוקא לאחר שאין מניחין לנטען לכנסה לכתחילה. ואם כן אין לחוש שנתגיירה לשום אישות. (י. ס.)] והריטב"א פירש, דהדיוק מדקתני ונתגיירה ולא קתני ואחר כך נתגיירה, ומשמע דמיירי אפילו בגוונא שנתגיירה לאלתר, אחר שיצא הקול שזינתה עם הנטען, דאיכא רגליים לדבר שנתגיירה לשום אישות, ולכך היה לנו לאסרה לכתחילה אפילו לאחרים, אבל אם נתגיירה לאחר זמן, ודאי לא חיישינן ומותרת לאחרים.

(יב) תוס' ד"ה משום, אר"י דבנטען על הפנויה אין להחמיר מלכנסו וכו'. הרא"ש (בסימן ו, ז) הכריע שלא יכנסו דהא דהתורה חייבתו לכונסה היכא דפגמה דהיינו כשודאי בא עליה, אבל בקול בעלמא אין להחזיק הקול ולפגום שניהם. ובשיטת הר"י דלא חילק כהרא"ש, ביאר הקרבן נתנאל (שם אות י'), דהיינו משום שאם לא ישאנה איכא לזות שפתיים לאידך גיסא, שיאמרו לא דיו שפגמה אלא שהוא מוסיף רשעה על רשעתו, ואינו כונסה. ובביאור הגר"א (אהע"ז קע"ז, י"ז) הכריע כדעת תוס', שעליו לכנסו, וקאי לשיטת הרמב"ן ודעימיה (לעיל אות י') דמה דחיישינן הכא ללזות שפתיים היינו שיאמרו שנתגיירה לשום אישות, וממילא דבפנויה ישראלית דלא שייך טעם זה, לא שייך לזות שפתיים.

(יג) בא"ד, שם. כתב הים של שלמה, דהני מילי בשלא הגיעה עדיין לעונת וסת, אבל אם הגיעה כבר לעונת וסתה, מסתמא לא טבלה לנידתה קודם שזינתה, והוה ליה נטען על הנדה, שהיא מחייבי כרת ולא יכנסו. וכתב בשו"ת הגרע"א (מהדור"ק סימן קכ"א) דכוונת המהרש"ל להיכא שהוא נטען בקול בעלמא, אבל אם ודאי בא עליה מחוייב לכונסה אף אם בא עליה בנדתה. וכן כתב החשק שלמה.

(יד) גמ', אמר רב ובעדים. הקשה הנימוקי יוסף (ו. מדפי הרי"ף), אי איכא עדים מאי קא משמע לן מתניתין דאף על פי שכנס יוציא, פשיטא דכיון דאיכא עדים הא אסורה לו מדאורייתא. ותיירץ, כגון שאין העדים יודעים אם בא עליה לרצונה או באונס, והוה אמינא דלא תצא מספק שמא אנוסה היתה, קא משמע לן דסתם מונה בחזקת שמונה ברצון. וכתב הקרן אורה, דמבואר מדברי הנימוקי יוסף דאם היה זה לאנוסה, כשם שלא נאסרה על בעלה כך לא נאסרה על הבעל, ואפילו מדרבנן מותרת לו, ודלא כמו שנסתפק המשנה למלך (פ"ב מסוטה הי"ב) בדעת הנימוקי יוסף (במקום אחר).

(טו) גמ', אבל יש לה בנים לא תצא. פירש רש"י ד"ה אבל, דביש לה בנים מן הראשון, על ידי שמוציאין אותה מן הנטען מחזיקין את הקול ועבדינן להו ממזרים. אמנם הרי"ף (ו: מדפי הרי"ף) פירש, דיש לה בנים היינו מן הנטען. ופירש הנימוקי יוסף (ו. מדפי הרי"ף), דלא תצא מפני לעז הבנים שיש לה עתה מן הנטען. והרמב"ן (במלחמות שם) ביאר דהלעז על בניה מן הנטען היינו לעז וזהמא, ושייך אף דליכא לעז ממזרות כהאי גוונא.

(טז) גמ', רוק למעלה מן הכילה. פירש רש"י ד"ה רוק, דארוכל יוצא קאי ומי זרק הרוק למעלה השוכב, ומסתבר שזינתה זו עימו ורקקה בשעת תשמיש. ובערוך (ערך רק א') פירש בשם אביו רבינו יחיאל, דכיון שהגיע

הדף היומי

מסכת יבמות דף כה

ה חשוון התשע"ה

משום חשש משקר כמו במעיד שמת בעלה. ותירץ, דהוה קשיא ליה קושיית **התוס'** בכתובות (המובא באות הקודמת) ולא הוה ניחא ליה בתירוצם, על כן פירש שהרגתיו והרגנהו, אינו משום חשש משקר, דבשניים ליכא להאי חששא. אלא גזירה המסויימת על רוצחים. ועל כן התם בכתובות ניחא דמותרת להינשא לאחד מעדיה, דמיירי באופן שאמרו מת ולא אמרו הרגנהו.

(ט) **תוס'** ד"ה **מת הרגתיו, בתוה"ד**, ואפילו בהרגתיו, לאחר תנשא. **המהר"ם** ביאר דבריהם, דקשיא להו דהרגנהו מיותר ממה נפשך. דאם כוונת התנא לאשמועינן דהוא אסור לישא אותה, הוה סגי לכתוב מת. ואם כוונתו לאשמועינן דאף על גב דאומר שהוא הרגו, מותרת להנשא לאחר, היה מספיק לנקוט הרגתיו, וכל שכן בהרגנהו.

דף כה ע"ב

(י) **גמ'**, **נימא רב מנשה דאמר כר' יהודה**. הקשה **בדו"ח הגרע"א** (כתובות יח:), דבסוגיין מבואר דיש נאמנות לרשע בעדות אשה, ומקבלין דבריו שאמר הרגתיו. ואילו ב**כתובות** (שם), גבי עדים החתומים על השטר, ואמרו אנוסים היינו מחמת ממון, אינם נאמנים, דלדבריהם רשעים הם, ואינם כשרים להעיד. ואפילו מדין הפה שאסר הוא הפה שהתיר אינם נאמנים, משום דגם במקום שרשע נאמן, אין אנו יכולים לקבל דבריו שמשים את עצמו בהם לרשע, והניח בקושיא. **והחזון יחזקאל** (על תוספתא יבמות פ"ד ה"ד) תירץ, דהכא דמקבלים עדותו שאמר הרגתיו, אין הכוונה שנאמן בכל דבריו, אלא שמקבלין את דבריו **שהוא** אומר הרגתיו, בשלמות. [דהרי קיימינן הכא למאן דאמר דלא פלגינן דיבוריה, ועל כן צריכים אנו לקבל את דבריו בשלמות. כלומר, שאף על פי שהוא אומר הרגתיו לא תהיה סתירה לעיקר נאמנותו בעדות זו]. ומכל מקום אין אנו מאמינים לכל דבריו, אלא רק למה שהעיד שמת בעלה, ומשום דאשה דייקא ומינסבא. אבל לא מה שאמר שהוא רוצח, דאהא ליכא ראייה. מה שאין כן בכתובות שאין אנו יכולים לעשות פלגינן לא בדבריהם ולא בנאמנותם, ומהטעם שכתבו **תוס' ד"ה רבא**, ואם נקבל דבריהם נצטרך להאמינן גם כן שהם רשעים, על כן אין עדותם מתקבלת כלל.

(יא) **תוס' ד"ה רבא**, הקשה ר' יצחק וכו'. **הריטב"א** תירץ, דהכא העדות שפלוני מת, והעדות מי הרגו הם ב' ענינים נפרדים, שאפשר להעיד על זה בלא זה. ומשום הכי שפיר פלגינן ונקבל רק עדות אחת, אף שהוא אמרם בדיבור אחד. מה שאין כן התם, דעדות "אנוסים היינו" אינה כלום, ובעינן לפרשה, אם מחמת ממון או מחמת נפשות, ואי אפשר לקבלה בלא הפירוש.

(יב) **גמ'**, **מאי שנא הרגתיו ומאי שנא הרגנהו**. הקשה **הערוך לנר**, הא ודאי שנא ושנא, דבהרגנהו שהרגו עם עוד בני אדם, פטור על הריגתו כדאמרינן **בסנהדרין** (עח:), ואם כן אינו נעשה רשע על פי דבורו, משום דהווי חובל בחבירו, דחייב ממון ולא מלקות. ואפשר לפרש בדבריו שפיר שמודה בחובו, ורוצה לעשות תשובה ולשלם ליורשים. וכתב דלפי דעת **השלחן ערוך** (ח"מ סימן ל"ד סכ"ט), דרשע החייב ממון, צריך כדי להתכשר לעשות תשובה לבד מהתשלומים, ניחא. אך **לרמ"א** (שם) דבפעם אחת לא צריך לעשות גם תשובה, קשה.

(יג) **גמ'**, **והתניא אמרו לו לר' יהודה**. כתב **המהרש"א** דלכאורה האי "והתניא" הוא בניחותא, לראייה דבעינן שיאמר אני הייתי עם הורגיו.

דבקלא דפסיק אין מוציאין אפילו מהנטען, ובלא פסיק מוציאין אפילו מהבעל. אך **הרי"ף** (ו: מדפי הרי"ף) פירש, דרבי נמי מודה דאין מוציאין אשה מבעלה אלא בעידי טומאה, ולא מיירי אלא להוציאה מהנטען, וכשיטת **תוס' ד"ה אמר**. ופירש לפי זה קושיית הגמ', דלרב אין מוציאין מהנטען אלא בעידי טומאה ממש, ולרבי מוציאין בעידי כיעור גרידא. והתירוצו, דודאי בעינן עידי טומאה, אלא דאי איכא תרתני, עידי כיעור וקלא דלא פסיק, הווי חשש חשוב מאוד, דמפקינן לה בהו מהנטען, אך מבעלה ודאי לא סגי בהכי אלא בעידי טומאה ממש. וכן דעת **הרמב"ם** (פ"ד מסוטה הי"ד) **והשלחן ערוך** (אהע"ז י"א, א). **והרמ"א** (שם) חושש לשיטת רש"י להוציא אפילו מבעלה בקלא דלא פסיק, אך הצריך כיעור חוץ מהקול.

(ד) **גמ'**, **אבל פסק ביני וביני, הא פסק**. כתב **הנימוקי יוסף** (ו: מדפי הרי"ף) בשם **הריטב"א**, דנראין הדברים דאם אחרי שפסיק ביני וביני, חזר קול ההפסק ושתק, וחזר הקול הראשון ולא פסיק יומא ופלגא, חשיב לאוסרה עליו. (ובריטב"א שלפנינו חסר קצת מטעות סופר). והקשה **הערוך לנר**, דמה שחידש הריטב"א מסברא, הוא גמרא ערוכה **במועד קטן** (יח:), דמסיים אהא דהכא ולא אמרן אלא דלא הדר נבט אבל הדר נבט לא. ועוד הקשה, אמאי לא נזכר דבר זה בסוגיין. וגם **הרמב"ם** (פ"ב מסוטה הי"ג) השמיטו. והניח בקושיא. **ובהגהות מהר"ב רנשבורג במועד קטן** (שם) תירץ את דברי הגמ', דבאמת תנאי זה לא שייך אלא התם, דקאי אלעיל מיניה לענין אין אדם נחמד בדבר אלא אם כן עשאו, דאם הדר נבט יש על כל פנים ספק שמא עשאו. אך לענין סוגיין להוציא אשה מבעלה לא סגי בספק כזה, אלא בעינן קלא דלא פסיק ממש. וזוהו ניחא גם הרמב"ם. [אך דברי הריטב"א והנימוקי יוסף שכתבוהו מסברא אכתי צריך עיון].

(ה) **רש"י ד"ה מקום מנעלים הפוכים**, ניכר מקום הפיכתן בעפר שתחת המיטה. **והמאירי** פירש, כגון שהיה שם עפר תיחוח וניכר בעפר צורת פני מנעל כמי שנעץ רגליו בשעת מעשה.

(ו) **רש"י ד"ה דפסיק**, שיצא קול אחר לומר שקר הוא הלעז. **ורבינו אברהם מן ההר** פליג על רש"י, וכתב דהעיקר הוא כפשוטו, דקלא דלא פסיק היינו שרינונו יום ומחצה בלא לשתוק מהרינונו, ופסיק היינו ששתקו מהרינונו בתוך יום ומחצה. **ובשו"ת שב יעקב** (סימן ו') נדחק לפרש כן גם ברש"י, והא דכתב רש"י דפסיק על ידי קול אחר, הוא דין אחר. דאם פסיק על ידי קול אחר אפילו אחר יומא ופלגא מיקרי קלא דפסיק ולא מהני. והכי פירוש הגמ' "הא בקלא דפסיק" על ידי קול אחר, ו"הא בקלא דלא פסיק" על ידי קול אחר. ו"קלא דלא פסיק עד כמה", היינו חוץ ממה שלא יפסיקנו קול אחר, כמה זמן בעינן שימשך קול הרינונו עצמו. ומשני יומא ופלגא.

(ז) **מתני', הרגנהו לא ישא את אשתו. בכתובות** (כב:): הקשו **התוס' ד"ה כגון**, דהתם איתא שהאשה מותרת להנשא לאחד מעידיה [שהעידו שמת בעלה], והכא תנן הרגנהו לא ישא וכו', דמשמע ששניים מעידים כן, ואף על פי שהם שניים אסורה להנשא לאחד מהם. ותירצו, דהעיקר שכשיש שני עדים מותרת להנשא לאחד מעדיה, משום דבשום מקום אין שניים חשודים, והכא היינו דעד אחד מעיד שאני עם אחרים הרגנהו. (ועיין באות הבאה).

(ח) **מתני', שם. הרמב"ם בפירוש המשניות** פירש, דהא דהרגתיו לא ישא את אשתו, היינו מטעם גזירה שכל מי שיחשוק באשת איש יהרוג בעלה וישאנה. והקשה **הפורת יוסף**, מדוע בעי לגזירה מיוחדת, תיפוק ליה

הדרג היזמי

לפרש לקמן בד"ה ברננה, בפשיטות הגמ' מההיא דהנטען על השפחה, דחכם ומביא גט דומין לנטען על השפחה, יותר מלנטען על אשת איש. דשאני נטען על אשת איש, שהוציאה בעלה מפניו, והלך זה ונשא, ומכוער הדבר. אמנם תוס' ד"ה אמר להו פירשו בפשיטות הגמ', דהחילוק בין נטען על אשת איש לחכם שאסר. דבנטען על אשת איש, אם אמת הדבר, אסורה לו מדאורייתא. מה שאין כן חכם, דאפילו אם היה שלא כדין מותרת לו מן התורה. ופירשו התוס' ישנים, דלדעת התוס', על כרחך דעיקר ספק הגמ' היה רק אמתניתין, דחכם שאסר, ולא אמתניתין דהמביא גט כדפירש רש"י. דאם כן מאי פשיט, הא אדרבא המביא גט אם אמת החדש ששיקר, הרי היא אסורה עליו מדאורייתא, דאכתי היא אשת איש. וכדבריהם פירש גם הרמב"ן, אלא שביטל דעתו מפני רש"י והשאלות (קל"ד שפירש נמי כרש"י).

דף כו ע"א

(א) מתני', וכולם שהיו להם נשים ומתו מותרות וכו'. כתב הריטב"א, דאם נשותיהן היו חולניות בזמן שהתיר את זו, אסורות. דחיישינן שנתן עיניו בזו לשאת אותה אחר שתמות אשתו. וכתב דכן משמע בירושלמי. והקשה בביאור הגר"א (אהע"ז סי' י"ב סק"ט) דלפי פירוש רש"י בגמ', בד"ה הא, מבואר, דאם נתקוטט עם אשתו קודם שהתיר את זו, ואחר כך גירש את אשתו, מותר לישא את זו. ולהריטב"א, נחוש שמא מפני שחשב לגרש את אשתו התיר את זו, דמאי שנא קטטה מחולנית. ועוד העיר, דלפנינו בירושלמי לא נמצא כן. והקרא אורה כתב, דיש רמז לזה בירושלמי בפרקין (הי"ב) שכתב, דאין אדם מצוי לחטוא לאחר זמן, כלומר לצורך זמן מאוחר, ואם כן לפי זה היינו טעמא דמתניתין, דהתירה בהיו להם נשים, מה שאין כן כשהיו חולניות, אין זה חטא לאחר זמן וחיישינן.

(ב) גמ', לא קשיא הא דהואי קטטה הא דלא הואי קטטה. פירש רש"י ד"ה הא, דכשהואי קטטה מקודם מותרת, וכשלא היתה קטטה אסורה, דחיישינן דמפני שנתן עיניו בזו גירש את אשתו. והקשה הים של שלמה (סימן כא), אמאי לא נחוש כשהיתה קטטה, דמפני שנתקוטט עם אשתו התיר את זו, כדי שיגרש את אשתו וישאנה. ועוד הקשה, דהיה לגמ' לומר בסדר הפוך הא דלא הואי קטטה, דזהו פירוש מתניתין, והא דהואי קטטה - שזהו פירוש הברייתא. לכך פירש איפכא, דכשהיתה קטטה ביניהם לעולם אסורה, וכשלא היתה קטטה מותרת, משום דכשהוא בשלום אם אשתו לא חיישינן שנתן בה עיניו. ולישנא בתרא אסרה אפילו כשלא היתה קטטה, אם לאחר מיכן הרגיל הוא קטטה. וכתב דכן מוכח מהרמב"ם (פ"י מגירושין ה"טו), שפסק כלישנא בתרא, דאם האשה הרגילה את הקטטה מותרת, ולא הזכיר כלל שאם היתה קטטה מקודם, מותרת. ולרש"י היה לו להזכיר דין זה כיון דלא מצינו שלישנא בתרא פלגא בהא. ועל כרחך דפירש כהים של שלמה דבהיתה קטטה מקודם בודאי אסורה, ואפילו בנהייתה קטטה אחר כך אסורת, ללישנא בתרא אם הרגיל הוא. ועל כן כתב, דשריא דוקא בגוונא דהרגילה היא אחרי כן. וכדבריו פירש החלקת מחוקק (סימן י"ב סק"ב).

(ג) גמ', נשי דלא אסרן שכיבתן אהרדי לא קפדי. פירש רש"י ד"ה נשי, דכיון דאין אשתו נאסרת עליו, אינה מקפידה ושותקת כשמונה עם קרובתה. הקשו המאירי והריטב"א, הא אמרינן בעבודה זרה (כה.) בעל אשתו משמרתו, אלמא דמקפידה. ועוד הקשה הריטב"א, מדאמרינן במגילה (יג.) אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה. ותירץ, דהכא

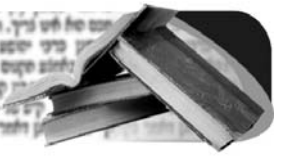
אלא, דאם כן קשה לשון הגמ' 'והא ליסטים קתני' דכיון דפריך על ר' יהודה עצמו, הוה ליה למימר והא ליסטים קאמרי ליה. ועוד קשה קצת על רש"י שלא פירש 'והתניא בניחותא' כדרכו בכל מקום. על כן כתב דצריך לגרוס בגמ' כבתוספתא (פ"ד ה"ד), 'אמר להם משם ראייה, שלא אמר להם אלא הרגנהו'. דבברייתא נזכר רק הלשון הרגנהו. והגמ' מקשה על רב יהודה שאמר באומר אני הייתי עם הורגיו. והמקשן סמיק על זה דמלשון ליסטים משמע שהוא עצמו הרג גם כן, אלא דהתצנן השיג דאף על פי כן מיירי התם נמי באומר אני הייתי עם הורגיו, ועל כן הוצרך המקשן לחזור ולשאל בפירוש 'והא ליסטים קתני'.

(ד) גמ', והא ליסטים קתני. הקשה הקרא אורה, לפי גירסת התוספתא שהביא המהרש"א (באות הקודמת), דרבי יהודה אמר דהתם מיירי שאמר הרגנהו, ומפרשינן דאומר אני הייתי עם הורגיו. מאי קשיא ליה תו 'והא ליסטים קתני'. ובשלמא אי נימא דהגמ' מפרשת שאמר כן בפירוש אני הייתי עם הורגיו ניחא, אך לפי מה שכתבו התוס' ד"ה באומר, דהוא אומר הרגנהו ממש, אלא דאנן מפרשינן דבריו כן כדי להתיר את האשה, אם כן שפיר נקרא ליסטים, כיון שבעצמו אמר בפירוש הרגנהו. וכתב, דאין הכי נמי, אלא כוונת הגמ' להקשות 'והא ליסטים קתני', דמשמע דבלאו האי מעשה, ידוע שהוא ליסטים. ואם כן בלאו הכי הוא פסול לעדות, והא יוצא ליהרג קתני דמשמע ודאי שנתפס בהריגה אחרת והוא פסול לעדות. ומשינן, דבית דין של גויים היה דלא דייקי. ואין ראייה מדהוציאוהו ליהרג, דבאמת הוא פסול לעדות, ובשעה שהוציאוהו הודה מעצמו על מעשה זה דשמעון בן כהן, על כן אם נפרש דבריו אני הייתי עם הורגיו, כשר שפיר לעדות.

(ט) מתני', מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין. פירש רש"י סוד"ה שהוא ב"ד, דתלתא לא חשידי. ובירושלמי (בפרקין סוף ה"ב) מקשה, דמצינו נמי בית דין של שלשה חשודים, גבי הא דתנן בבבא מציעא (לח.). המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן, רשב"ג אומר מוכרן בפני בית דין, מפני שהוא כמשיב אבדה לבעלים. ותני עלה בירושלמי שאלו חברי הבית דין אסורים לקנות את הפירות מפני החדש. ותירץ הירושלמי, דמקח שהוא יכול להשתלש בין שלשתם ודאי חיישינן גם בתלתא, אך אשה שאינה יכולה להשתלש, לא חיישינן שיחטאו השניים בשביל אחד. והקרא אורה הקשה, דהגמ' בסוגיין הוכיחה ממתניתין, דעדים החתומים על שדה מקח וכו' דאפילו בשניים לא חשידינן להו, והרי מיירי התם במקח שראוי להתחלק, וקשיא מברייתא דירושלמי דחשידינן אפילו בתלתא.

(טז) תוס' ד"ה לא חשו, ואע"ג דשרי מ"מ בעל נפש יתרחק וכו'. הקשה בתוס' הרא"ש בשם רבינו מאיר אם כן היכי מדייק הגמ' 'טעמא דבית דין הא בתרי לא', נימא דהוא הדין בתרי דלא חשידי, והא דנקט מפני שהן בית דין, לומר, דמפני שהם שלשה מותרים לכתחילה, אבל אם היו שניים יתרחקו לכתחילה משום הרחק מן הכיעור. ותירץ, דאם בשניים הווי דינא דמותרים לישא, אלא דיתרחקו לכתחילה, הוה ליה לתנא לומר אם חלצה בפני שלשה ישאנה אחד, דמשמע הא בשניים לכתחילה לא, והשתא דנקט חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין, משמע עיכובא, דבשניים אסירי מכל וכל. ועלה משנינן, דהא דנקט מפני שהוא בית דין, לומר עיכוב אחר דאם הם שניים אין זה מיאון דלמיאון בעינן ג'.

(יז) גמ', אבעיא להו כנס מהו שיוציא. פירש רש"י ד"ה כנס דקאי נמי אמתניתין דחכם שאסר, ואמתניתין הקודמת דהמביא גט. ולפי זה הוצרך

חדר היוזמי

מסכת יבמות דף כו

ו' חשוון התשע"ה

דהמקשן סבר, דהכא דאפשר לתקן הדבר על ידי חליצה, חיישינן נמי למיתה דתרי. ודוקא התם סבר ר' יהודה דלא חיישינן למיתה דתרי, מפני שאין תקנה אחרת לדבר, דאי נחוש נמי בשתיים אם כן אין לדבר סוף.

(ו) **תוס' ד"ה למיתה**, תימה דבפ"ק דיומא וכו'. הקשה **המהר"ם**, אמאי לא הקשו תוס' קושיא זו לעיל דאמרה הגמרא דחיישינן לביטול מצות יבמין דילמא אדמייבם חד ימות אחיו. הא רבנן **ביומא** לא חיישי אפילו למיתה דחד. ותירץ, דלעיל סברו, דחיישינן נמי למיתה דתרי ותלת, והוה ניחא להו. משום דהא דלא חשו רבנן **ביומא**, לא משום דליכא חשש כלל. אלא משום דאי חיישינן נחוש נמי לעולם, ואין לדבר סוף. מה שאין כן הכא דאיכא למיחש לעולם, ולתקן שלעולם יחלצו ולא ייבמו, ומשום הכי לא קשיא להו התם. אבל השתא דקאמר למיתה דחד חיישינן ודתרי לא, תקשי שפיר. דודאי לא הווי כרבנן דיומא, דאמרי או שלא נחוש כלל או דתחוש לעולם. והמהדורא **בתרא** הקשה עליה, דדוחק לפרש ברבנן **ביומא**, דבאמת חשו ומכל מקום אמרו דלא יעשו אפילו תקנה פורתא להפריש לו אשה אחת, והכא נמי קשה לפרש דבאמת אין כל כך חשש, ומכל מקום כיון דאפשר לחלוץ תקנו לחלוץ, דהא כיון שאין כל כך חשש היה ראוי להתיר לייבם ולא לבטל יבום מפני שאפשר בחליצה. לכך פירש, דתוס' לא הקשו לעיל, מפני שידעו שפיר **ביומא** הוא לזמן מועט וליכא חשש, והכא לזמן מרובה ושכיח מיתה. ולא הקשו אלא הכא, דאי מצינו שאפילו לזמן מרובה דמיתה שכיחא חיישינן לחד ולא לתרי, מאי קשיא להו לרבנן **דיומא** אדר' יהודה דחשש התם בזמן מועט לחד ולא לתרי. ועל זה תירצו, דרבנן התם לדבריו דר' יהודה קאמרי, אם חושש אתה לדבר שלא שכיח היה לך לחוש גם לתרי.

(יא) **גמ', מדרקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם קסברת יש זיקה וכו'.** **הירושלמי** (בפירקין ה"א) תלי הפלוגתא אם אמצעית צריכה חליצה משניהם, בשאלה אם חליצה היא קנין או פטור. ועיין שם בגירסת הפני **משה והרידב"ז** ופירושם, דלמאן דאמר חליצה קנין היינו שעל ידי החליצה נקנית לו להחשב ככנוסה שגירשה, ודמיא לאחות אשתו. ומשום הכי אם יחלוץ לאחותה, הויא חליצה פסולה. אבל למאן דאמר חליצה היא פטור, אחר החליצה לא חשיבא ככנוסה, ואחותה אסורה עליו רק מדרבנן, ולא הצריכוה לחזור על כל האחין.

(יב) **גמ', והאמר רב אין זיקה.** הקשה **הערוך לנר**, אמאי לא נימא אמוראי נינהו אליבא דרב, וכמו דפריך הגמ' **לעיל** (יח): "מאי קשיא דרב אדרב דילמא אמוראי נינהו ואליבא דרב". ותירץ, דכיון דהויא דרב דשומרת יבם היא מימרא דרב הונא משמיה דרב, והכא היא מימרא דרבא בר הונא משמיה דרב, לא מסתבר ליה לאוקמי דפליג רבא בר הונא ארב הונא אביו בדעת רב.

(יג) **תוס' ד"ה מדרקאמרת, בתוה"ד, ולר"י נראה דשפיר גרסינן ליה דלפי האמת וכו'.** אמנם **הרמב"ן** הסכים עם גירסת רש"י ופירושו, ואף דלפי האמת למאן דאמר אין זיקה סגי בחליצה גרועה. כיון דאשכחנא לישנא דסברה, דגם למאן דאמר אין זיקה בעינן חליצה חשובה, עדיפא לן להוכיח מסיפא דמבואר בה ודאי דיש זיקה, וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין.

(יד) **תוס' ד"ה וחליצה, בתוה"ד, אלא נראה לר"י דלא חשיבא חליצה פסולה אלא וכו'.** **הרמב"ם** (פ"ו מיבום ה"י) סובר כרש"י, ולכך כתב, דיבמה שהיא מחייבי לאו או עשה חליצתה חליצה פסולה. והקשה עליו **המגיד משנה**, מהא דמפורש **בתוספתא** (פ"ו ה"ה), דיבמה שהיא איסור

חיישינן דמתחילה כשנשאה התנה עמה שלא תקפיד על שכיבתו עם זו, והיא הודית לו בדבר כיון דלא אסרה שכיבתן אהרדי.

(ד) **גמ', אי הכי אביו נמוי.** העיר **המהדורא בתרא** על הלשון "אי הכי", דבלאו הכי הוה מצי להקשות על מתניתין גופה, מאי שנא בניהן ואחיהן מאביהן. וסיים דיש ליישב. אמנם **בריטב"א** מבואר, דלשינויא קמיינתא יש לומר דאבא לגבי בנו לא שכיח דאזיל, אבל בן שכיח דאזיל לאביו. אבל לתירוצא בתרא דגברי קפדי אהרדי, קשיא שפיר מאי שנא אביו.

פרק ארבעה אחין

(ה) **מתני', רבי אליעזר אומר בית שמאי אומרים יקים וכו'.** הקשה **התוס' הרא"ש**, וכי ר' אליעזר טעמא דבית שמאי אתי לאשמועינן, דהא בדעת בית הלל הוא שוה לתנא קמא. ותירץ, דהוצרך לומר כן לאפוקי מדברי אבא שאול דאמר **לקמן** (כח). דבית הלל המקילין ובית שמאי מחמירין.

(ו) **גמ', לעולם אימא לך אין זיקה ומשום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין.** כתב **החשק שלמה** נפקא מינה בין שני הטעמים, כשהיו שני האחים היבמים אילמים שאינם יכולים לחלוץ. דאם הטעם משום זיקה אסורים בין ליבם ובין לחלוץ, וישארו היבמות עגונות לעולם. אבל לטעמא דביטול מצות יבמין, יש לומר דמותרים לייבם, כיון דבלאו הכי אינם יכולים לחלוץ, ולא איכפת לן אם ימות אחיו אחר שייבם זה ותצא יבימתו בלא כלום, כיון דממילא לא יכל לחלוץ לשתיהן.

(ז) **גמ', אי הכי תלתא נמוי.** פירש רש"י ד"ה **תלתא**, דאי אמרת בשלמא יש זיקה, נקט דוקא ד', לומר דאפילו בשני אחין יש זיקה. מה שאין כן אי טעמא משום ביטול מצות יבמין, היה יכול להשמיענו גם בתלתא. ופירש **הרשב"א** דבריו, דבשלמא אי יש זיקה השמיענו שפיר דבשניים נמי איכא זיקה לאפוקי ממאן דאמר דבחד יש זיקה ובתרי לא, אך אי משום ביטול מצות יבמין, הא אמרינן **לעיל** (יח). דמאן דחייש אפילו לספיקי חייש, ופשיטא דהוא הדין ארבעה. ותירוץ הגמ' דאפילו אי טעמא משום ביטול מצות יבמין איכא רבותא טפי בארבעה, דחיישינן נמי למיתה. **והרמב"ן** כתב דפירוש "אי הכי", אי אמרת בשלמא יש זיקה על כל פנים באח אחד, אי היה נוקט בתלתא הוה אמינא דטעמא משום זיקה, ומשום הכי נקט ארבעה לאשמועינן דטעמא משום ביטול מצות יבמין, אלא אי אמרת דאין זיקה כלל, וגם בשלש אינו אסור אלא משום ביטול מצות יבמין, אם כן הוה ליה למנקט תלתא.

(ח) **תוס' ד"ה אי הכי, בתוה"ד, דאסור לבטל אע"ג דחדא מינייהו לא חזיא לייבומי.** הקשה **הערוך לנר**, אכתי מאי קא משמע לן, הא כיון דתרוייהו חזיין לחליצה, בודאי דשייך בהו ביטול מצות יבמין. דדוקא היכא דאינה ראויה לא לחליצה ולא ליבום ליכא לחששא דביטול מצות יבמין. ותירץ, דכיון דלא חזיא ליבום, אם כן חליצתה פסולה כמבואר בעמוד ב', וסברי התוס' דעל חליצה פסולה הוה אמינא, דלא שייך חששא דביטול מצות יבמין.

דף כו ע"ב

(ט) **גמ', למיתה דתרי לא חיישינן.** תוס' בר"ה למיתה הקשו, דהאי שינויא אינו מתיישב עם רבנן דר' יהודה **ביומא**, גבי אשה אחרת מתקנינן לו. **והריטב"א** הקשה להיפך, מה סבר המקשן שהקשה חמישה נמי, כיון דר' יהודה דהתם סובר להדיא, דחיישינן למיתה דתרי ולא דחד. ותירץ,

הדרה היוזמי

דעתך לעיל דיש זיקה, ודאי דלא יפטרו האחיות את הצרות, כיון דמיירי דנפלו בבת אחת, ונמצא דחליצת כל אחת מהן פסולה, והגם דשוות בפסולן, לא יפטרו צרתן. אבל אי אין זיקה, תיקשי לן אמאי לא פטרה לאה לצרתה, כיון דאפילו בנפלו בבת אחת חליצתה כשירה, דהא אין זיקה.

(ג) **תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד**, דאסירא ליה משום ביטול מצות יבמין. **הרשב"א** (ד"ה הא דאמרינן) ביאר דעת רש"י, דאף דאסור לבטל מצות יבמין, מכל מקום ראויה היא להתייבם, וסגי בכך כדי שלא תהא חליצה פסולה. עוד ביאר, דכוונת רש"י דאי בעי הוה מצי ליבמה ללאה, על ידי שיחלוץ מתחילה לצרת רחל, דהוויא לאה קרובת צרת חלוצתו, ומותרת לו.

(ד) **רש"י ד"ה אצרה רחל**, אחליצה דצרה מי מיפטרה רחל. כתב **החכמת שלמה** דמשמע מדברי רש"י דתיבות "אצרה רחל" קאי אעיקר פירכא, דהיאך תיפטור הצרה לרחל. אמנם כתב, דיש לגרוס "ואצרת רחל", ולפי זה יתפרש הדבר דלא כרש"י. אלא, כיון דמוקמינן לחלוץ לאחיות דלא נפטרה הצרה בצרת רחל, אם כן, גם חלוץ לצרות קאי בדידה. ועלה פריך היאך תפטור הצרה לרחל. [גם מלשון **התוס' לעיל** (כו): ד"ה **מדקאמרת** משמע דפירשו כרש"י].

(ה) **תוס' ד"ה אי הכי, בתוה"ד**, בענין זה נמי שחלוץ ללאה וכו'. כתב **המהרש"א** (מהדורא בתרא) דכוונתם ליישב מה דנקט המקשן "אי הכי". וחתנו **רבי משה** כתב לפרש, דקשיא לתוס' דנימא דמיירי כשלא חלוץ כלל ללאה אלא לצרות, ושפיר נפטרה רחל בחליצת צרתה. ואמנם כן הקשה **הריטב"א**, ותיריך, דכיון דמוקמינן להא דחלוץ לאחיות לא נפטרו צרות דוקא בצרת רחל, אם כן גם בחלוץ לצרות מיירי דחלצה צרת רחל, ולא לצרת לאה, וכיון שכן היאך נפטרה לאה, אלא על כרחך דחלוץ לה.

(ו) **גמ', שמואל נמי התחיל ולא התחיל קאמר**. הקשה **הריטב"א**, כיון דאם התחיל באחיות לא יגמור אף בצרות, משום דחליצתן פסולה. אם כן בעלת הגט ובעלת מאמר היאך נפטרות בחליצת צרותיהן, הא פסולות נינהו. ותיריך, דבעלת הגט ובעלת המאמר גזירות דרבנן חלושות הן, ולכך נפטרו בחליצת צרותיהן, אף דהן עצמן כיון שנעשה בהן מעשה, חליצתן גרועה ואינה פוטרת צרותיהן שלא נעשה בהן מעשה. אבל צרות ואחיות איסורן משום חשש זיקה וכעין של תורה, או משום ביטול מצות יבמין. הלכך חליצתן הגרועה אינה פוטרת אף אלו לאלו, ששוות בפסולן.

(ז) **רש"י ד"ה אסור, בתוה"ד**, ואפילו לא היתה צרתה מאחיו אלא מנכרי וכו'. אמנם **הרשב"א** (לקמן מ:) כתב, דדוקא בצרתה מאחיו דינא הכי ולא מנכרי, דאי כדברי רש"י, מצינו צרה שלא במקום מצוה, וקיימא לן **לעיל** (ח). דאין צרה אלא מאח.

(ח) **רש"י ד"ה יגמור, בתוה"ד**, כיון דאין זיקה אי הוה בעי לייבומי לרחל מייבם. הקשה **בחיידושי רבי נחום** (אות תל"ז) הא למאן דאמר אין זיקה נמי, תהא רחל אסורה ליבום משום ביטול מצות יבמין. לפי מה שכתב **רש"י לעיל** (כד). ד"ה **אי**, דאף משום ביטול מצות יבמין איכא לדינא דכיון שנאסרה שעה אחת שוב תאסר מכאן ולהבא. ותיריך, דסבירא ליה לרש"י דכשיש ב' צרות ליכא איסור משום ביטול מצות יבמין, כיון דלא חיישינן למיתה בכהאי גוונא. [עוד יש לחלק, דכאן כיון שמתחילה אפשר ליבמה, (כיון שלא נאסרה משום זיקה) על ידי שיחלוץ לצרת לאה. אין זה בגדר ביטול מצות יבמין וממילא ליכא נאסרה.]

(ט) **תוס' ד"ה שמואל, בתוה"ד**, ולהכי לא חשיב רחל אחות חלוצתו כעין

מצוה או קדושה וחלוץ לה נפטרה צרתה, הרי דחליצתה כשירה. ותיריך, דאפשר שהרמב"ם סובר דמדלא הקשו בגמ' מברייתא זו על הדין המבואר **לקמן** (כו.), דחליצה פסולה לא פוטרת הצרה, על כרחך דלא סמכינן אהיא ברייתא. דאי נמי האמת כתוס' דזה לא חשיב חליצה פסולה, הוי לה לגמרא לאקשווי על כל פנים מברייתא זו, ולשינויי דיש חילוק בין מקום שקלשא הזיקה, לשאר המקומות שאינו יכול לייבם, ומדלא מקשו הכי על כרחך לא סבירא לן כהאי ברייתא.

(טו) **תוס' ד"ה דנפול**, הקשה ה"ר אברהם מבורגווי"ל אמאי נקט שלש וכו'. **הרמב"ן** תירץ, דנקט שלש להודיעך כחו דשמואל, ולא מבעיא לשינויא קמא, דשמואל אאמצעית קאמר. דודאי צריך לומר שלש, דבשתים שמואל נמי מודה שזה חולץ לאחת, וזה חולץ לאחת. אלא אפילו לאי בעית אימא, דשמואל קאי אכולן, ומפטרה נפשה פטרה. בעי לאשמועינן, דאפילו בשלש אחיות דחליצת ראובן פסולה לגמרי, וחליצת שמעון כשרה לגמרי, פטרה נפשה. אך **הרשב"א** הקשה על דבריו, דגם בשתי אחיות חליצת שמעון חליצה כשירה היא, אחר שחלוץ ראובן לראשונה, ושפיר שמעינן רבותא דשמואל גם בב' אחיות. והניח בצריך עיון.

(טז) **תוס' ד"ה לדברי, ולא מסתברא ליה למימר וכו' בהגהות הגרא"מ הורוויץ** תירץ, דהתם ליכא למימר דסבירא ליה יש זיקה, ואתא לאשמועינן רבותא למאן דאמר אין זיקה. משום דבאמת למאן דאמר אין זיקה ליכא רבותא, משום דשומרת יבם שמתה מותר באמה. ואם כוונתו להשמיע רבותא דאף דאין זיקה אסורה מחיים, הוה ליה למימר בלשון איסור, ולא בלשון היתר לאחר מיתה. ועל כרחך דהיא גופא אתא לאשמועינן שם, דסבירא ליה אליבא דאמת אין זיקה. וכעין זה כתב **הקרן אורה**.

(יז) **בא"ד, בתוה"ד**, משום דהתם קמ"ל תרתי וכו'. אמנם **בתוס' הרא"ש** הקשה, דהכא נמי קא משמע לן תרתי דיש זיקה ודצריכה לחזור, ונימא דהכא קאמר רב אליבא דנפשיה. ואין לומר דשני חיידושים אלו חשיב להו כחדא, דהא אשכחן דשמואל סבירא ליה יש זיקה, ואין צריכה לחזור. ועל כרחך תרתי נינהו. ותיריך, דכיון דטעמיה דמאן דאמר צריכה לחזור הוא משום דיש זיקה, לא חשיב ליה כתרתי.

דף כו ע"א

(א) **רש"י ד"ה חלוץ לבעלת מאמר, בתוה"ד**, ואף על גב דיהיב לה גט אחר דחלוץ לה הוא דמהניא, אבל צרתה צריכה חליצה. דייק **הרש"ש**, שאם מתחילה נתן לה גט למאמרו, ואחר כך חלוץ לה, חליצתה פוטרת צרתה. אבל **לתוס' (לעיל כו): סוד"ה חליצה** דכתבו, דטעמא דבעלת מאמר משום דדמיא לכנוסה שאין בה זיקה, אפילו אם נתן לה גט קודם חליצה, לא נפטרה צרתה, משום דחליצתה פסולה. וכן מבואר להדיא בדברי **התוס' לקמן** (ג): ד"ה **צריכות**. ובחיידושי **רבי נחום** (אות תל"ג) ביאר, דרש"י אזיל לשיטתו **לעיל** (כו): ד"ה **מדקאמרת**, דטעם דחליצה פסולה, משום שאינה ראויה ליבום. ובבעלת מאמר לא שייך האי טעמא, כיון דחזיא ליבום, ולכך פירש דטעמא משום דלא מהניא חליצתה, ואין זה משום חליצה פסולה, אלא דדינא הכי דכיון דאין חליצתה פוטרתה לגמרי, לא תפטור צרתה. והתוס' (שם) ד"ה **וחליצה סברי**, דחליצה פסולה היינו חליצה גרועה מחמת דקלשה זיקתה, והוא הדין לבעלת מאמר דגרועא זיקתה, שהרי כנוסה דמיא, ולכך פסולה חליצתה, גם אם נתן לה גט מתחילה.

(ב) **גמ', אלא צרה דלאה תיפטור**. ביאר **הריטב"א**, דבשלמא למאי דסלקא

חדף היוזמי

מסכת יבמות דף כז

ז השו"ן התשע"ה

לבעלת המאמר איכא גריעותא אחרינא, שאינה פועלת בעצמה, וצריך ליתן לה גט. אך מאידך גיסא, לא נגרע כח חליצתה, ואדרבה נתחזק טפי על ידי המאמר שעשה בה. ומשום הכי מספקא לן אם בעלת הגט עדיפה וקודמת, כיון שפועלת חליצתה בעצמה, אף דקלישה. או דבעלת המאמר עדיפה, כיון שנתחזק כח חליצתה, אף על פי דאינה פועלת המעשה בעצמה. ופשט רב אשי, דכיון דגט ומאמר חליץ זה אחר זה, מוכח דכי הודי שוינהו רבנן, וכל אחת מהן פוטרת חברתה.

(יח) בא"ד, ולפירושו לא יהא עדיפא דהכא וכו'. ביאר **הקרן אורה**, דלריבין האי עדיף היינו כפשוטו דעדיפא וקודמת לחלוץ, ולא נגרע כח חליצתה. ודלא כעדיפא דרבן גמליאל, דהתם הא דעדיפא היא גריעותא, כיון דהוקלש טפי כח הזיקה.

(יט) תוס' ד"ה תא שמע, בתוה"ד, סברא הוא דאי עדיף גט ממאמר או מאמר מגט וכו'. **האילת השחר** הביא קושית **החזון איש**, מאי ראיא איכא דלא עדיף חד מחבריה, דדילמא עדיף, ומכל מקום מהני האחרון להשלים מה דשייר הראשון. ותירץ **האילת השחר**, דכוונת התוס' דסברא היא, שאם היו רוצים חז"ל לתקן דמאמר עדיף או דגט עדיף, על כרחך דטעם התקנה כדי שלא יועיל המעשה השני כלל, דאם לא כן מאי נפקא מינה דהאי עדיף מהאי. וכיון דחזוין דמהני גט אחר מאמר ומאמר אחר גט, שפיר איכא ראיא דלא עדיף חד מחבריה.

(כ) תוס' ד"ה אי, בתוה"ד, אבל ביבמה דלא הוא מאמר אלא מדרבנן. כתב **הערוך לנר**, דכוונת התוס' דביבמה קודם חליצה הוא המאמר דרבנן. וגם בתחילת דבריהם מייירי ביבמה, אלא דבחליץ לה עסקינן, ולכך קידושין תופסין בה מדאורייתא, וכדאייתא **לעיל (י:)**.

(כא) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, והכא הך בעיא על כרחין אליבא דמאן דאמר יש זיקה איירי. כתב **הערוך לנר**, דהתוס' אולי לשיטתם **לעיל (בעמוד א')** ד"ה **שמואל**, דלשינויא דהתחיל ולא התחיל אזיל שמואל לפי מה דסבירא ליה דיש זיקה. אמנם **רש"י ד"ה יגמור** כתב, דשינויא דהתחיל ולא התחיל, קאי נמי למאן דאמר דאין זיקה, ואם כן שפיר סבר שמואל דאם חליץ לבעלת הגט לא נפטרה הצרה. ובעיא דסוגיין נמי להאי מאן דאמר. ומה דפירש **רש"י** בסוגיין דאחת פוטרת את חברתה, היינו משום דשינויא דרב אשי הוא, ואיהו סבירא ליה דלשמואל יש זיקה, ונמצא דבשוות אינו חולץ לכולן. אמנם לתירוץ דהתחיל ולא התחיל, ודאי לשיטת **רש"י** בשוות חולץ לכולן.

(כב) רש"י ד"ה חליץ לשניה, לשוק והוא הדין אם חליץ לשניה ואחר כך לראשונה. כתב **הרשב"ש**, דמכל מקום עדיף לחלוץ לראשונה קודם, משום דזיקתה אלימא טפי, כיון שבשעת נפילתה היתה ראויה להתיבם, ולכך גם חליצתה קודמת, כדי שלא תהא אחות חלוצה. ומה שגרס **הרא"ש** (סימן ג'), חליץ לשניה הותרה, חליץ לראשונה הותרה. דמשמע דחליצת השניה קודמת, כתב **הרשב"ש** דטעות סופר היא, ויש לגרוס דחליץ קודם לראשונה, וכן גירסת **הרי"ף** (י: מדפי הרי"ף).

(כג) רש"י ד"ה מתה ראשונה, בתוה"ד, שבשעת נפילה אחות זקוקת ראשונה היתה וכו'. כתב **הערוך לנר** (בתוה"ה חליץ) דלדעת **רש"י**, מייירי רב אליבא דמאן דאמר דיש זיקה, ולהכי טעם האיסור משום אחות זקוקה. וכן מוכח מדכתב בהמשך הדיבור דמצוי להקשות לרב ממתניתין דחולצות ולא מתיבמות. ומיאן במה שתירצו **התוס' ב"ה איתביה**, דרב מוקים מתניתין כמאן דאמר יש זיקה, והיינו משום דרש"י לשיטתו, דרב מייירי אליבא דהאי למאן דאמר. וכשיטת **רש"י** סברי **הנימוקי יוסף** (י: מדפי

שפירש הר"א לעיל. מבואר בדברי **תוס' הרא"ש** דלא הוא ממש כדברי רבינו אברהם, דאיהו סבירא ליה דמותרת אף ביבום, כיון דאין החליצה אלא משום חזור. אבל התוס' סברי דהגם דאסורה ביבום, מכל מקום לא היא חליצה פסולה, ולענין זה לא חשיבא אחות חלוצתו, וחליצתה כשירה ופוטרת צרתה.

(ז) בא"ד, ושמואל סבר בהחולץ כיון שנאסרה עליו שעה אחת נאסרה עולמית. **התוס' הרא"ש** ביאר טפי הקושיא, דכיון דנאסרה עליו שעה אחת משום אחות זקוקה, נאסרה עולמית, וכיון דנפלו בבת אחת, נאסרה רחל מדין אחות זקוקה אף קודם שחליץ לצרת לאה. וביאר **בחידושי רבי נחום** (אות תמ"ט), דהיינו "לאפוקי" דאין הקושיא משום דשמואל סבר דהותרה ונאסרה והותרה לא תחזור להיתרה הראשון, ואם כן רחל שהיא השניה הותרה ונאסרה. דאין לומר כן, משום דמי יימר דרחל נפלה שניה ולא ראשונה.

(יא) גמ', הא לצרות נפטרו אחיות. כתב **הקרן אורה**, דאין לומר דמדיוקא קדייק הגמ', דאם כן, לא הוי פריך "אי הכי יבומי וכו'" דאין הכי נמי, אלא לישנא דברייתא הוא. ולכן הסיק דלא גרסינן הא לצרות נפטרו אחיות, שאין דרך הברייתא בלשון כזו, אלא גרסינן, לצרות נפטרו אחיות ומדברי הברייתא הוא. **והערוך לנר** (תוה"ה תניא) כתב, דהדיוק מלישנא דגמ' ולא מלישנא דברייתא.

(יב) רש"י ד"ה לעולם, בסוה"ד, דלא אלימא זיקה לשווי לצרה כי ערוה ולא גזרו חכמים אלא באחות זקוקה. כתב **הרשב"א** (ד"ה לא) דמשמע דסבירא ליה לרש"י, דלא גזרו בצרה כלל, ומותרת אף לייבום. אך **הריטב"א** כתב, דודאי דאסורה להתיבם, וכוונת **רש"י**, דלא גזרו חכמים איסור זיקה בצרה, אלא כדי להפקיע הימנה דין יבום, ולענין חליצה הוא דלא גזרו.

(יג) תוס' ד"ה תניא, בתוה"ד, דא"כ הוה ליה לפרושי הכי בהדיא. הקשה **הערוך לנר**, דדברי התוס' אינן מתיישבין עם הכלל דאמורא צריך לפרש דבריו, והיה שמואל צריך לפרש דבריו טפי מהברייתא.

(יד) תוס' ד"ה אי הכי, בתוה"ד, לאשמועינן דחליצה פסולה אינה פוטרת. תירץ **הריטב"א**, דהא לא בעי לאשמועינן, משום דמילתא דפשיטא דחליץ לאחיות לא נפטרו צרות.

דף כז ע"ב

(טו) רש"י ד"ה בעלת הגט, בתוה"ד, ועשה זה מאמר לזו וגט לזו וכו'. העיר **האילת השחר** אמאי הקדים **רש"י** מאמר לנתינת הגט, דבגמ' נקטו לה ברישא. וביאר, דבגוונא דנקט **רש"י** איכא רבותא טפי, שהרי עשה המאמר כשהיתה ראויה ליבום, אבל אי נתן גט ברישא, הרי נפטלו שתייהן מיבום, ונקלש המאמר שעשה לאחר מיכן.

(טז) תוס' ד"ה בעלת הגט, בתוה"ד, שנעשה בה מעשה עדיף טפי מחברתה. ביאר **הרשב"ש**, דאותה שנעשה בה מעשה, קלשה ממנה הזיקה יותר מחברתה שלא נעשה בה מעשה, ולכך טוב יותר לחלוץ לחברתה דזיקתה אלימא טפי. אבל **לריבין** הוה איפכא, דעדיפא היינו דעדיף לחלוץ לה מלחברתה.

(יז) בא"ד, שם. **הריטב"א** ביאר בענין אחר, דהגם דשתיהן חליצתן גרועה, מכל מקום יש לחלק, דגריעותא דחליצת בעלת הגט, גריעא בגוף החליצה, כיון דהתחיל בחליצה (שהוא ענין הפירוד) על ידי הגט. אך מאידך גיסא היא עצמה פועלת מעשה החליצה ומצלת עצמה. אבל

הדרג היזמי

דבחליצה דשניה פקע איסור אשות אשה, כיון דגם בגירושין לא פקע. והמהרש"א ביאר, דבמיתת שניה לא גזרינן, כיון דידיעי דשאני ראשונה דהיתה מותרת מתחילה, ומשום מיתה לא חיישינן, דהויה חששא בעלמא, ולכך לא יבואו להתיר השניה במיתת הראשונה, שהרי לא הותרה מתחילה.

דף כח ע"א

(א) גמ', ר' יוחנן למיתה לא חייש. הקשה הריטב"א, אכתי אמאי לא תירץ ר' יוחנן, דמתניתין כר' יהודה דחייש למיתה ביומא (ב.). ותירץ, דלא מסתבר לומר כן, כיון דבשום דוכתא לא מצינו סתמא דמתניתין כר' יהודה. והקשה הערוך לנר, מהא דסוכה (כג:) דמוקמינן סתמא דמתניתין כר' יהודה. ובמהדורא בתרא תירץ, דסבירא ליה לר' יוחנן דדוקא לגבי כהן גדול חייש ר' יהודה למיתה, וכפי שכתבו התוס' יומא (ב.) ד"ה וחכמים, דשאני התם דכפרת כל ישראל תלויה בו. והמצפה איתן הקשה, מהא דאיתא בסוכה (כד.), דר' יהודה חייש לבקיעת הנוד לענין הפרשת תרומה ולענין סוכה על גבי בהמה, וכל שכן דחייש לשמא ימות. ותירץ, דדוקא גבי תרומה החמורה חייש ר' יהודה, דענשה במיתה, אבל ביטול מצות יבמין אינו אלא עשה בעלמא ולא חיישינן. ועוד, דלא נתבטלה מצות יבמין אלא בשב ואל תעשה, ולא דמי לסוכה, דהאוכל חוץ לסוכה מבטל מצותה בידים בקום ועשה.

(ב) גמ', מדסיפא ר' אליעזר רישא לאו ר' אליעזר. הקשה הערוך לנר, דמצי לשנויי דמתניתין רבי היא וסבר כר' אליעזר בחדא ופליג עליה בחדא, וכדאמרינן בכמה דוכתין (ראש השנה ז. מגילה ט.). ותירץ המצפה איתן, דודאי דאיכא לשנויי הכי וכמו שכתבו התוס' בגיטין (ד.) ד"ה הא, אלא דר' יוחנן לא סבר להאי תירוצא, וסבירא ליה דכולה מתניתין חד תנא היא, ומדסיפא ר' אליעזר, על כרחך דרישא לאו ר' אליעזר היא, וכדפירש רש"י בנדרים (יא.) ד"ה אימא, דאם כן הוה רישא וסיפא בחד תנא, ומציעתא בתנא אחר.

(ג) רש"י ד"ה בשלמא, בתוה"ד, קדמו וכנסו אין מוציאין מידן משום דליכא אלא ספק פגע באחות זקוקה. הקשה בחידושי הגרע"א, דשאני התם, דהשתא אינה אסורה לו כיון דאינה אשת אחיו וכדפירש רש"י לעיל (כג:). ד"ה ואם קדמו, אבל הכא גם עתה עומדת היא בספק איסור, והניח בצריך עיון גדול. אמנם הרש"ש תירץ, דמכל מקום שפיר איכא ראייה מהתם, דהא אפילו אם היו כהנים דהוה ספק איסור אין מוציאין וכדאיתא לעיל (כד.). והוא הדין הכא דאף דהוה ספק איסור אין מוציאין מידו בדיעבד, כיון דאיכא למימר דנשא הראשונה בהיתר. ובקהילות יעקב (סימן יט) כתב, דודאי דלא נתכוון רש"י דאיכא ראייה גמורה מהתם, ונקט דוגמא בעלמא, דיש להקל טפי בספק.

(ד) גמ', ואמאי ליקו חתן לייבם הך דאינה חמותו ברישא וכו'. הקשה הרשב"א, אמאי לא משנינן דגזרינן שמא יבוא לייבם את השניה בתחילה, כדאמרינן לעיל גזירה דלמא חליץ לראשונה תחילה. ותירץ, דלעיל אמרינן ליה מכח קושיא, אך למסקנא לא מוקמינן לה בכך, ולעולם לא חיישינן, וטעמא, משום דלמאן דאמר יש זיקה, חמירא מילתא ומדייקים בה ולא יבואו להחליף.

(ה) תוס' ד"ה הך, בתוה"ד, וי"ל דרב אית ליה אין זיקה. כתב הריטב"א, דלפירוש רש"י לעיל (כו:) ד"ה מתה ראשונה, הוא הדין דקשיא לרב, דהא לא תירץ לעיל דגזרינן דלמא מייבם אידך ברישא, ומשמע דלא סבירא

(הרי"ף) והריטב"א. (ועיין עוד באות כה).

(כד) תוס' ד"ה חליץ, וא"ת מאי קא משמע לן פשיטא דהותרה. תירץ הרשב"א, דאין הכי נמי דמילתא דלא צריכא היא, ונקט לה משום דבעי למיתני בסיפא דינא דחליץ לשניה.

(כה) בא"ד, דרב אית ליה אין זיקה. כתב הערוך לנר, דלשיתת רש"י לעיל (הובא באות כג), דרב מיירי אליבא דמאן דאמר יש זיקה, תיקשי קושית התוס' דפשיטא דהותרה. והריטב"א תירץ, דדוקא אותה שחליץ לה הותרה, אך צרתה לא נפטרה מטעמא דהויה חליצה פסולה. והרמב"ן גרס כן להדיא בדברי הגמ', דחליץ לראשונה הותרה אבל לא צרתה. וכתב הערוך לנר, דצריך לומר דכן גרס רש"י. וכתב הקרן אורה, דלתוס' אתי שפיר הא דנקט מתחילה חליץ לראשונה, ואחר כך לשניה. דהיינו לא זו אף זו, דלא רק חליצה ראשונה פוטרת צרתה, אלא אף חליצת שניה. אמנם לרש"י ודעימיה, הוה זו ואין צריך לומר זו, דכיון דחליצת ראשונה לא פוטרת צרתה, כל שכן דחליצת השניה לא פוטרתה. וביאר, דלשיתת זו, קא משמע לן דהיא עצמה הותרה בהאי חליצה, ולא אמרינן דכשם שלרב צריכה לחזור על כל האחין (לעיל כו:). הכא נמי תחזור על חליצת צרתה, ושפיר איכא רבותא אף בחליצת השניה.

(כו) גמ', אבל הכא זיקה דרבנן. כתב הריטב"א, דמשמע מהכא דרב מיירי אליבא דמאן דאמר יש זיקה, וכשיתת רש"י (באות הקודמת, ואות כג). אבל שיטת התוס' בר"ה חולץ, דרב מיירי למאן דאמר דאין זיקה. וכתב הרשב"א, דצריך לומר דזיקה דרבנן דנקט, לאו דוקא, ועיקר טעמא משום דאסור לבטל מצות יבמין מדרבנן, והריטב"א הוסיף, דקרי למצות יבמין בלשון זיקה.

(כז) גמ', שם. כתב הקובץ הערות (יב, ג) דבשלמא לשיטת תוס' (עיינן באות הקודמת ובאות כג) אתי שפיר, דכיון דאין זיקה לא נאסרה עולמית. אבל לשיטת רש"י והנמוקי יוסף והריטב"א (שם) דרב מיירי למאן דאמר יש זיקה, אמאי לא נאסרה לעולם. וביאר, דבאחות אשה דאורייתא, מלכתחילה נאסרה לעולם, וכשמתה אשתו נתחדש היתר באחותה, ולכך אמרינן דכיון דנאסרה שעה אחת נאסרה עולמית. אבל בזיקה לא נאסרה לעולם, דאין איסורה אלא לשעה, מטעם דזקוקה היא לו, ומחמת זה מתחדש איסורה בכל רגע, וכיון דמתה, לא נתחדש שום איסור, ומותרת ממילא.

(כח) תוס' ד"ה אבל, בתוה"ד, אבל למאן דאמר יש זיקה ראוי לאסור משום שנאסרה עליו שעה אחת. ביאר הרשב"א, דהיינו דלר' יוחנן יש זיקה, ולכך נאסרה לעולם, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ואלימא זיקה לשווייה כערוה לעולם, ואף אחר מיתה.

(כט) גמ', אחיות איני יודע מי שנאן. הקשה הרשב"א, אמאי לא תירץ דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין, וכיון דחלצו שניה, הויה הראשונה אשות חלוצה. וגם אם ר' יוחנן עצמו סבר כשמואל דאינה חוזרת, מכל מקום אמאי הש"ס לא הקשה דלימא ליה הכי. ותירץ, דפשיטא ליה לתלמודא דר' יוחנן סבר דאינה חוזרת על כל האחין, מדלא תירץ כן מדנפשיה.

(ל) תוס' ד"ה ולימא ליה דילמא, בתוה"ד, אבל במיתת שניה לא שייך למיגזר כי האי גוונא. הקשה החכמת שלמה, דבשניה נמי שייך לגזור הכי, דאי נתיר לו במיתת שניה, יבא להתיר בפעם אחרת אף במיתת הראשונה. ותירץ, דבמתה שניה לא טעו אינשי, דידיעי דטעמא משום שהיא אוסרת לראשונה, וכשמתה פקע איסור אשות אשה. אך לא ידעי

הדרק היוזמי

זקוקה ליבום אלא לחליצה, ואף על פי כן חיישינן לביטול מצות יבמין. (ג) גמ', מהו דתימא כי לא אמרינן אוקי איסור מצוה במקום איסור ערוה וכו'. הקשה במהדורא בתרא דאכתי תיקשי דליתני הכא ולא ליתני התם. ותירץ, דאם כן, הוה אמינא דהדיוק של זו היא היינו דוקא איסור מצוה, דבו גוזרים משום שני, ולא קאי נמי איסור קדושה, כיון דיש לחלק דבאיסור מצוה מסתבר טפי לגזור משום שני, אך באיסור קדושה לא גזרינן. קא משמע לן דבכל איסור גזרינן.

(יד) גמ', באונסין לא קא מיירי. הקשה הערוך לנר, מנא לן דבאונסין לא קא מיירי, ובשלמא לתוס' לעיל (ט): ד"ה באונסין, דדייקו כן מדנקט בכולן אני קורא, דמשמע ברגיל להיות ולא באונסין. ואולי לשיטתם לעיל (ב). ד"ה בתו, דבכולן אני קורא קאי אדר' חייא. אבל לשיטת רש"י (ט): ד"ה כיון, דקאי אמתניתין, אין לדייק כדברי התוס', ושוב תיקשי מנא לן הא. וביאר, דרב יהודה ואביי קשיא להו דליתני בריש מכילתין (ב). אמו אנוסת אביו, (וכדפרכינן לעיל ט), ורב יהודה תירץ, דמתניתין לא איירי באונסין, ולכך תרגם מחמותו ואילך, אבל בתו דאינה אלא באונסין לא תני לה כשם דלא תני אנוסת אביו. אבל לאביי מיירי מתניתין באנוסה, ולא שנה אמו, משום דבפלוגתא לא מיירי, וכדמשנינן לעיל (ט):.

(טו) גמ', אי בעיא באונסין תיהוי אי בעיא בנישואין תיהוי. ביאר החכמת מנוח, דהני שיתא בבי, היכא דבעי באונסין כגון בתו תיהוי, והיכא דבעיא בנישואין כגון שאר בבי תיהוי.

(טז) רש"י ד"ה באונסין, בתוה"ד, שאי אפשר שנשא יבמתו שיש לה בת. ביאר החכמת שלמה, דאי אפשר שישא האח את יבמתו שתהיה לה בת, ותמצא בה הא דאסור לזה ומותר לזה, כיון שאותה הבת תהיה אסורה לו משום בת אשתו.

(יז) תוס' ד"ה אבל, בתוה"ד, וי"ל דהתם איכא ערוה דקמוכח שאינה לא חולצת ולא מתיבמת. הקשה הרש"ש דמה הוכחה היא, דיאמרו שמשום אחות אשה הוא. ותירץ, דאי משום הא היה אסור מחמת ביטול מצות יבמין.

(יח) בא"ד, שם. הרשב"א תירץ, דהתם ליכא שני אבל הכא דאיכא שני ושניהם מיבמין, נמצא דאין האחד מוכיח על השני, ויאמרו דכל אחד מיבם אחת מהן, וליכא הוכחה דלא מיבם ראובן ללאה משום איסור יבום באיסורי מצוה וקדושה. והריטב"א הוסיף, דכיון שכן, בעינן דיהא שלישי דלא ייבם, כדי שיוכיח על כל אחד מהם.

(יט) מתני', או אשה ובתה. כתב התוס' יו"ט דנקט להני, משום דשכיח טפי שיהיו נשואות לשני אחין, מבתו ובת בתו השנויות בריש מכילתין, והוא הדין לשאר עריות. ונקטינהו משום דר' שמעון, דלא תימא דפוטור דוקא באשה ואחותה דמינייהו יליף, אבל מודה בשאר עריות דאין זיקה אלא מדרבנן. וכתב בתוס' הגרע"א (אות ל"ד), דלא בעינן להאי שינויא, כיון דבלאו הכי לא מצי למינקט בתו, כיון דאסורה לו בעצמותה, (ולא שהזיקה אסרתה) והיינו דינא דסיפא דהיתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה.

(כ) גמ', בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן. כתב הנימוקי יוסף (ח. מדפי הרי"ף), דטעמא דר' שמעון משום דסבירא ליה דמדאורייתא זיקה ככנוסה דמיא, ונמצא שאחות זקוקה היא כאחות אשה, שאין לו ליקוחין בה. וביאר בחידושי אנשי שם (אות ג), דמיירי בנפלו בבת אחת בצמצום, וסבר ר' שמעון כמאן דאמר אפשר לצמצם, דאי מיירי בנפלו זו אחר זו, צריך לייבם הראשונה, ותיפטר השנייה,

ליה האי תירוצא דכתבו התוס'. ועל כרחק דלרב נמי אחיות אינו ידוע מי שנאן בין ברישא ובין בסיפא.

(ו) בא"ד, שם. כתב המהרש"א דהאי שינויא, מהני לפי מה שתיירץ ר"י לעיל (כו): ד"ה אית ביה, דלא תיקשי מינה לרב רישא דמתניתין, כיון דסבירא ליה דאין זיקה, וגזרינן דילמא מייבם אידך ברישא. וכן אתי שפיר לתירוץ רבינו חננאל (שם), דרב מוקים לה כמאן דאמר יש זיקה. אמנם תירוץ ריב"ן, דלרב חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין, אי אפשר להולמו הכא, ועל כרחק דיתירץ כר"י או כר"ח. ואם כן מי הכריחו לתירץ רישא בענין אחר.

(ז) גמ', ר' אלעזר אומר בית שמאי אומרים יקיימו. הקשה הקרן אורה, מאי טעמא דבית שמאי, נימא דכיון דנאסרה שעה אחת תאסר לעולם. וביאר, דבית שמאי סברי, דכיון שכנוסה ויבמה, פקעה הזיקה מאידך למפרע, ונמצא שכל אחד ייבם את הזקוקה לו מעיקרא.

(ח) גמ', ר' שמעון אומר יקיימו. לעיל (יט): כתבו התוס' בד"ה ר' שמעון, (בחד שנויא) דלר' שמעון אין זיקה. וביאר בחידושי רבי נחום (אות תעב), דלפי זה, הא דאמר ר' שמעון יקיימו, דמשמע דלכתחילה לא ייבם, אף סבר דאין זיקה, היינו משום ביטול מצות יבמין. אבל הקשה דלעיל אמרינן, דלר' יוחנן לא חיישינן למיתה, ועל כרחק דמתניתין דלא ייבמו, סברה דיש זיקה, דאי לאו הכי, אמאי לא ייבם הא לא חיישינן למיתה. וכיון דלתוס' סבר ר' שמעון דאין זיקה, הכי נמי בעינן למימר הכי לדבריו. ותירץ, דאין הכי נמי דר' שמעון סבר כר' יהודה (יומא ב). דחיישינן למיתה, ולכך אסור משום ביטול מצות יבמין, והיינו לדידיה טעמא דמתניתין. ודוקא ר' יוחנן לא ניחא ליה להעמיד המשנה כר' יהודה, וסבר דלא חיישינן למיתה.

(ט) תוס' ד"ה ר' אליעזר, וא"ת וכי טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן. ביאר הערוך לנר דלא הקשו אברייתא, דהא שפיר מצינו בכמה דוכתי לתנאים ששנו מחלוקות דבית שמאי ובית הלל. אלא שהקשו אמתניתין, דכיון דתנא קמא כבר אמר יוציאו, מה הוסיף בזה ר' אלעזר, וכי אתא לאשמועינן דעת בית שמאי.

(י) בא"ד, שם. הקשה המהרש"א (במהדורא בתרא) הא איתא בשבת (קל), דר' אליעזר שמותי הוא ומתלמידי בית שמאי, ומה שייך להקשות אמאי השמיענו טעמא דבית שמאי. נאמנם לגירסת הרש"ש לעיל (כו). במשנה ר' אלעזר בן שמוע, והוא אינו מתלמידי בית שמאי, וכן גרסו התוס' בד"ה ר' אלעזר. שפיר יש להקשות וכי השמיענו טעמא דבית שמאי. (ר.ג.ג.).

דף כח ע"ב

(יא) גמ', הכא איסור מצוה ואחותה. הקשה הערוך לנר דאכתי יקשה מתניתין דלעיל למה לי, ואמאי לא עבדינן צריכותא גם לההיא משנה. וביאר, דשפיר בעינן לה, דסלקא דעתך דדוקא כשיש עוד אח שאינה לו איסור מצוה ואחות זקוקה, העמידו חכמים דבריהם, ואסרוהו לייבם, לאותו דהוי לו איסור מצוה. אבל כשאין עוד אח לא גזרו חכמים לבטל מצות יבום, ושפיר מצי ליבמה, וקא משמע לן מתניתין דלעיל דאין לחלק בזה, ואף כשיש רק אח אחד, חולצת ולא מתיבמת.

(יב) גמ', משום מצוה עבוד רבנן. הקשה הקרן אורה, דהא למאן דאמר דאין זיקה, טעמא דמתניתין משום ביטול מצות יבמין, ואם כן מאי קא משמע לן בהאי איסור מצוה, דהא בזה נמי שייך ביטול מצות יבמין כיון דזקוקה לו מדאורייתא. ותירץ, דמכל מקום הוי רבותא, כיון דהכא אינה

חדף היוזמי

והיישין שיהיה איש אחר דלא גמיר לדר' שמעון, ויראה שלא חלצו לההיא דאיסור מצוה, ולא יראה אם חלצו לשניה, ויטעה לומר דחלצו לה. אך לא חלצו לאחותה דאיסור מצוה, כיון דבמקום ערוה היא, ונמצא דנפיק חורבה לאיסור מצוה דעלמא שיאמר דלא בעיא חליצה דהוויא כערוה.

(ד) רש"י ד"ה מגמר, בתוה"ד, ולא אתי למישרי אחות זקוקה דעלמא. ביאר המהרש"א דבלישנא קמא פירש רש"י דמטעמא דגמירי לא אתו למישרי אחותה, ובהאי לישנא אתא ליישב, דאולי נימא דנגזור באחות זקוקה דעלמא, דהיינו בגוונא דנפלה לפני שני יבמין, דלר' שמעון נמי בעיא חליצה דלא נאסרת משום לצרור. ואם אחת מהן ערוה נגזור דהשניה ליבעי חליצה, אטו אחות זקוקה דאין אחותה ערוה עליה דבעיא חליצה. וכתב, דמהאי טעמא דגמירי אין לחוש לכך. והרש"ש כתב, דכוונת רש"י דלא אתי למישרי אחות זקוקה לייבום, אי לא הווי ערוה. ומיירי ובנפלו לפני אח אחד.

(ה) מתני', ועשה בה מופנה מאמר. הקשה האילת השחר, היאך שרי לבית הלל לעשות בה מאמר, הרי מבטל בכך מצות יבום, דהא אם ימות בעלה של השניה לא יוכל ליבמה וגם השניה תצא, ואם כן נימא ליה שלא יעשה מאמר בראשונה אלא ייבם. ותירץ, שרק למיתה גרידא חיישין, ולא שימות בלא בנים ותיוקק לייבום. עוד תירץ לפי שיטת הרשב"א (לעיל כו:), דאיסור ביטול מצות יבמין אינו אלא מדרבנן, וכיון דמאמר נמי מצוה מדרבנן, לא חששו לבטל בכך מצות יבמין. ונאולי יש לומר דלא אמרינן דחיישין לביטול מצות יבמין אלא בגוונא שנפלה ליבום. אבל כאן שלא נפלה כלל קמיה מהיכא תיתי לומר דיוחש לה.

(ו) מתני', ואשת אחיו בחליצה. הקשה הערוך לנר, דלר' שמעון דאחות זקוקה ערוה דאורייתא היא, וכתבו התוס' (כח:), ד"ה אבל דהיינו כשנפלו לפני יבם אחד, אם כן הכא השניה אינה צריכה חליצה ואפילו ללא מאמר, והיאך נחלקו בה. ודוחק לומר דלר' שמעון לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה, כיון שהיה לגמרא לפרש כן וכדלעיל (כח:). [ועיין לעיל כח: אות כ']

(ז) תוס' ד"ה אוי, בתוה"ד, אבל התם פשע שהכניס עצמו בספק חרשות. ביאר החכמת מנוח, דספק חרשות היינו ספק אם תתפקח ותתרפא או לא, ולכך פשע, אבל בהא דנשא קטנה לא פשע כיון שעומדת להיות גדולה בודאי.

(ח) גמ', לא תימא מאמר לבית שמאי קונה קנין גמור. הקשה הריטב"א, מהיכי תיתי לומר דקונה קנין גמור. ותירץ, דסלקא דעתך הכי משום הילפותא דמצינו בירושלמי (פ"ב ה"א), יבמה יבא עליה זו הביאה, ולקחה לו לאשה זו המאמר, והוה אמינא דהכתוב הקישן, וכשם שביאה גומרת כך מאמר גומר, קא משמע לן ר' אלעזר דאינו גומר, וכדילפינן (שם) מקרא דויבמה, עירה כל הפרשה לייבום, לומר לך ביאה גומרת ואין מאמר גומר. (ט) תוס' ד"ה לא, בתוה"ד, כי הוי נמי מאמר אשת שניהם הוא בועל. האמרי משה (סימן ח' אות ב') כתב לתרץ בשם הגר"ח, דאף דמאמר אינו כייבום, מכל מקום מכח המאמר נעשית ערות אשת איש על שאר האחים, וממילא נפקת זיקתם, ואינה צריכה חליצה אלא מבעל המאמר, ולכן לא הויה אשת ב' מתים.

(י) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, הא קתני במתני' תצא משום אחות אשה. הקשה המהרש"א במהדורא בתרא דהיא היא מה דפרכינן לקמן (עמוד ב') לרב אשי. ותירץ, דנתכוונו להקשות היאך רב אשי לא אסיק אדעתיה הך

וכדאיתא לעיל (יט:). אמנם התוס' לעיל (יט:), ד"ה ר' שמעון כתבו בחד שינויא, דלר' שמעון ליכא זיקה. וביאר בחידושי רבי נחום (אות תע"ד) דלשיטתם צריך לומר, וכן יראה בדברי הנימוקי יוסף. דזה ודאי דאין הזיקה פועלת להחשיבה כאשתו, אלא דהוויא ככנוסה לענין שיהיו צרות זו לזו. וללא הזיקה לא מיקרו הכי, והוא מה דילף ר' שמעון מקרא "דלצרו". ונלדבריו אתי נמי שפיר מה שהקשה הקרן אורה לדברי הנימוקי יוסף, דמסקינן לעיל (יט:), דלר"ש אין זיקה. [ועיין לקמן אות כג] (כא) רש"י ד"ה בשעה, כגון וכו' ונעשו שתי אחיות צרות זו לזו בויקה. ביאר הערוך לנר, דר' שמעון מוקים לקרא בהאי ענינא ולא בנישואין, משום דבקידיש אחת משתי אחיות, אין הקידושין תופסין בשניה, ואינה קרויה צרה, ובקידיש שתי אחיות כאחת נמי ליכא לאוקמי, וכדמוכח בקידושין (ג:). ועל כרחך דקרא מיירי בזה אחר זה. ועוד טעם, משום דקרא ביבמה איירי, וכדילפינן לעיל (ז). מגזירה שווה דעליה.

(כב) רש"י ד"ה ליגזור, בתוה"ד, איסור אחות זקוקה ערוה גמורה היא דרחמנא פטרה וקיימא עליה באיסור אשת אח. כתב בחידושי רבי נחום (אות תע"ה), דמדברי רש"י משמע, דכיון דילפינן מקרא דפטורות מיבום וחליצה, יש בהן כרת דאשת אח. אמנם מדברי התוס' בקידושין (ג:), ד"ה אי הכי דכתבו "יש בהם כרת כיון שפותר אותם מן החליצה ומן היבום" משמע דמקרא ילפינן דאיכא כרת ואסורות הן, ומכח הכרת נפטרו מיבום וחליצה. אמנם המהרש"א פירש דברי התוס', דמייתו ראייה דיש בהן כרת, שהרי נפטרו מן החליצה ומן היבום, ואם כן אין הכרח דסברי דלא כרש"י. (כג) בא"ד, וקיימא עליה באיסור אשת אח. כתב הערוך לנר, דדוקא איסור אשת אח איכא, אבל משום אחות אשה ליכא, דהא מסקינן לעיל (יט:), דלר' שמעון לא אמרינן זיקה ככנוסה. וכן מבואר בתוס' בקידושין (ג:), ד"ה אי, דלר' שמעון האיסור משום אשת אח. (ועיין לעיל באות כ')

דף כט ע"א

(א) רש"י ד"ה והאמר, בתוה"ד, הא כיון דמדאורייתא חויה ליבומי זקוקה היא. בחידושי רבי נחום (אות תע"ט) דייק מדברי רש"י, דקושית הגמ' היא רק מאיסור מצוה, דמדאורייתא ראויה ליבום, אך באיסור קדושה דלא חויה, לא הוו צרות זו לזו, ולא פרכינן עלה. וכן הוכיח מדכתב רש"י (בשינויא דגמרא) ד"ה גזירה, דקאי באיסור מצוה, ולא נקט כלל לאיסור קדושה. וביאר, דאף דאיכא זיקה באיסור קדושה, מכל מקום לא מהני לענין יבום, אלא לחליצה בלבד, ולכך לא מיקרו צרות זו לזו לר' שמעון, כיון דדוקא היכא שהזיקה מחייבת יבום, הוו צרות זו לזו על ידי זיקה. אבל זיקה הפועלת לענין חליצה בלבד, לא מיקרו "צרות", ומותרות לר' שמעון.

(ב) רש"י ד"ה והא, בתוה"ד, דאם היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה וכו'. אמנם הבעל המאור (ח. מדפי הרי"ף) והריטב"א ביארו קושית הגמ', שאם היתה אחת מן העריות איסור מצוה או איסור קדושה, לא גזרינן שתחלוץ משום איסור מצוה דעלמא. ומשינינן דאינשי ידעי שאותה הערוה היא הפוטרת.

(ג) רש"י ד"ה דמגמר, בתוה"ד, אתי נמי למיפק אחותה שהיא איסור מצוה בלא חליצה, ונפקא מינה חורבה לאיסור מצוה בעלמא. כתב המהרש"א דרש"י קיצר במקום שהיה לו להאריך. וכוונתו, שאותו שיאמר דכיון דלאחותה אפקת בלא חליצה, ודאי דגמיר הא דר' שמעון, ולכך יבוא להתיר אף לאחותה דאיסור מצוה בלא חליצה, כיון שנעשו צרות זו לזו.

חדף היוזמי

מפכת יבמות דף כט

ט השו"ן התשע"ה

הוא וכו'. והתוס' לעיל (בעמוד א') ד"ה ב"ש הבינו דבריו בפשטות. ועל כן ביארו דלשיטתו תצא משום אחות אשה לאחר שיבא אליה. אמנם הקשו מלעיל (יח.) ומדלקמן (ל.) ולמדו דלב"ש מאמר קונה מדאורייתא. והא דילפינן מנערה המאורסה היינו מדין דיו. אמנם הרשב"א, כתב דרש"י לא כיון דמאמר לב"ש אינו קונה דבר תורה, מכח אותן קושיות שהקשו התוס'. אלא שלמד דלמדו קל וחומר מנערה המאורסה כיון דמאמר אינו גומר בה כקדושין דאורייתא. ואין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה. (ועיין באות הבאה)

(כ) שם, בתוס' ישנים (בעמוד א' אות ב') כתבו בשם ר' נתנאל, דאיתא בירושלמי, דגירש לבעלת מאמר צריכה חליצה, והטעם דאליה המאמר לפטור צרתה מחליצה. משום דלא גרע מקדושין דעלמא, דגם ביבמה כתיב ו"לקחה". ופשיטא, דאם אירס אחיו אשה ומת אחיו בעל אחותה דלא תצא המאורסת. הכי נמי בעלת המאמר. אלא דהכא כיון דביאה גומרת בה, דכתיב "יבמה יבא עליה". לא סגי לה בגט ובעיא חליצה. ונראה לבאר. דמה שרש"י כתב דמאמר יבמין מדרבנן הוא. לא כיון לומר דקונה מדרבנן. אלא כונתו למה שאמרה הגמ' לקמן (נב.) דתקנו מדרבנן לעשות מאמר כדי שלא יבעל ללא קדושין משום פריצותא. אבל מה שמועיל המאמר מדאורייתא הוא. ומשום כך אין המאמר גומר, אלא דבעינן ביאה, וכמו שכתב הירושלמי. מה שאין כן באירוסין דגומרין בה מדאורייתא והוא הקל וחומר.]

(כא) גמ', תני ר' חייא וכו'. כתב המהרש"א במהדורא בתרא, דאב"י לא נצרך להביא האי ברייתא, דהא ודאי דגם רבא בעל הבעיה ידע דאינו יורש את הארוסה, כיון דזו הנפקא מינה בהאי בעיא. והתלמוד הוא שהביא את הברייתא להורות מנין דארוס אינו יורש. והחכמת מנוח כתב, דניחא ליה לאב"י להביא הברייתא כדי לחזק דבריו.

(כב) רש"י ד"ה ולא מיטמאה, בסוה"ד, כגון ברגל ישראל מוזהרים על הטומאה. הקשה הקרן אורה, דלכאורה רק זכרים דמחויבים להראות בעזרה מוזהרים על הטומאה, אבל נשים דאינן נאות ראייה מנלן דמוזהרות. ותירץ, דכיון דשמחה נוהגת בנשים, ועיקר שמחה בשלמי שמחה, משום הכי מוזהרים על הטומאה.

(כג) גמ', לר' יהושע לחד יש זיקה לתרי אין זיקה. הר"ן (בנדרים עד. ד"ה ר' יהושע) פירש משמיה דרש"י, דלר' יהושע יש זיקה, ומשום הכי אליה מאמר טפי מאירוסין כיון דהויא ככנסה, ולכך מיפר היבם, אבל בשני יבמים אין ברירה למי תתייבם ולהכי אין שניהן מפירין דבעינן שיהא בעלה ידוע בשעת ההפרה. אמנם הריטב"א בסוגיין, כתב דאין זה מטעם ברירה, דאפילו אם יש ברירה, מכל מקום בעינן מדין נדרים שתהא ברירה גמורה מאיזה כח נדרה מופר.

(כד) גמ', בשלמא נישואין עושה משום הכי מיפר. הקשו הרשב"א והריטב"א, הא לעיל סברי רבה ואב"י, דאפילו אם נישואין עושה אינו מיפר, מקל וחומר דארוסה בעלמא, והיאך אמרינן דמיפר אי נישואין עושה. ותירצו, דהשתא דוחה התלמוד מכח האי ראייה את סברת רבה ואב"י. ופשיט מהכא דנישואין עושה, ומהני אפילו לענין הפרת נדרים, וכל שכן לענין מסירה לחופה.

(כה) גמ', להפר נדרים מי אמרינן. הקשה בחידושי רבי נחום (אות תצ"ז) דלשיטת רש"י לעיל ד"ה השתא, דמאמר קונה מדרבנן, היאך מצי להפר בשותפות על ידי מאמר דרבנן. וביאר, דדינא דארוס מיפר חומרא הוא, שהרי ללא אירוסין מיפר האב לחודיה, ולאחר אירוסין בעינן נמי הפרת

קושיא. אמנם חתנו רבי משה הקשה, דלפי פשוטו אין זה דומה לקושיא הגמ', דהתם פרכינן הסייעתא דר' אבין ממתניתין, והתוס' הקשו דפירכא זו אינה מיושבת אליבא דרב אשי.

(יא) בא"ד, אבל קשה דצרה דבכל דוכתי היינו שנופלת עמה מבית אחד. הרש"ש יישב שיטת רש"י, דקרי לה צרה, כדיליף רבי שמעון לעיל (כה:): בשעה שנעשו צרות זו לזו.

(יב) בא"ד, דלא מסתבר שיהא שום תנא מיקל לבטל בהדיא מצות יבמין. כתב הערוך לגר, דאף על גב דמצינו דרבן גמליאל סבר הכי, וכמו שכתבו התוס' לעיל ד"ה אי כר"ג, מכל מקום הלא ביארו התם, דגם רבן גמליאל לא אמר כן אלא בכנוסה אצלו מעיקרא.

דף כט ע"ב

(יג) גמ', זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה. כתב הרשב"א, דלאו דוקא, ואין השני צריך לעשות מאמר, דכיון דעשה הראשון מאמר פקעה זיקה, והותרה השניה לשני. והרש"ש תירץ, דגורנין שמא יכנוס השני קודם שיעשה הראשון מאמר, ולכך שניהם יעשו מאמר. עוד תירץ, על פי התוס' לעיל (יח:): ד"ה אומרים, דשניהם עושים שליח בבת אחת, ואין מאמר הראשון קודם לשני.

(יד) גמ', זה יעשה מאמר וידחה. הקשה הקובץ הערות (כ, ה), הא עדיין איכא למיחש לביטול מצות יבמין, והיאך יעשו שניהן מאמר, ובשלמא למאן דאמר דמאמר קונה קנין גמור, פירשו התוס' לעיל (יח:): ד"ה אומרים, דמייירי שעשו שניהם שליח בבת אחת. אבל למאן דאמר דמאמר אינו קונה אלא דוחה, ניהוש לביטול מצות יבמין. וצריך עיון, מאי שנא בין אי אמרינן דקונה, דאפשר על ידי שליח. ואי אפשר אי אמרינן דנדרחה.]

(טו) גמ', מאמר דהתירא קני דאיסורא לא קני. כתב הקרן אורה, דמדאורייתא ודאי דאין חילוק, דהא ליכא אלא איסור דרבנן דאחות זקוקה, אלא דמדרבנן תקנו דמאמר דאיסור אינו דוחה, ואף דבעשיית המאמר ליכא איסור [כדכתב רש"י ד"ה ואין], מכל מקום כיון דאינה ראויה לייבום, חשיב מאמר דאיסורא ולא קני.

(טז) גמ', אמר ר' אבין אף אנן נמי תנינא וכו'. הקשה הרשב"א, דשמא סברי בית שמאי דאין זיקה, ולכך לכתחילה לא, משום דאסור לבטל מצות יבמין. ותירץ, דסבר ר' אבין דאי טעמא דבית שמאי משום דאסור לבטל מצות יבמין, אם כן אפילו אם קדמו וכנסו יוציא, דגורנין דיעבד אטו לכתחילה.

(יז) רש"י ד"ה ומשייר, דבעיא חליצה אם באת לינשא עד שלא כנס היבם את בעלת המאמר. הקשה בחידושי רבי נחום (אות תפ"ט), דמשמע דאם כבר כנס את בעלת המאמר, אין אחותה צריכה חליצה, והרי למאן דאמר יש זיקה אין קידושין מפקיעין זיקה. וכתב, דסבירא ליה לרש"י דנישואין מפקיעין זיקה וכדעת התוס' (יח:): ד"ה שומרת.

(יח) תוס' ד"ה יעשה, ומשום ביטול מצות יבמין ליכא למיחש כדפרישית. נתכוונו למה שפירשו שם (יח:): ד"ה אומרים, דיכולים לעשות שניהן שליח בבת אחת לעשיית המאמר, וממילא ליכא משום ביטול מצות יבמין. והריטב"א תירץ, דהשתא סברינן דטעמא דמתניתין משום דיש זיקה ולא חיישינן למיתתה.

(יט) גמ', מאמר לבית שמאי נישואין עושה או אירוסין עושה, השתא ארוסה וכו'. פירש רש"י בד"ה השתא, דקדושין וכו' מאמר יבמין מדרבנן

הדרג היוזמי

וביאר, דהאי טעמא דכאשת אח שיש לה בנים, היינו שהיו לה בשעת נפילה ומתו, ומכל מקום אסורה לו, והכי נמי במתניתין דהויא ערוה בשעת נפילה אסורה, כיון דנאסרה שעה אחת. אמנם המאירי ביאר דחד טעמא הוא, דכיון דנאסרה שעה אחת משום דהויא כאשת אח שיש לה בנים, ממילא נאסרה עולמית.

(ה) רש"י ד"ה **טעמא דגירש**, בתוה"ד, בשלמא אי לא כנסה הויא מותרת לזה מחמת זיקת אחיו הראשון וכו'. ביאר הריטב"א, דכשכנסה המגרש הובררה לו למפרע, ונעשית אשתו והנכרית צרות בזיקה זו לזו בשעת מיתת הראשון, אבל אם לא כנסה לא אסרה, ואפילו אם לא גירש את אשתו, דכיון דראויה הנכרית לשניהם ויכול כל אחד מהם לכונסה, לא פקעה זכות השלישי משום מיתת השני. ולפי זה כתב **החכמת מנוח** על **תוס' ד"ה זאת אומרת** דלרש"י לא קשיא קושיתם.

(ו) רש"י ד"ה **אמר לך**, בסוה"ד, הואיל וערוה על בעלה לבדו הוית רמיא ונעשית צרתה בזיקה. הקשה **הערוך לנר**, אמאי הוצרך רש"י לכך הרי אי רמיא נמי על האח השני, מכל מקום הויא צרתה בזיקה, כיון דסבר רב אשי דיש זיקה בתרי אחי. וביאר, דקשיא ליה לרש"י, לשיטתו נעיין באות הקודמת] דדוקא בכנס לבסוף, הוברר למפרע דהויא צרת אחות אשה בזיקה. אבל הכא הא איירי בדלא כנסה ולא עשה בה מאמר, ולא הוברר הדבר. ואם כן לא תחשב הנכרית כצרת ערוה למפרע, ושפיר מתיבמת. ואמאי פרכינן לרב אשי מדרב נחמן, והא שפיר מודה התם דליכא זיקה. ולכך פירש רש"י דהכא אף דלא כנס לבסוף, מכל מקום נחשבת אשתו על ידי זיקה, כיון דלפניו לבד רמיא. דהחילוק דכתב רש"י **לעיל ד"ה טעמא**, בין כנס ללא כנס לבסוף, לא שייך אלא בב' אחים, נועיין באות הקודמת בשם הריטב"א].

(ז) **תוס' ד"ה ונאסרה**, בהך בבא וכו', דנכרית נמי מתסרא לפי שהיתה צרת אחות אשה שעה אחת. כתב **הרש"ש**, דמדבריהם משמע שאם נשא הנכרית אחר שמתה אשת השני מותרת, כיון שמעולם לא היתה צרת אחות אשה. וזה אינו, דמכל מקום כיון דהערוה הויא כאשת אח שיש לו בנים, ודאי דצרתה אסורה. ולכך הגיה בדבריהם "לפי שהיא צרת אחות אשה", וכן היא גירסת התוס' שהביא **התוס' יו"ט**.

(ח) **בא"ד וי"ל** דלא מהני למימר נשואין מפילין וכו'. וביאר **בחדושי מר"ן רי"ז הלוי** (יבום וחליצה), דלענין מה דאמרינן כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה, לענין "פטורי יבום" לא שייך לומר נשואין הראשונים מפילין, אלא אזלינן בתר זמן המיתה שהיא זמן הנפילה ממש. אבל לענין "איסור יבום" כגון דינא דצרה **שנאסרת ביבום**, שייך לומר נשואין הראשונים מפילין כיון שנאסרה הרי היא קיימת בשם צרת ערוה ואיסורה.

(ט) **תוס' ד"ה זאת אומרת**, בתוה"ד, אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו. ביאר **המהרש"א**, דדוקא במת אחיו ונפלו שתיהן לפניו, היינו מת ולא גירש, אמרינן דאסור לכנס משום זיקה גם כשלא ייבם אחיו, אבל אם לא מת מותרת לכל אחד מהם גם כשלא גירש. ולרב אשי דאוסר במת וגירש היינו דוקא כשיבמה אחיו, אבל אם לא יבמה מותרת לו מכח זיקת אחיו הראשון. **והרש"ש** ביאר, דדעת התוס' דרב אשי אוסר אף כשלא יבמה המגרש (ודלא **כרש"י בד"ה טעמא**), וכדמסקינן אליבא דרבא להלן בלא גירש, דאף אם לא כנסה אסורה.

הבעל. ובוה סבר ר' אלעזר דמאמר חשיב אירוסין מדרבנן לחומרא, שלא תועיל הפרת האב לחוד.

(כו) **גמ', כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת**. הקשו **התוס' ישנים**, דאם כן אמאי נכתבה פרשת נדרים, והא בלאו הכי נודרת על דעת בעלה. ותירצו, דאחר שנכתבה פרשת נדרים נתחדש הא נודרת על דעת בעלה. **והתוס' לקמן (פט)**. ד"ה **מאי תירצו**, דמילתא דרב פנחס לא מיירי אלא היכא דאמור רבנן דבעל מיפר גם כשאינו מיפר מן התורה, וקאמר דטעמא משום דנודרת על דעתו.

(כז) **רש"י ד"ה לא אונן**, **לאסור בקדשים**. כתב **הערוך לנר**, דהוא הדין לענין עבודה דאונן אסור בה. אמנם רש"י נקט קדשים משום דשייכי אף באשה אוננת ואף בישראל.

(כח) **רש"י ד"ה אלא לתרי**, בתוה"ד, מיהו יפרו שניהם מיבעי ליה. הקשה **הריטב"א** אמאי לא משני דיפר בשותפות וכדרב נחמן דלהלן. ותירץ, דהתם שפיר שייך לשינויי הכי משום שהיבם עיקר והאב טפל, לכך נקט בלשון יחיד, אבל הכא שניהן שוין. והוסיף **דיש מפרשים** קושית הגמ', אלא לתרי אמאי יפרו ואפילו שניהם יחד, והא אין ברירה.

(כט) **תוס' ד"ה לא מיטמאה**, בתוה"ד, דאינה חייבת ליטמא לו. **היעב"ץ** פירש בענין אחר, דמיירי באוכלת חולין בטהרה, וכיון דאין האבילות חובה עליה, אינה רשאית ליטמא לו, שמא לא תזוהר בטהרת מאכל ומשקה דידה. עוד פירש, דאינה מיטמאה משום מצות חלה המוטלת עליה, ואם תיטמא לא תוכל להפריש חלתה, ותנא בארץ ישראל קאי, שהיו מפרשינן חלותיהן בטהרה.

דף ל' ע"א

(א) **מתני', נכרית חולצת ולא מתייבמת**. הקשה **המהרש"א** הא גם לולא איסורא דאחיות אסורה כיון דהויא אשת ב' מתים, שהרי עשה בה מאמר, ומריהטא דמתניתין משמע, דחולצת ולא מתייבמת משום איסור אחיות. ועיין במה שהעיר **הרש"ש**.

(ב) **מתני', הרי זו אסורה עליו עולמית**. **הרמב"ם** (בפירוש המשניות) נסתפק בדין צרתה הנכרית, שמא הא דנאסרה עולמית מדין ערוה דאורייתא, ופטורה אף מן החליצה, או דאסורה עולמית מדרבנן, ודין צרתה כצרת שנייה, שחולצת או מתייבמת. וסיים דמספק תחלוץ ולא תתייבם. אבל **התוס' ד"ה ונאסרה** פשיטא להו דהנכרית אסורה, ואינה מתייבמת או חולצת. וכן כתב **הרמב"ם** ביד החזקה (פ"ל מיבום הי"א).

(ג) **מתני', הואיל ונאסרה עליו שעה אחת**. הקשה **הקובץ הערות** (ד, י"ב) אמאי בעינן האי טעמא, תיפוק ליה דכיון שבשעת מיתת בעלה לא נתחייב ליבמה מחמת דאסורה עליו, הכי נמי לא יתחייב אחר כך. וכמו דמצינו **בירושלמי** (כתובות ג, ו) גבי אונס דכתיב ביה ולו תהיה לאשה, דאם היה נשוי אחותה ומתה, נפטר ואינו צריך לישא אותה. ותירץ, דבאונס הביאה מחייבתו, וכיון שבשעת החיוב היה פטור לא נתחייב שוב. אבל חיוב יבום אינו דוקא בשעת מיתה, אלא דכל שעתא רמי חיובא עליה, ומשום הכי היה ראוי להתחייב גם אחר כך, כיון דאכתי קיימת סיבת הזיקה, ולא נפטר אלא מחמת הטעם דכיון דנאסרה עליו שעה אחת, נאסרה עולמית.

(ד) **גמ', מאי קא משמע לן תנינא**. הקשה **בחדושי רבי נחום** (תק"א) דלכאורה מאי קושיא, הא טעמיה דרב יהודה משום דהויא כאשת אח שיש לה בנים, אבל טעמא דמתניתין משום הואיל ונאסרה שעה אחת.

הדרג היזמי

דמעיקרא דדינא מוקמינן אחזקה, אלא דסבירא ליה דמחמירין שתחלוץ, ולא חיישינן לאם אתה אומר חולצת, מתיבמת.

(טו) רש"י ד"ה ודברתא, בסוה"ד, וישאנה אחיו מאמו כנכרית בעלמא. הקשה הרשב"א, אמאי נקט רש"י דוקא אחיו מאמו והא אפשר דמיירי אף באחיו מאביו. ותירץ הריטב"א, דסתם צרת ערוה היינו צרת הבת, ולכך לא פירש דמיירי באחיו מאביו, דאם כן אחות הערוה היינו בת אחיו מאביו, והיאך יתכן שיבא אחיו מאביו לקדש את בתו, אבל באחיו מאמו, על כרחך דהיא וצרתה אינה מבתו, שהרי אינו בר יבוס. והק"ן אורה תירץ, דנקט אחיו מאמו שיש בו חשש ערוה, ולא אחיו מאביו שאין בו חשש ערוה אלא לאו דלא יבנה.

(טז) תוס' ד"ה כתב, בתוה"ד, אגן לא נסמוך על הזמן הכתוב ואמאי פסול. התוס' בגיטין (ג.) ד"ה כתב תירצו, דחיישינן שמא תתפוס האשה ולא יוכלו הלקוחות להוציא הימנה מחמת הספק.

(יז) תוס' ד"ה אשה, בתוה"ד, דמכל מקום היא בחזקת היתר לשוק. הריטב"א הביא דעת הרמב"ן דלא כהתוס', אלא דדוקא בכנסה קודם שגירש, אך אם גירש ואחר כך כנס, לא היתה בחזקת היתר לשוק מעולם. (יח) בא"ד, דהתם חיישינן לספק דרוסה משום דשכיחא, דמוכחא מילתא לאיסורא טפי מדלהיתרא. כתב הקובץ הערות (כח, ג) דמשמע דאם היה ספק השקול לא חיישינן, ומשום דיש חזקת היתר להבא לאחר שתישטט, וכבסוגיין שהאשה עומדת להבא בחזקת היתר לאחר שימות בעלה. אבל הקשה דהתוס' בחולין (יא.) ד"ה אתיא כתבו, דבספק טריפה ליכא חזקת היתר, כיון שהיא חזקה שלא נתבררה בשעתה. ולכן פירש דאין כונת התוס' לחזקת היתר, אלא לחזקת הגוף דמבוררת, כיון שבשעה שנולדה ודאי לא היתה דרוסה.

דרג לא ע"א

(א) גמ', מפולת דלא שכיח לא גזרו בהו רבנן, הקשה הרש"ש, אמאי גזרו רבנן שתחלוץ, והא מדאורייתא היא בחזקת היתר, ואם גזרו משום שלא יבואו להתיר בעלמא צרה ערוה, כל שכן שיש לגזור משום החשש דאם אתה אומר חולצת מתיבמת. ותירץ, דהחשש דיתירו צרת ערוה כשמתה הוי מידי דשכיח, אבל החשש דאם חולצת מתיבמת לא שכיח, ולכך לא גזרו.

(ב) גמ', למאי הלכתא דאי כהן הוא אסורה ליה וכו'. הקשה הערוך לנר, אמאי לא אוקי הלכתא, לענין שאם קידשה אחר צריכה הימנו גט מספק. ותירץ, דמשום דיוקא דמתניתין קאמר הכי. דנקטה לשון מגורשת ואינה מגורשת, ולא נקטה ספק מגורשת. ועל כרחך, דיש דדיינינן לה כודאי מגורשת, ויש דדינה כאינה מגורשת. והיינו דלגבי כהן על כרחך אי הוי ספק לא תאסר עליו, דמשום חזקת אשת איש לא אמרינן שנתגרשה. ועל כרחך דדיינינן דודאי מגורשת. ולגבי דין צרת ערוה נמי לא הוי ספק, דאם כן הוה לן לאוקמה בחזקת היתר לשוק ואמאי צריכה חליצה. ועל כרחך דהויא מגורשת ודאי.

(ג) גמ' וממאי דמתני' דהכא בכת אחת. ביאר החכמת מנוח, דמקשה, אמאי לא תנן נמי גבי גירושין ספק קרוב לו, ונוקמה בב' כיתי עדים, ואי משום דמתניתין בכת אחת, היא גופה מנלן. וכתב המהרש"א (במהדורא בתרא), דהיינו דמשנינן דומיא דקידושין דמיירי בכת אחת, ופרכינן דשמא אף בקידושין הוה מפרשינן דמיירי בב' כיתי עדים, ואכתי תיקשי אמאי לא שנה גירושין.

(ו) רש"י ד"ה זו היא למעוטי, בתוה"ד, אבל מת שני זה אחר ראשון ולא גירש את אשתו ואפילו לא כנס את הנכרית אסורה. הקשה הרשב"א, דלגירסת רש"י אתא למעוטי מי שלא גירש. וממתניתין משמע דזו היא שאמרו וכולן שנתגרשו, אתא למעוטי גירושין אחרים. וכתב דגירסת רבינו חננאל והרי"ף (ח: מדפי הרי"ף), דזו היא למעוטי מת ואחר כך גירש, וסבירא ליה לרבא כרב אשי, ודייק ממתניתין דמת ואחר כך גירש וכנס הנכרית ומת, אסורה הנכרית משום דהויא צרת ערוה בזיקה. ואף דלרבא מיתה מפלת, ושרי אף בכנס ואחר כך גירש. מכל מקום ביאר הרי"ף, דדוקא בערוה שגירשה לפני שנפלה קמי יבם מועילין הגירושין, כיון דנופלת לפניו בהיתר. אבל הכא מעיקרא כשנפלה, הויא באיסור מחמת זיקה ולא מהני מה דגירשה. וכתב הרשב"א, דלגירסת הראשונים מיירי דוקא כשכנס לבסוף אבל אם לא כנסה, מותרת הנכרית כיון דלא הויא צרת ערוה שהרי לא כנסה. אמנם הטור (סימן קמה) כתב, דדוקא בלא כנס אסורה אבל אם כנס מותרת. והרמב"ן כתב, דלדעת הרי"ף בין בכנס ובין בלא כנס אסורה.

(יא) מתני' ספק קרוב לו וכו', פירש רש"י שהיו ח' אמות מצומצמות ביניהן וכו'. והרשב"א פירש, דמיירי שנסתפק לעדים אם היא יכולה לשומרן והוא אינו יכול, או שמא הוא יכול לשמרן והיא אינה יכולה. והק"ן אורה הקשה בדברי רש"י דמתחילה פירש דמיירי בח' אמות מצומצמות, ואחר כך פירש דספק אם זרקו קרוב לו או קרוב לה. ואם כן הספק הוא מצד העדים, ולא בעי לאוקמי בח' אמות מצומצמות דוקא. והערוך לנר פירש בענין אחר, דמיירי במונח בד' אמות של שניהם, ובאו שניהן בבת אחת, ומספקא לן מי נכנס קודם לתוך ד' אמות.

(יב) רש"י ד"ה כתב בכתב ידו, דק"ל הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין וכו'. הקשה הריטב"א מה הראיה, הא התם סגי בראיה בעלמא, ושפיר איכא מדינא דהודאת בעל דין דכמאה עדים דמי. אבל גבי גט בעינן כריתות. ולכך כתב כפירוש רש"י בגיטין (פז.) ד"ה כתב, דכיון דכתב ידו הוא קרינן ביה ו"כתב ונתן", וגזירת הכתוב היא דכתב ידו עביד כריתות.

(יג) גמ', אמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת. התוס' בד"ה אשה זו, הקשו דנעמידה בחזקת איסור אשת איש, כיון שבשעה שהיתה בחזקת איסור נולד הספק. והרמב"ן הקשה שנעמיד בחזקת איסור מדין מחזיקין מאיסור לאיסור. ותירץ, דשאני התם דאפשר שתצא מאיסור לאיסור כגון שנתנבלה, אבל הכא אם תצא מתחת בעלה, אי אפשר שלא תהא מותרת לשוק, ולכך עומדת בחזקת היתר לשוק. והרשב"א תירץ, דגבי בהמה כל שלא מתה או שלא נשחטה כהלכתה אסורה עד שיתחדש בה דבר המכשירה, וכיון שאתה בא להתירה מכח מעשה המכשירה, עליך להביא ראיה שנעשה מעשה כזה, ומשום הכי מחזיקין מאיסור לאיסור. אבל הכא מעיקרא צרת ערוה היתה, ובחזקת היתר לשוק לכשימות בעלה, וכיון שמת אין לך לאוסרה ללא הוכחה שנתחדש בה מעשה האוסרה. והריטב"א תירץ, דבין בחייה ובין לאחר מיתה אסורה הבהמה משום חזקת אינו זבוח, ושפיר מוקמינן אחזקת איסור עד שיוודע שנשחטה כראוי. ובחידושי רבי נחום (אות תקכ"ב) ביאר, דהתוס' לא הקשו הכי, משום דאזלי לשיטתם בבניצה (כה.) ד"ה בחזקת. דאין מחזיקין מאיסור לאיסור.

(יד) גמ', אמר ליה אביו אי הכי בקדושין נמי וכו'. כתב השב שמעתתא (ש"ה פ"א) דהש"ך (יו"ד סימן נ' סק"ג) נסתפק, אם אביו פליג בעיקר דינא דסבירא ליה דמה דעומדת להיתר לא מיקרי חזקה. או דמודה לרבה

הדרג היזמי

ליבם, דבעינן שתמות הערוה ואחר כך הבעל.

(י) **תוס' ד"ה אי, בתוה"ד**, דומיא דקידושין וקידושין משמע ליה דמיירי אף בכת אחת, כתב **המהרש"א**, דלפי מה דאמרינן דהוי דומיא דקידושין, על כרחך איכא הוכחה ממתניתין דמיירי אף בכת אחת דהוי ספיקא דרבנן, דאי ליכא ראייה, אמאי לא פרכינן דילמא מתניתין בב' כיתי עדים איירא דהוי ספיקא דאורייתא, ולא הוה משני מידי.

(יא) **תוס' ד"ה שתי, וא"ת וכו'** למה דחקו רבה ורב יוסף לאוקמי ההוא דיגיטין בשתי כיתי העדים. הקשה **הקצן אורה**, מי הכריח לתוס' דרבא ורב יוסף סברי דתרי ותרי ספיקא דרבנן, בפרט **דבעירובין** (לה). נמי מוכח דסברי דספיקא דאורייתא הוא. וכן כתב **בשו"ת הגרע"א** (מהדו"ק סימן קל"ו) דרבה ורב יוסף אולי בזה לשיטתם בכליה הש"ס דספיקא דאורייתא הוא.

דף לא ע"ב

(יב) **גמ', למעוטי זמן דליכא בקידושין**, ביאר **הרשב"א**, דהיינו דחסרון דאין בו זמן אינו בקידושין, ומקודשת לגמרי והרי הוא בכלל ט"ו עריות הפוטרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום. ורק בגוונא דכתב בכתב ידו ואין עליו עדים, ושיש בו זמן ואין בו אלא עד אחד, אינה מקודשת כלל וצרתה חולצת או מתיבמת. דבעינן דוקא ב' עדים כדילפינן דבר דבר ממון, ואפילו שניהם מודים. ושאני מגירושין דבהאי גוונא צרתה חולצת. או משום דאינו מחייב לאחרני, או משום דכתיב "וכתב לה" ולא כתיב "והעד עדים וחתום". וציין למה שכתב **רש"י בגיטין** (פו.). (ועיין לקמן אות טו)

(יג) **רש"י ד"ה ותקון רבנן זמן**, בכל שטרי מכירה של עבד כדי לידע מאיזה זמן יאכל פירות שזה קנה נכסי עבדיה. זו גירסת **המהרש"ל**, אבל **הנימוקי יוסף** (ט. מדפי הרי"ף) גרס בדברי רש"י, "דבכל שטרי מכירות תקון רבנן זמן לידע מאיזה זמן יאכל פירות שדה, ויקנה נכסי עבד". וביאר **בחידושי אנשי שם** (אות א') דמיירי בשטרי קנית שדה מחבירו דתקנו בהם זמן. ולא פירות שדותיו של העבד דהא מה שקנה עבד קנה רבו. וכתב, דיש לגרוס בדברי רש"י ויקנה מעשי העבד דהיינו מעשה ידיו. אמנם **האילת השחר** ביאר, דלא איירינן בשקנה עבד מיד ישראל, והמוכר נותן את השטר לקונה. אלא בקונה עכו"ם לעבד על ידי השטר שנותן לו בעודו עכו"ם, ושפיר קונה נכסיו עמו.

(יד) **רש"י ד"ה להצלה דירה, בתוה"ד**, השתא דתקון רבנן זמן אי לא מייתא ליה מוקמינן לה אחזקה וקטלינן לה. פירש **רבינו אברהם מן ההר**, דהיכא דמחקה איכא רגלים לדבר דוינתה, אבל בקידושין אף דאיכא רגלים לדבר, מכל מקום איכא חזקת פנויה. וביאר **בחידושי רבי נחום** (אות תקל"ו) דמשום חזקת אשת איש לחודא לא קטלינן לה דהא לא קטלינן מספק. אבל כשיש רגלים לדבר, על כרחך דלא נתגרשה קודם וליכא ספק. ומכל מקום כדי להורגה לא סגי ברגלים לדבר לחוד, ובעינן לאוקמה אחזקה.

(טו) **תוס' ד"ה למעוטי, מספקא לר"י** כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. כתב **הריטב"א** [והרשב"א הובא לעיל אות יב], דודאי דפסול הוא, מדלא אמרינן אלא למעוטי זמן ולא נקט למעוטי כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. אמנם **הרא"ש** (סימן ז') כתב דכשר.

(טז) **תוס' ד"ה והא, בתוה"ד**, ונראה דאשטר שחרור קאי דתקון רבנן זמן לידע מתי נאסר בשפחה והותר בבית ישראל. כתב **הריטב"א**, דבעבד נמי

(ד) **גמ', אי בב' כיתי עדים תתייבם ואין בכך כלום**. **בחידושי רבי נחום** (אות תקכ"ז), ביאר, דהא דסלקא דעתא דגמ' לוקי אחזקה בתרי ותרי. על פי מה שכתבו **התוס' בבא בתרא** (לב:): **ד"ה והלכתא**, שגדר הספיקא דתרי ותרי, דהוה כמאן דליתנהו. משום דכל כת מוכחשת על ידי ב' עדים. אבל בספיקא דכת אחת, שאחד מוכחש מאחד, לא אמרינן דכמאן דליתנהו דמי. ומשום הכי סלקא דעתין דבספיקא דכת אחת לא מוקמינן אחזקה, כיון שאין העדים מוכחשים. אבל בתרי ותרי דכמאן דליתנהו נוקמא אחזקה. ועלה פרכינן דכיון דתרי ותרי ספיקא דאורייתא הוא ליכא לאוקמא אחזקה.

(ה) **גמ', ותו בשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן הוא**. ביאר **בשו"ת הגרע"א** (מהדו"ק סימן קל"ו), דסברת מאן דאמר דתרי ותרי ספיקא דאורייתא, דכמו דקיימא לן דתרי כמאה, ולא אמרינן אוקי תרי בהדי תרי ואולינן בתר שאר העדים, ומוכח דתרי אלים כוחיהו ככמה כתות עדים. הכי נמי כשהעדים נגד עדים וחזקה, לא עדיפא החזקה המסייעת לכת השניה מכת אחרת של עדים שהיתה עימן, ונשאר הספק. אבל מאן דאמר דספיקא דרבנן הוא, סבר, דדוקא לענין עדות אמרינן דתרי כמאה, אבל חזקה אינה מדיני עדות. ומשום הכי בתרי ותרי אמרינן דעדות מוכחשת היא ומסלקין העדים ושפיר מוקמינן אחזקה מדאורייתא. [ועיין באות הקודמת]

(ו) **רש"י ד"ה דקיימא ערוה**, קמן וקמוכחת דהכל רואין שזו ערוה היתה. הקשה **האילת השחר**, מה מוסיף הדבר שהצרה לפנינו, והרי עיקר החילוק הוא שבמפולת לא שייך לומר דקמו בה רבנן, ובספק קרוב לה לא שייך הכי. ומה שהערוה והצרה לפנינו אינו מוסיף כלום, כיון שאי אפשר לקבוע על פי זה אם היה הגט קרוב לו או לה. [לכאורה יש לומר דכוונת רש"י, (ודבריו נראים מדוייקים היטב בלשון הגמ'). שהוא ביאר הגמ' דכוונתה להוסיף, דלא רק שיש צד שאינו בכמפולת. אלא אף עצם היות הערוה והצרה לפנינו, שידעו כולם שצריכה להפטר ואינה נפטרת, מעורר לומר דקים להו רבנן בגיטא.]

(ז) **רש"י ד"ה ומתניתין דהכא בכת אחת**, עד אומר קרוב לו ועד אומר קרוב לה. הקשו **הרשב"א והריטב"א** הא בכי האי גוונא ליכא ספק כלל, שהרי אין דבר שבערוה פחות בשנים, ועד אחד אינו כלום בקידושין וגירושין. ולכך פירשו בשם **התוס' ורבינו חננאל** דמיירי בכת אחת, דהיינו שני עדים המסופקים אם הגט או הקידושין היו קרובין לו או לה, דמדאורייתא לא חיישינן ומוקמינן אחזקה, אבל מדרבנן חיישינן בקידושין שמא היה קרוב לה ובגירושין אוקמה דינא, משום שאם אתה אומר חולצת מתיבמת.

(ח) **תוס' ד"ה נפל**, כאן יש תימה אמאי חשיב לה טפי בחזקת היתר לשוק מלייבם. הקשה **הערוך לנו**, אמאי לא קשיא להו הכי לעיל, בספק מגורשת דחשבינן לה טפי בחזקת היתר לשוק מליבם, והרי כשם שאפשר שימות הוא, כך אפשר שתמות הערוה או יגרשנה והויא בחזקת היתר ליבם. ותירץ, דשאני התם דמלבד חזקת היתר לשוק יש לה גם חזקה שאינה מגורשת, ולכך הויא טפי בחזקת היתר לשוק. אבל הכא דמתו שניהם ליכא חזקת חי ושפיר הקשו קושייתם.

(ט) **בא"ד**, אינה ניתרת ליבם עד שימות הבעל עמה. ביאר **בחידושי רבי נחום** (אות תקכ"ה), דהמתיר הצרה לשוק היא מיתת הבעל, וכיון דמת הבעל שפיר הותרה. אבל המתירה ליבם הוא מיתת הבעל והערוה תרוייהו, וכיון דאפשר שהבעל מת קודם הערוה, לא ידעינן אם הותרה

הדף היומי

מסכת יבמות דף לא – דף לב

יא השוון – יב השוון התשע"ה

וחציה בת חורין קיימא לן בגיטין (מג): שבנתקדשה לראובן ונשתחררה, ונתקדשה לשמעון אחיו ומת מתיבמת ללוי ולא היא אשת שני מתים, ומשום דממה נפשך קידושין דחד מינייהו לא הוו קידושין. ופירשו התוס' (שם) ד"ה מה נפשך, דהטעם דלא פשיטא לן דקידושי ראובן הוו קידושין, משום דמספקא לן שמא על ידי השחרור גמרי קידושי ראובן או דשמא פקעי, ואי נימא דפקעו קידושי ראובן הרי נאסרה ללוי מחמת אשת אח שלא במקום מצוה. ומוכח דדוקא בקידושין גמורין דחייב עליהן כרת נאסרת בקרובים, אבל בקידושין דחציה שפחה דאינן חייבי מיתות אלא הוא באשם והיא במלקות, אינה נאסרת בקרוביו, וכיון שפקעו קידושי מותרת לאחיו. והוא הדין למאמר דאינו קנין גמור ואף לבית שמאי דמאמר מדאורייתא, מכל מקום אינו לגמרי אלא קונה ומשייר. ולא עדיף מאמר מקידושין דחציה שפחה וחציה בת חורין, ואינה נאסרת מחמתו בקרוביו ולא היא גרושת אחיו.

ג) רש"י ד"ה נתן גט למאמרו, בתוה"ד, הותרה אשתו הראשונה שהיא צרתה להתייבם לשלישי. כתב הרשב"א, דלפי זה צרתה ממש הבאה עמה מבית אחיו אסורה, כיון דגם היא מיחלפא בצרת בעלת הגט דעלמא. אמנם כתב דיותר נראה לפרש דצרתה ממש הבאה עמה מבית אחד הותרה, ומשום דדוקא היא אסורה דגורין משום דעבד בה מעשה, אבל צרתה דלא עבד בה מעשה מותרת.

ד) רש"י ד"ה הותרה אפילו היא, לשלישי כשימות שני. הקשה בחידושי רבי נחום (אות תקמ"א) דאי שריא לשלישי על ידי שגירשה, ומשום דמהני הגט להתיירא, אם כן גם מחיים תהא מותרת לו. וכתב, דמתוס' ד"ה גט מוכח דפליגי, וסברי דאף מחיים מותרת. דהקשו, שיתן גט למאמרו ותהא מותרת לאחיו מחיים. והוסיף, דשמא סבר רש"י דמחיים אסורה משום דמיחלפא בבעלת הגט.

ה) רש"י ד"ה בא עליה, בחיי אשתו. כתב הרשב"א, דלפירוש רש"י לא נחלקו ר' יוסי ור' שמעון אלא ארישא דמתניתין, דמת אחד מבעלי אחיות, ולא אסיפא דאחר כך מתה אשתו של שני. אמנם כתב, דרבינו חננאל פירש דקאי אסיפא דמתניתין, ומיירי דאחר שמת אחיו מתה גם אשתו, ונפלה לפניו אחות אשתו לייבום, וכשבא עליה חייב משום אשת אח ואחות אשה. והקשה הרשב"א, דכיון דמיירי דמתה אשת החי אמאי חייב משום אחות אשה, והביא דבתוספתא (פ"ה ה"ב) מפורש כדברי רבינו חננאל.

ו) רש"י ד"ה מיתלא תלי, בתוה"ד, הלכך הואיל ואיסור אחות אשה מוכן ועומד לחול עליה פטורה מן היבום. כתב בחדושי מרן הרי"ז הלוי (יבום וחליצה) דכוונת רש"י, דהא דאיסור אחות אשה מתלי תלי וקאי ועומד לחול עליה, הווי כאילו כבר חל והוא הפוטר מן היבום. וביאר דבריו בחידושי רבי נחום (אות תקמד) דהיינו דוקא משום דמתלי תלי וקאי, אבל בעצם מה שיחול אחר כך אין מספיק לפטור קודם חלותו. והביא לדברי הריטב"א לעיל (יג):, דביאר שיטת בית הלל דאיסור אשת אח לגבי יבום כמאן דליתא, הלכך חייל אסור אחות אשה למיסרה ולמיסר צרתה. דהיינו שלמד דאיסור אשת אח הותר לגמרי. ובתוס' ד"ה לא פקע כתבו, דאיסור אשת אח הוא האוסר לה ולצרתה, והוא לא פקע משום אסור אחות אשה דעומד לחול עליו והוויא כאילונית. חזינן דסברי דהפותר הוא הערוה דאשת אח. (והרי"ז דן שם בענין פטור צרה). ור' נחום שם תלה מחלוקת רש"י ותוס', בשאלה אי אמרינן דאיסור אשת אח הותר או נדחה בדין יבום. (וכבר דן בזה באפיקי ים ח"א ס"ז)

איכא למיחש לפירות, וכן לשמא יחפה בשהלך ונשא בת ישראל, וחיישינן שמא רחים ליה ואוהבו משום שעשו לו קורת רוח, ויכתוב לו שטר שחרור בלא זמן כדי שלא יצטרך להוציאה, ושלא יהיו בניו פסולין. והקשה הקרן אורה, מאי איכא למימר למאן דאמר לקמן (מה). עבד הבא על בת ישראל הולד כשר לכהונה. ועוד, אמאי תקנו משום בניו, והא בלאו הכי נוקים ליה בחזקת עבד ובניו פסולין מספק. ולכן כתב דהעיקר כדברי התוס' דתקנו זמן בשטר שחרור כדי לאוסרו בשפחה שלא יזנה עמה.

ז) תוס' ד"ה רחזו, בתוה"ד, שמא יעידו על המעשה עצמו כאילו הם זוכרים והם אינן זוכרין אלא על פי הכתב. הקשה בקובץ הערות (סימן כ"ח אות ח'), אמאי נקט טעם הפסול משום מפיהם ולא מפי כתבם, הרי גם אם מפי כתבם היה כשר מכל מקום עדותן פסולה משום עדות שקר. וביאר, דאין הכי נמי אין כוונת הגמ' לפסול משום מפי כתבם אלא מטעם דבעינן שתבא העדות מפיהן ומידיעתן.

יח) בא"ד, שם. הבעל המאור (ט. מדפי הרי"ף) תירץ קושית התוס', דבעדות בשטר לא הווי מפי כתבם, כיון דמפי כתבו הוא ולא מפי כתבם, דהיינו דהלווה או המוכר מצווין את העדים להיות שלוהיהן לכתוב ולחתום השטר. ורק אם לא אמר להם כתובו וכתבו מדנפשייהו הווי מפי כתבם. וביאר האור שמח (פ"ג מעדות ה"ד) והתורת גיטין (גיטין לב:), דכיון דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי, והם שלוהו לכתוב השטר, שפיר הווי מפי כתבו על ידי דעת המתחייב שבשטר, ולא הווי מפי כתבם. (ועיין באות הבאה)

יט) בא"ד, שם. כתב הרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ד), דשטרות אינן מועילין כלל מן התורה מדינא דמפי כתבם, ומדרבנן תקנו בדיני ממונות דמהני שטר כדי שלא תנעול דלת בפני לווין. ואתי שפיר קושית התוס' דבסוגיין גבי שטר קידושין מדאורייתא, לא מהני מפני כתבם. אבל בשורף שטרותיו של חבירו מהני מדרבנן לכתוב כדי שלא תנעול דלת.

כ) תוס' ד"ה להצלה, בתוה"ד, אלמא כי ליכא זמן לא קטלינן לה. הקצות החושן (סימן ל' סק"א) יישב דעת רש"י על פי מה שכתב הנימוקי יוסף (סנהדרין י: מדפי הרי"ף) דמן התורה בעי לכתוב זמן בגט מדינא דדרישה וחקירה, ומדרבנן תקנו דכשר אם נישאת לאחר אף על פי שאין בו זמן, ומשום דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה. אבל בגט שניכרת בו רמאות הווי כדין מרומה, ואוקמה אדאורייתא דבעינן דרישה וחקירה. והכא נמי כיון דגורוהו וניכרת רמאות, בעינן זמן כדינא דאורייתא, וכיון דליכא לזמן הגט פסול מן התורה וחיבת מיתה.

דף לב ע"א

א) גמ', אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה. ופירש רש"י ד"ה נתן, אמתני' וכו', ולא לזיקתו. והרשב"ש (לאחר שכתב כן תחילה מנפשיה) הביא דהתוס' לקמן (נב): ד"ה או כתבו, דאפילו אם היה נותן גט אף לזיקתו היתה צרתה מותרת. וביאר דלא נקט רבא מאמרו אלא משום היא גופה. והוסיף דבנימוקי יוסף (ט: מדפי הרי"ף) משמע דפליג וסבירא ליה דלמאמרו דוקא נקט.

ב) גמ', נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא. כתבו התוס' ישנים דלא הוויא גרושת אחיו, משום שלא נתן אלא להפקיע מאמרו, ומאמר דעבד שקליה, ונמצא כאילו לא היתה אשתו מעולם. והקשה הקהילות יעקב (סימן כח), הרי הגט אינו מפקיע המאמר למפרע אלא מתיר האגידות מכאן ולהבא, ואמאי אינה אסורה משום גרושת אחיו. ויישב, דהנהגה בחציה שפחה

הדרג היזמי

דתוס' לא הביאו ראייה מהאי קרא אלא להוכיח דמצינו גבי עבודה לשון קריבה.

(טו) תוס' ד"ה אלא, לפי וכו', לא איצטריך לר' אבהו למימר דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף. כתב המהרש"א, דאף דאפשר דהא דהנשרפין אולא כר' חייא ובר קפרא דסבירא להו במסקנא דר' יוסי מחייב תרתי באיסור כולל. מכל מקום לא כתבו התוס' כן משום דניחא להו למימר דסוגיא דהנשרפין אולא אפילו אליבא דר' יוחנן דפליג עלייהו וסבר דלר' יוסי אינו חייב באיסור כולל, אלא דלקושטא דמילתא קאמר דר' יוסי מחייב באיסור מוסיף, דהכי סבירא ליה לר' יוחנן התם אליבא דר' יוסי.

(טז) תוס' ד"ה בין רשעים, פירוש וכו', ולא כמו שפירש בקונטרס לקוברו אצל נסקלים ונשרפין. הערוך לנר צידד כדברי רש"י, דאי כהתוס' דברשעים כמותו קאמר, אמאי נקט רשעים גמורים, הוה ליה למימר רשעים שכמותו או חייבי ב' כריתות. ומדנקט גמורים מוכח דהכי קאמר, שקוברין אותו אצל הרשעים החמורים שאין למעלה מהם והם הנסקלים והנשרפים.

דף לג ע"א

(א) גמ', במאי קמופילגי באיסור כולל ואליבא דר' יוסי. כתב המהרש"א במהדורא בתרא, דהא דלא מוקמינן דפליגי אי סבר כר' יוסי או כר' שמעון, דאם כן אמאי לא נחלקו ר' חייא ובר קפרא באשת אחיו ואחות אשה, דבהא איירי ר' יוסי ור' שמעון.

(ב) גמ', אלא מליקה בבת אחת היא דמשכחת לה, הקשה הערוך לנר, דבמליקה איכא נמי איסור טריפה, דחותך השידרה והמפרקת קודם שיגיע לסמינים, ואם כן קודם איסור טריפה לאיסור זרות ולא הווי בבת אחת. ותירץ, לפי מה שכתבו התוס' ד"ה אלא, דאיסור נבילה אינו חל על איסור מעילה דחמור מיניה, והוא הדין לאיסור טריפה שאינו חל על איסור מעילה. וגם למה שכתבו בשינויא בתרא דאיסור זרות חל משנמלק קודם זריקה, מכל מקום האיסור מעילה לא אזיל עד שנראה לזריקה, דהיינו כשנגמרה המליקה, ונמצא שאיסורי טריפה ונבילה חלין בבת אחת.

(ג) גמ', אי נמי שחתך אצבעו בסכין טמאה. הקשה המהרש"ל, אמאי לא מוקמינן לה בשנטמא ואחר כך חתך אצבעו, דהא טומאה הותרה בציבור ושפיר הויא בבת אחת דומיא דשתי שערות בשבת. ותירץ, דטומאה לא הותרה לגמרי בצבור אלא דחוויה, ולכך לא שרי לכתחילה אלא בשנטמאו כל הכהנים, אבל אם יש אפילו כהן אחד טהור אסור. ואף דאינו פוגם את העבודה, מכל מקום לכתחילה אסור משום טמאה. ומשום הכי לא חל איסור בעל מום. והערוך לנר תירץ, דכיון דלא יתכן איסור טומאה ללא איסור בעל מום, לא מיקרי בבת אחת, דלעולם חל איסור בעל מום קודם, והוא הסיבה לאיסור טמאה. והקשה הקהילות יעקב (סימן כ"ט), דאם כן, גם בהא דמוקמינן שחתך אצבעו בסכין טמאה, לא הוי בבת אחת, משום דקודם שנעשה בעל מום לא חל איסור טמאה לגבי קרבן ציבור, וחלות איסור בעל מום היא שגרמה לאיסור טמאה, ולדברי הערוך לנר בכי האי גוונא לא מיקרי בבת אחת. ועיין להלן אות י' מהתוס' ישנים ד"ה שחתך, והריטב"א דבתוך כדי דיבור וזמן מועט מיקרי בב"א, ואם כן אף דאיסור בעל מום קודם, הא מיד נאסר גם מצד טמאה, ושפיר הוי בבת אחת.

(ד) גמ', אלא לבר קפרא ר' חייא שקורי קא משקר. הקשה התוספות הרא"ש, נימא דרבי אתנייה לר' חייא אליבא דר' מאיר דסבירא ליה איסור כולל ומוסיף. ותירץ, דאם כן הוה ליה לאשמועינן אפילו איסור כולל, ולא

(ז) תוס' ד"ה שנשא חי, בתוה"ד, ר' שמעון לית ליה האי סברא דמכל מקום הרי היא אשת אחיו. ביאר המהרש"א, דודאי ר"ש לית ליה דבית שמאי, דהא סבר בפרק כיצד דנאסרו הצרות כבית הלל. אלא דבית שמאי שהתירו הצרות, היינו משום דחשבי לה שלא במקום מצוה מטעמא דר"ש, ואמאי אסר לה איהו. ותירצו דר' שמעון לא סבר הכי, אלא דאף דלא חייל איסור אשת אח, מכל מקום חשיב במקום מצוה והרי היא כאשת אחיו.

(ח) תוס' ד"ה לא פקע, בתוה"ד, כמו אילונית דאוסרת צרתה וכו'. כתב המלא הרועים, דאף על גב דצרת אילונית מותרת, אין זה אלא משום דאילונית אינה בת יבום, והויא צרת ערוה שלא במקום מצוה, אבל הכא אי מתה אחותה שפיר בת יבום היא.

דף לב ע"ב

(ט) גמ', נפקא מינה לקוברו בין רשעים גמורים. דעת הפרי מגדים (פתיחה להל' פסח ח"ב פ"א אות ט"ז), דגדר הדבר הוא שישנן שני איסורים אך אינו נענש על שניהן. אמנם הקובץ הערות (סימן ז' סק"ז) הוכיח בדעת הרמב"ם בפירוש המשניות לכריתות (פ"ג מ"ד) דאין האיסור השני חל כלל וליכא אלא איסור אחד.

(י) גמ', זר ששימש בשבת. כתב הקרן אורה, דמדנקטו שבת לכל הותרה משמע דפליגי בעבודת ציבור, אבל בעבודת יחיד מודה בר קפרא דחייב שתיים. וכן מבואר ברשב"א, דמיירי בתמידין או מוספין שהותרו בשבת. (יא) גמ', התחיל ר' חייא לדון וכו'. הקשה הריטב"א, דלקמן (לג.) מבואר דפליגי באיסור כולל או איסור בת אחת, והכא אמרינן דלא פליגי אלא בשבת וטומאה אם הותרו רק לכהנים או אף לזרים. ותירץ, דלקמן מיירי, אליבא דרבי דסבר דפליגי בכל התורה באיסור כולל או בת אחת, אבל הכא ר' חייא ובר קפרא אמרי בה טעם מדנפשיהו לסייע למה שאמרו בשם רבי. והתוספות ישנים לקמן (לג.) ד"ה במאי כתבו, דהכא אין זה עיקר הטעם כיון דיש צדדין בדבר ומסופק הוא ולקמן הוא עיקר הטעם.

(יב) גמ', כשהותרה במקדש הותרה. הקשה האילת השחר, היאך אפשר דשבת הותרה גם לזרים, והרי לא הותרה אלא לצורך עבודה, וזר שאינו ראוי לעבודה לא הותרה שבת אצלו. ובשלמא להלן גבי מליקה שפיר אפשר דכיון דבקדשים הויא שחיטה מעלייתא, ממילא גם לזר לא הויא נבילה, אבל עבודה במקדש לא הותרה בשום אופן אצל זרים.

(יג) גמ', זר שאכל מליקה ר' חייא אומר חייב שתיים. הקשה בספר מחנה לוי דיהא חייב ג', דהא איירי שאכלו בעורה (דאם לא כן נפסל ביוצא), ואם כן יתחייב משום טומאה שנטמא כשאכלו בבית הבליעה, כדן נבלת עוף טהור, דכיון דחייב משום נבילה איכא ביה נמי משום טמאה. ותירץ המצפה איתן, דמיירי שאכלו במקום הראוי לאכילת קדשי קדשים, ואין חייב עליו משום טמאה כגון לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש, וכדאיתא בזבחים (נו.). והקובץ הערות (סימן לח אות ג') תירץ, דלענין טומאה מליקתה היא שחיטה, וכמו דאמרינן בעגלה ערופה דעריפתה היא שחיטתה, דגם אם לא מהני לענין נבילה, מכל מקום אהני לטהרו מטומאת נבילה.

(יד) תוס' ד"ה איסור, בתוה"ד, דבעבודה כתיב כל איש אשר בו מום לא יגש להקריב לחם. הקשה הערוך לנר, הא האי קרא מיירי בעל מום ולא לגבי טומאה דעסקינן בה, ולא ילפינן לה אלא מלאו ד"וינזרו מקדשי בני ישראל" וכדאיתא בסנהדרין (פב:), והתם לא כתיב לשון קריבה. ותירץ,

הדף היומי

מסכת יבמות דף לג - דף לד

יג השוון - יד השוון התשע"ה

(יב) גמ', הבערה ללאו יצאת. הקשה הערוך לנר, דבנתינת החלבים על האש איכא מלאכה דכיבוי גחלים, ואם כן שפיר יש בהקטרה מלאכה שחייב עליה סקילה. ואין לומר דדבר שאין מתכוון הוא, כיון דפסיק רישיה הוא ומודה ר' שמעון דחייב. ובשלמא, לשית הערוך שהביא התוס' כתובות (ה). ד"ה האני, אתי שפיר דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה ופטור, אלא לשית רש"י זבחים (צא): ד"ה הא דפליג, תיקשי. ותירץ, דקושיית הגמ' היא אליבא דר' יוחנן דסבירא ליה בשבת (לא): דדעת ר' יוסי כר' שמעון דפטור במלאכה שאינה צריכה לגופה, והכא נמי הכיבוי הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור.

(יג) גמ', בשחיטת פרו של כהן גדול. הקשה הפורת יוסף, אם כן אמאי נקט התנא זר ששימש בשבת, הרי בלאו שבת חייב משום יום הכיפורים, דשווה לשבת בדבר זה, והניח בצריך עיון. והערוך לנר כתב, דשבת דברייתא היינו יום הכיפורים דאיכרי שבת.

(יד) גמ', לקוברו בן רשעים גמורים. כתב הקובץ הערות (סימן ל' אות ח), דלא תיקשי מכאן על דבריו [עיי' לעיל אות ח] דאין איסור חל כלל על איסור. כיון דמכל מקום ישנה לסיבת האיסור, נקבר בין רשעים גמורים.

(טו) רש"י ד"ה שחיטה בור כשירה, ואין כאן זרות. כתב הרש"ש, דמדברי רש"י משמע דאיסור שבת מיהא איכא, כיון דלא הותרה במקדש אלא לכהנים, ואף על פי שזר כשר בשחיטה. אך הנימוקי הגרי"ב כתב, דכיון דזרות אין כאן, ליכא נמי חילול שבת שהרי הותרה במקדש.

(טז) רש"י ד"ה טלטול בעלמא הוא, ואין כאן שבות. הפורת יוסף גרס בדברי רש"י ואין כאן אלא שבות. עוד כתב, דאפשר דכונת רש"י דבבית המקדש אין שבות. והערוך לנר והמהר"י לנדא גרסו בדברי רש"י אין באן שבת.

(יז) רש"י ד"ה הכי גרסינן מידי חטאות קתני או לאוי קתני, איסורי הוא דקחשיב. בתוס' ישנים ביאר, דלגירסת רש"י משנינן, דלעולם מיירי בקבלה והולכה. וליכא למיפרך דטלטול בעלמא הוא, כיון דלא חשיב חטאות או לאוין אלא איסורי קתני.

(יח) תוס' ד"ה אמר, בתוה"ד, דאיסור אחות אשה חייל באיסור כולל אאיסור אשת איש דחמיר מיניה. כתב תוס' הרא"ש דהא דמצינו דאיסור אחות אשה חל באיסור כולל אאיסור אשת אח דחמיר מיניה וכדלהלן, היינו משום דגם איסור אחות אשה יש בו צד דחמור שהרי בידו לרבות ולקדש הרבה נשים וליאסר באחותיהן.

(יט) גמ', החליפו מידי ברשיעי עסקינן. הקשה הרש"ש, דדבר פלא הוא וכי לא מצינו בכוליה הש"ס דתנינן דיני מי שעבר עבירה במזיד. ותירץ, דכיון דבמזיד ליכא נפקא מינה אלא לענין לקוברו בין רשעים גמורים, ודאי דעדיף ליה למיתני בשוגג דאיכא ביה נפקא מינה רבה לענין קרבן, ואפילו אם היו שווין בדין לא היה לו לשנות דרך רשעים, ולמישבק שוגג.

דף לד ע"א

(א) גמ', אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב. הקשה הצ"ח בפסחים (כט.), דלפי מה שכתבו התוס' (שם) ד"ה רבי נחוניא דאי נפטר מקרן וחומש משום דקים ליה בדרבה מיניה, ממילא נפטר מקרבן מעילה. אם כן הכא דהוציא בשבת נפטר מקרן וחומש, דקים ליה בדרבה מיניה ואמאי חייב קרבן מעילה. ותירץ, דבמעילה נתחייב משעת לעיסה, אבל באיסור שבת נתחייב בשעת הבליעה דאינו באותו זמן. עוד תירץ, דאף דפטור מדין קים ליה בדרבה מיניה, מכל מקום מחוייב לצאת ידי שמים, ולכך מביא אשם

מליקה דאינה אלא בבת אחת. והערוך לנר תירץ, דר' חייא ובר קפרא שמעו מרבי דפליגי ר' יוסי ור' שמעון בור ששימש ובעל מום ששימש, (וכדמוכח בבביתא בעמוד ב'), ולכך רצה הש"ס לפרש דלא היתה טעות והחלפה אלא בין ר' יוסי לר' שמעון.

(ה) רש"י ד"ה מיגו דמיתסרא, בסוה"ד, דהא משום שבת לא מיתסרי כהנים. ביאר המלא הרועים, דאף על גב דנאסרה בשבת עבודת שאר הקרבנות מלבד תמידין ומוספים, מכל מקום עבודת ציבור דמיירי בה בסוגיין לא נאסרה לכהנים בשבת.

(ו) רש"י ד"ה ואליבא דר' שמעון, והכי וכו', אע"ג דפליגי ר' שמעון ופטר ה"מ בכלל. כתב המהרש"א במהדורא בתרא, דכולל לאו דוקא, דהא באיסור מוסיף נמי לא מחייב ר' שמעון אלא אחת, דהיינו בנשא חי ואחר כך נשא מת, ומה דנקט רש"י איסור כולל משום דבו מיירי הכא.

(ז) תוס' ד"ה אלא מליקה, בתוה"ד, דלא חייל איסור נבילה על איסור מעילה. הקשה הערוך לנר, מהא דכתבו התוס' בשבועות (כב): ד"ה אהתירא, דאף דחצי שיעור אסור מן התורה חל עליו איסור אחר, וכיון דבמעילה השיעור הוא כשורה פרוטה ולא בכזית, שפיר משכחת לה למליקה באיסור כולל, וכגון שאכל כזית מליקה שאינה שוה פרוטה, וקדם איסור נבילה, ואיסור זרות הוי איסור כולל וחל אחר כך. ואף דכתבו התוס' דנבילה אינו חל על מעילה, שאני הכא דהוי חצי שיעור ושפיר חלה נבילה. והוכיח מינה כדעת הרשב"א שהביא הש"ך (יו"ד סימן רט"ו סק"ב) דאין איסור אחר חל על חצי שיעור. ותירץ, דהתוס' בשבועות נסתפקו בזה, וב' התירוצים דכתבו התוס' הכא תלי בספק זה, דבשינויא קמא סברי כהרשב"א, דאין איסור חל על חצי שיעור, ובשינויא בתרא לא סברי לה.

(ח) בא"ד, הלכך לא חל איסור נבילה עד אחר שיזרוק. כתב הקובץ הערות (סימן ל' אות ז'), דמוכח מדברי התוס', דגדר דין אין איסור חל איסור הוא שאין האיסור חל כלל, ולא דחל ורק דליכא עונש. דאם לא כן תיקשי היאך חל איסור זרות על איסור נבילה שחלה משעת המליקה, וכמו דאיסור נבילה לא חל על איסור מעילה אף שאין מליקה משנראה לזריקה, הכי נמי לא יחול איסור זרות על איסור נבילה אף על פי דליכא עונש. ומוכח דכשאין איסור חל על איסור אף איסורא ליכא.

(ט) תוס' ד"ה בר קפרא, בתוה"ד, היינו משום דהותרה בהדי ההיא דלא הותרה. הקשה המהרש"א, מה שייך הותרה לגבי איסור אחות אשה, כיון דמיירי באשתו קיימת. וכתב, דשמא התוס' פירשו דמיירי שאחר שמת אחיו מתה אשתו, ושפיר נאסרה אחותה משום דנאסרה שעה אחת, ושפיר שייך לפי זה הותרה באחות אשה. אמנם במהדורא בתרא כתב, דמעיקרא לא קשיא מידי דאחות אשה מיקרי הותרה משום שיש לה היתר לאחר מיתה.

(י) תוס' ד"ה אצבעו, שהיתה חתוכה עד משהו אחרון. התוס' ישנים תירצו, דכיון דליכא אלא זמן מועט חשיב כבבת אחת, וכן כתב הריטב"א.

דף לג ע"ב

(יא) גמ', ואילו מליקה שוירה. הקשה הערוך לנר, דאטו תנא כי רוכלא דליוול ולחשיב כל האיסורין שבה. ותירץ, דקשיא לן אמאי תני הני דאפשר לטעות בהם מצד איסור כולל, ליתני מליקה דלא משכחת לה אלא בבת אחת, ולישמענין רבותא דר' שמעון לא מיחייב אלא חדא באיסור בת אחת.

מעילות.

(ב) רש"י ד"ה אם היתה שבת, בתוה"ד, מיגו דאתוסף איסור הנאה וכו' משום איסור מוסיף. אמנם רש"י בשבועות (כד): ד"ה טמא שאכל חלב פירש, דמיגו דחל איסור מוקדשים על העור והבשר, חל נמי על החלב דהיינו דהוי איסור כולל. והתוס' (שם) ד"ה יש ובחולין (קא). ד"ה איסור כתבו, דהא דאיתא בכריתות (יד). דמיגו דאתוסף איסור הנאה וכו' אין הכוונה איסור מוסיף, דהא בחולין (שם) חשבינן זאת לאיסור כולל. אלא כוונת הגמ' דהתוסף בה חומרא זו. אך לא בגדר איסור מוסיף. וביאר הגרע"א (לדף לב. בענין איסור חל על איסור אות ג') דאין כוונת התוס' דהוי איסור כולל, אלא דהוי איסור חמור וחל על איסור קל.

(ג) בא"ד, הרמב"ם (בפירושו המשניות לכריתות פ"ג מ"ד), הקשה, נימא כשם שאיסור הקדש חל על איסור חלב משום דההקדש אוסר אף בהנאה, האוכל חלב בחלב יחול איסור בשר בחלב על איסור חלב, ויתחייב ב' מלקיות, דהא נתוסף איסור הנאה משום הבשר בחלב. ותיירץ, דכיון דאיסור הנאה דבשר בחלב אינו מפורש בתורה, אלא דילפי לה מדכתיב איסור אכילה. אין איסור ההנאה בפני עצמו, ולא חל איסור בשר בחלב על איסור חלב, אף דנתוסף איסור הנאה. מה שאין כן במוקדשין, הא דאסורים בהנאה אינו משום שאסורים באכילה. ולכך האיסור הנאה דמוקדשים מוסיף על האיסור חלב.

(ד) תוס' ד"ה אם היתה שבת, בתוה"ד, ומסיק דיש עירוב והוצאה ליום הכפורים. אמנם הרמב"ן יישב דעת רש"י, דכוונת הסוגיא בכריתות, דאין הוכחה דאין עירוב והוצאה, ולא דיש עירוב והוצאה ליום הכיפורים.

(ה) תוס' ד"ה והוציא, בתוה"ד, דמה ענין זה לאיסור חל על איסור. הרמב"ן יישב אף לשיטת רש"י שביאר לגמ' דידן, בגוונא דאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים. דר' יהודה אמר רב דאוקי דתנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת אליבא דר' מאיר. אינו משום דר' מאיר אמר דבריו במצב של איסור בת אחת. אלא דכיון דאית ליה איסור כולל ומוסיף, אית ליה איסור בת אחת מקל וחומר. ובאמת הוא הדין דיכול היה להקים כתנא קמא דרבי מאיר, אלא כיון דלא נאמר שם התנא, העדיפו להעמיד כר' מאיר דסתם מתניתין כוותיה. וסיים דלעולם אין צריכים לכך דהא קיימא לן דיש עירוב והוצאה ליום הכפורים.

(ו) בא"ד, ואומר רבי יצחק דאיסור בבת אחת וכו'. אמנם הרשב"א כתב בשם רבינו חננאל, דמשכחת לה איסור בבת אחת כגון שנטמא ואחר כך הביא ב' שערות, דחל איסור טומאה ואיסור חלב בבת אחת. ונתקשה בדבריו דאם כן היה להם לפרש כן. ועוד, דבסתמא לא הוה משמע הכי ומאי דוחקיהו לאוקמה בכך.

(ז) גמ', והרי תרומה דאין זמנו בהול דתנן וכו'. הקשה הריטב"א, דהתם דין הוא שיפטר משום דאנוס הוא כיון דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שהוא פסול. ותיירץ, דמייירי דיצא עליו קול דהוא בן גרושה דהוה ליה למיחש, ודיקא נמי דקתני ונודע שהוא בן גרושה ולא קתני ונמצא.

(ח) תוס' ד"ה מתוך, וקשה דלא הוי בבת אחת. אמנם הרמב"ן הקשה, דכיון דהם מסרו קידושין בקטנותם היאך חלין בגדלותן הא הוי דבר שלא בא לעולם. [חזוין דהקים, דחלין הקידושין בבת אחת בגוונא דנתן הקטן הקדושין שיחולו כשיגדלו.] ותיירץ הקרן אורה, דרש"י מייירי במסרו להם הקדושין ביום האחרון של שנת י"ב קודם השקיעה, וכיון דנתנו כדי שיחול לאחר שיגדלו ודעתן על זה כל הזמן מהני, דהוי כמדבר עמה על עסקי גטין וקדושין דאין צריך אמירה מחדש.

(ט) בא"ד, עוד הקשה הרמב"ן על שיטת רש"י, דהרי לא סגי בהגיעו לכלל שנים בלחוד אלא בעינן אף סימנים, ואיך אפשר לצמצם דיביאו כולם סימנים כאחד. ואין לומר דהביאו סימנים קודם שבאו לכלל שנים דאם כן הרי הם שומא. ותיירץ הרשב"א, דמייירי בבדקו ביום הראשון של גדלותם ומצאו להם סימנים, ואמרינן דמסתמא כמו דעכשיו הם גדולים אף מתחילת היום הוו גדולים.

(י) בסוה"ד, שראתה בתוך ג' ולא טבלה עד לאחר י"ב. אמנם הרמב"ן כתב, דמתניתין מייירי אף בטבלו בין שנת ג' לשנת י"ב, כיון דכל שם נדות באשה אחת חד הוא.

דף לד ע"ב

(יא) רש"י ד"ה והא תמר, מיהודה כדאמר לקמן דער ואונן שלא כדרכן שמשו. הקשה המהרורא בתרא, דאף דשמשו שלא כדרכן מכל מקום מנלן דתמר התעברה בביאה הראשונה, דלמא יהודה בעל ושנה. ואין לומר דאם כן איך סמכה תמר על יהודה דיבעול וישנה דלמא לא יבעול שנית, דבודאי בכל אופן אין לה הכרח שתתעבר ממנו אלא רק מספק. ותיירץ, דצריך לומר דהיה להם שום סמך שתמר התעברה בביאה ראשונה, ומה שכתב רש"י כדאמר לקמן, אתי ליישב דלא תיקשי דהא ער ועונן כבר שמשו דהרי הם שמשו שלא כדרכה.

(יב) גמ', כמעשה ער ועונן דכתיב והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה וכו'. הקשה המהרש"א, הרי משמעות הקרא "ושחת ארצה" אין משמע אלא דהשחית הזרע, ומנלן דבא עליה שלא כדרכה דלמא דש מבפנים וזורה מבחוץ, ואם כן תמר לא התעברה בביאה ראשונה. ותיירץ, דשמא היה להם סמך מהפסוק לפרש דבא עליה שלא כדרכה. והמהרורא בתרא ביאר לפי דבריו (עיין באות הקודמת) דהיה להם סמך שתמר התעברה מביאה ראשונה, ועל כרחק דער ואונן שמשו שלא כדרכה.

(יג) גמ', ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה. הקשה הריטב"א דרש"י שפירש בפירוש התורה (בראשית פרק ל"ח פסוק ט'), דשחת ארצה היינו דש מבפנים וזורה מבחוץ. היינו דלא כמסקנה דהכא דבא עליה שלא כדרכה. ותיירץ, דרש"י למד דהווי רק דחיה בעלמא. ובאמת הברייתא מתפרשת כפשוטו. אי נמי, דסמך רש"י על המדרש רבה (פרק פ"ה) דפירש דהווי דש מבפנים וזורה מבחוץ.

(יד) תוס' ד"ה ולא, בתוה"ד, וכן תענה את בנותי שלא כדרכן. הקשה הגרע"א, דביומא (עז): מבואר דאם תענה את בנותי היינו דימנע מהם תשמיש.

(טו) גמ', אלא ער מ"ט עבד הכי כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה. הקשה המלא הרועים אמאי כבר בביאה ראשונה שימש ער שלא כדרכה, הרי אין אשה מתעברת מביאה ראשונה ובודאי לא יכחיש יפיה. ודוחק לומר דחשש שמא כבר מיעכה באצבע דלמה לה למערך. ודוחק לומר דחשש שמא זנתה, דאם כן שמא כבר מעוברת. ותיירץ, דמיעוט מתעברות מביאה ראשונה.

(טז) רש"י ד"ה על תכשיטי כלה, ואם תטבול יעבירום המים. הקשה הישרש יעקב, אמאי לא פירש רש"י דאם תטבול תצטרך להעבירם משום חציצה. ותיירץ, דמדאורייתא רק רובו ומקפיד חוצץ, וכיון דהכחל והסרק אינו אלא על פניה הוי מיעוט. ועוד, כיון דצובעת בכוונה אינה מקפידה על זה ולא חשיב לחציצה, כמבואר ביו"ד (סימן קצח סעיף יז).

(יז) גמ', אמרה ליה לנכרי נבעלת. פירש הריטב"א, דלא נבעלה ממש אלא

מסכת יבמות דף לה

טו חשוון התשע"ה

חדף היומי

רק התאוותה לו, וסגי בזה לגרום שלא תיעקר.

דף לה ע"א

(א) רש"י ד"ה וגזרו רבנן קטנה, וגבי גיורת קטנה לא גזור משום דלא שכיחא. וכן כתבו הרמב"ן והרשב"א. ודלא כדברי התוס' לעיל (לד): ד"ה אבל, דלא גזרו בגיורת קטנה אטו גדולה, משום דבגדולה אין חשש מצד עצמה דכיון דדעתה להתגייר מנטרא נפשה וגזור רק אטו בת ישראל.

(ב) רש"י ד"ה הוא דאמר כרבי יוסי, ומיהו בישראלית גזר שמואל זנות אטו נשואין שמתעברת וכו'. וכן כתב הרמב"ן בשם רבינו חננאל. אמנם הרי"ף (י. מדפי הרי"ף) פסק כרבי יוסי אף בישראלית גדולה באנוסה ומפותה. וביאר הרמב"ן, דהרי"ף פליג על רש"י ולמד דשמואל לא גזר בישראלית בזנות, והא דאמר שמואל חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה ולא נקט ישראלית, לרבותא נקט דאף גיורת מתהפכת בגיורתה כיון דדעתה להתגייר, וכ"ש ישראלית זנות בישראל לא שכיח ובודאי מתהפכת. ואצ"ל משום דזנות בקטנה לא שכיח. ולהרי"ף אתי שפיר דאמרו בגמ' שמואל כרבי יוסי, דלרש"י הוה ליה למימר דשמואל אף כרבי יהודה.

(ג) בא"ד, הקשה הרמב"ן לשיטת רש"י דגזר שמואל זנות בישראל אטו נשואין, וכרבי יהודה. הרי הטעם דרבי יהודה מחמיר משום דחיישינן שלא התהפכה יפה, דחיינו דלולי האי טעמא לא גזר רבי יהודה זנות אטו נשואין. ותיריך הערוך לנר, דהא רבי יהודה דמייירי אף בגיורת, ואין לגזור בה זנות אטו נשואין, כיון דאף מהנשואין משתמרת ומתהפכת כדי להבחין בין זרע דקדושה לזרע שלא בקדושה, כדכתב רש"י. ועל כרחק בעינן בגיורת לטעמא דשמא לא התהפכה יפה.

(ד) רש"י ד"ה מנטרא נפשה, וממטיא מוך בהדה ומזומן לה. ביאר הערוך לנר, דנקט לה רש"י, משום דגבי זנות מרצון אין צריך לומר דמשמשת במוך, אלא סגי במה שרוצה להתגייר, ומשמרת עצמה מזנות כדי שלא תתעבר. ומדאמר רבה דמשמשת במוך, על כרחק משום דחושת שמא

יבואו עליה באונס, ולכך הוצרך לפרש דהמוך מזומן לה, שמא תבעל באונס.

(ה) תוס' ד"ה אשה, אבל יוצאה בשן ועין מודה בה רבי יוסי. פליגי בזה על רש"י ד"ה מתהפכת, דסובר דאף ביוצאת בשן ועין לא חש רבי יוסי, כיון דקל להתהפך ותמיד היא מתהפכת. וביאר התוספות ישנים דלתוס' מודה רבי יוסי בשפחה דאינה מתהפכת משום דרוצה להוליד עבדים.

(ו) תוס' ד"ה אע"פ, בתוה"ד, משום ובת כהן כי תהיה לאיש זר, ובסוה"ד כתבו דלפי פרי"ז ונה פסולה לתרומה מטעם דכלליה קרא בהדי חללה. וכן לקמן (מד): ד"ה הכא הביאו התוס' ב' דעות אלו. וביאר הערוך לנר לקמן (סט. ד"ה לא פוסלין), דנפקא מינה בפנוי הבא על הפנויה דלרבי אלעזר עשאה זונה, האם מותרת בתרומה. דמצינו דעות חלוקות בין התוס' לקמן (סט.). ד"ה לא דכתבו דפנוי הבא על הפנויה לא פסלה מלאכול בתרומה, ואילו התוס' בגיטין (עג): ד"ה נתן כתבו, דפנוי הבא על הפנויה לרבי אלעזר אסורה לאכול בתרומה. דהתוס' דלקמן למדו כפירוש קמא דילפינן מ"כי תהיה לאיש זר", ופנוי הבא על הפנויה אינו חשוב איש זר ולהכי מותרת בתרומה. ואילו התוס' בגיטין ילפי כפירושא בתרא, דילפינן מדכלליה רחמנא לזונה בהדי חללה, ולפי זה אף פנוי הבא על הפנויה דהויה זונה לרבי אלעזר, דינה כחללה דאסורה בתרומה.

(ז) בסוה"ד, ומיהו גבי בועל וכו'. המשנה למלך (פ"ב מסוטה ה"ב) הוכיח מהגמ' בכתובות (ט). דאף דהבועל היה מרצון, כיון דהיא היתה באונס ולא נאסרה לבעלה אף לבועל לא נאסרה. אמנם הסתפק המשנה למלך (שם ד"ה עוד יש לי חקירה) באשת כהן שנאסרת לבעלה אף באונס, האם נאסרת אף לבועל, או דלמא כיון דהדרשה דנאסרה אף לבועל התחדשה באשת ישראל, והתם דוקא אם נבעלה מרצון נאסרה לבועל הוא הדין לאשת כהן. והוכיח מתוס' דידן דחילקו בין אונס לרצון באשת ישראל משום דמסתבר לאוסרה לבועל דוקא כשאסורה לבעל, ואם כן משמע דבאשת כהן אף באונס אסורה לבועל.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>